

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**MUZAFFER İZGÜ’NÜN ROMANLARINDA YOKSULLUK
VE YOKSULLUĞUN ROMAN KARAKTERLERİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASİN ERDOĞAN

DANIŞMAN
DOÇ. DR. GAMZE SOMUNCUOĞLU ÖZOT

AKSARAY 2025

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**MUZAFFER İZGÜ’NÜN ROMANLARINDA YOKSULLUK
VE YOKSULLUĞUN ROMAN KARAKTERLERİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASİN ERDOĞAN

DANIŞMAN : DOÇ. DR. GAMZE SOMUNCUOĞLU ÖZOT
JÜRİ ÜYESİ : DOÇ. DR. ŞAMİL YEŞİLYURT
JÜRİ ÜYESİ : DOÇ. DR. ELMAS KARAKAŞ

AKSARAY 2025

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3 (üç) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Yasin

Soyadı : ERDOĞAN

Bölümü : Türk Dili ve Edebiyatı

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Muzaffer İzgü'nün Romanlarında Yoksulluk ve Yoksulluğun Roman Karakterleri Üzerindeki Etkisi

İngilizce Adı : Poverty And The Effect Of Poverty On Novel Characters In Muzaffer İzgü's Novels

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Yasin ERDOĞAN

İmza :

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Yasin ERDOĞAN tarafından hazırlanan “Muzaffer İzgü’nün Romanlarında Yoksulluk ve Yoksulluğun Roman Karakterleri Üzerindeki Etkisi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Kabul</u>	<u>Ret</u>	<u>İmza</u>
Danışman: Doç. Dr. Gamze SOMUNCUOĞLU ÖZOT Türk Dili ve Edebiyatı, Aksaray Üniversitesi	☐	☐	
Üye: Doç. Dr. Şamil YEŞİLYURT Türk Dili ve Edebiyatı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni.	☐	☐	
Üye: Doç. Dr. Elmas KARAKAŞ Türk Dili ve Edebiyatı, Aksaray Üniversitesi	☐	☐	

Tez Savunma Tarihi:/...../.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Aybala ÇAYIR
İmza

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında bana yol gösteren, fikirleriyle beni her zaman daha ileriye taşıyan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Gamze Somuncuoğlu Özet'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Onun rehberliği ve bilgi birikimi, bu tezin ortaya çıkmasında büyük bir rol oynamıştır.

Ayrıca, bu süreçte yanımda olan, sabrı ve sevgisiyle beni her zaman motive eden sevgili eşim Elif Erdoğan'a sonsuz teşekkürlerimi iletmek isterim. Onun anlayışı ve desteği olmasaydı, bu çalışmayı tamamlamak çok daha zor olurdu.

Gülüşleriyle hayatımı güzelleştiren, her zaman bana mutluluk ve umut veren sevgili kızlarım Zeynep ve Gülnihal'e özel bir teşekkür etmek isterim. Sizlerin varlığı, bu çalışmanın her anında bana ilham kaynağı oldu ve bana her şeyin en güzelini başarma gücü verdi. Bu çalışmayı en değerli varlıklarına, size ithaf ediyorum.

ÖZET

Muzaffer İzgü'nün eserlerinde yoksulluk yalnızca ekonomik yönüyle değil, aynı zamanda insanın sosyal, psikolojik ve kültürel varlığını da etkileyen yönüyle ele alınan bir olgudur. Bu tez, İzgü'nün yoksulluk temasını işleme biçimini anlamak ve yoksulluğun roman karakterleri üzerindeki psikolojik, sosyal ve ekonomik etkilerini analiz etmek amacıyla hazırlanmıştır. Tezin giriş bölümü, Muzaffer İzgü'nün biyografisini, edebi kişiliğini ve yoksulluk temasına olan yaklaşımını genel bir çerçeve içinde sunmuştur. İkinci bölüm, Muzaffer İzgü ile toplumcu gerçekçi edebiyat arasındaki ilişkiyi yoksulluk kavramı perspektifinden ele almıştır ve edebiyatın toplumsal eleştiri aracı olarak nasıl kullanılabileceği üzerinde odaklanmıştır. Tezin üçüncü bölümü, İzgü'nün farklı romanlarındaki yoksulluk temasını ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Bu bölümdeki karakter analizleri, İzgü'nün yoksullukla mücadele edenlerin içsel dünyasını ve dönemin toplumsal koşullarıyla nasıl başa çıktıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Sonuç bölümü ise yapılan analizlerin özeti niteliğindedir.

Bu tez, Muzaffer İzgü'nün eserlerindeki yoksulluk temasını anlamak ve yazarın bu temayı kullanarak toplumsal eleştiri yapma biçimini değerlendirmek isteyen okuyuculara bir kaynak olmayı amaçlamaktadır.

Bilim Kodu : 30201

ORCID No : 0009-0009-6213-6839

Anahtar Kelimeler : Muzaffer İzgü, yoksulluk, toplumcu gerçekçilik

Sayfa Adedi : 126

Danışman : Doç. Dr. Gamze Somuncuoğlu Özot

ABSTRACT

This thesis addresses poverty in Muzaffer İzgü's works not only as an economic issue but also as a phenomenon that affects the social, psychological, and cultural existence of individuals. The thesis aims to understand İzgü's approach to poverty themes and to analyze the psychological, social, and economic impacts of poverty on novel characters. The introduction of the thesis provides an overview of Muzaffer İzgü's biographical features, literary personality, and his approach to poverty themes. The second section examines the relationship between Muzaffer İzgü and socialist realist literature from the perspective of poverty, focusing on how literature can be used as a tool for social criticism. The third section offers a detailed analysis of the poverty themes in İzgü's various novels. The character analyses in this section aim to reveal the inner worlds of those struggling with poverty and how they cope with the social conditions of the period. The conclusion serves as a summary of the analyses conducted.

This thesis aims to serve as a resource for readers who wish to understand the themes of poverty in Muzaffer İzgü's works and evaluate the author's use of these themes as a means of social criticism.

Science Code : 30201

ORCID Number : 0009-0009-6213-6839

Key Words : Muzaffer İzgü, poverty, social realism

Page Number : 126

Supervisor : Doç. Dr. Gamze Somuncuoğlu Özot

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
MUZAFFER İZGÜ’NÜN HAYATI VE EDEBİYATI.....	5
1.1. Muzaffer İzgü’nün Biyografisi	5
1.2. Muzaffer İzgü’nün Edebi Kariyeri.....	18
1.2.1. Edebi Kişiliği	18
1.2.2. Muzaffer İzgü’nün Hayatının Edebi Kişiliğine Etkisi	24
1.2.3. Yoksulluk Temasının İşlendiği Muzaffer İzgü Romanlarının Tanıtımı	26
İKİNCİ BÖLÜM.....	40
MUZAFFER İZGÜ VE TOPLUMCU GERÇEKÇİ EDEBİYAT	40
2.1. Toplumcu Gerçekçilik Nedir?.....	40
2.2. Türk Edebiyatında Toplumcu Gerçekçilik.....	44
2.3. Muzaffer İzgü’nün Toplumcu Gerçekçi Edebiyattaki Yeri	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	54
MUZAFFER İZGÜ’NÜN YOKSULLUK TEMALI ROMANLARI VE KARAKTERLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	54
3.1. <i>Zıkkımın Kökü</i> ’nde Bir Yazarın Hayatının İzdüşümleri	58
3.2. <i>Ekmek Parası</i> Romanında Çocuk Gözüyle Ekmek Kavgası	63
3.3. <i>Gecekondu</i> Romanında Yoksul Karakterler ve Toplumsal Eleştiriler.....	65
3.4. Yitik Çocuklar, Yoksul Hayatlar: <i>Sipa</i> , Dışlanmışların Dünyası	70
3.5. Yoksulluk ve Umut Arasında Sıkışan Genç Bir Kadının Hikâyesi: <i>Dilber</i>	76

3.6.	Küçük Memurun Büyük Çıkmazı: İlyas Efendi'nin Dramatik Mücadelesi	80
3.7.	İki Öküz Bir Hayat: Yoksulluğun Pençesindeki Halo Dayı'nın Hikâyesi.....	86
3.8.	Toplumsal Normların İki Yüzü: <i>İt Adası</i>	94
3.9.	<i>Kara Pamuk</i> 'ta Rayifo ve Yakınlarının O Büyük Var olma Mücadelesi	99
SONUÇ.....		105
KAYNAKÇA.....		112
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		115

GİRİŞ

Yoksulluk kavramı, temel ihtiyaçları karşılayacak kadar gelire sahip olmama durumunu ifade eder. Bu durum, bireyin temel yaşam standartlarını sürdürmekte zorlanmasına ve sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bir konumda olmasına neden olur. Yoksulluğun; ekonomik yoksulluk, sosyal yoksulluk, kültürel yoksulluk gibi çeşitli boyutları vardır. Bunlardan, ekonomik yoksulluk, gelir ve mal varlığına erişim eksikliği; sosyal yoksulluk, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere ulaşım eksikliği; kültürel yoksulluk, kültürel faaliyetlere ve bilgiye ulaşım zorluğu ile ilgilidir. İnsanlık tarihi boyunca var olan evrensel bir gerçeklik ve toplumları derinden etkileyen karmaşık bir sosyal olgu olan yoksulluk, hemen her zaman toplumsal dışlanmanın, güçsüzlüğün ve fırsat eşitsizliğinin de sebebidir.

Her sanatçı, kendi toplumunun dilinden, zihniyetinden, kültüründen beslenir. Bu nedenle sanatçılar, isteseler de istemeseler de eserlerinde ait oldukları toplumun etkilerini yansıtır. Bazı sanatçılar ise eserlerinde, bulundukları toplumu yansıtmayı amaç edinmişlerdir. Bu tür sanatçılar, toplumsal sorunlara özel bir duyarlılık gösterir ve toplumu derinlemesine sorgularlar. İşte bu tezin konusu olan Muzaffer İzgü de eserlerinde toplumsal sorunları yansıtmayı amaç edinmiş olan sanatçılardan biridir.

1970 sonrası Türk edebiyatının önde gelen mizah yazarlarından Muzaffer İzgü'nün eserleri üzerine birçok akademik çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların büyük bir bölümü, çocuk edebiyatı ve dilbilim alanında yoğunlaşmıştır ancak çocuk edebiyatı ve dilbilim dışında da önemli çalışmalar vardır. Bunlar arasında, Şahin Çelikkaya'nın 2016 yılında hazırladığı *Muzaffer İzgü'nün Hayatı, Sanatı ve Romancılığı* başlıklı yüksek lisans tezi ile Gülhan Uluer'in 2022 yılında tamamladığı *Muzaffer İzgü'nün Hikâyelerinde Sosyal Meseleler* başlıklı yüksek lisans tezi öne çıkmaktadır. Bu tezde adı geçen her iki çalışmadan da faydalanılmış olmakla birlikte, söz konusu çalışmalarda İzgü'nün eserlerindeki yoksulluk temasının detaylı bir inceleme konusu yapılmadığı görülmektedir. Bu durum, İzgü'nün yoksulluk temasını ele alış biçiminin daha kapsamlı bir şekilde araştırılması ve değerlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Muzaffer İzgü, yetişkinler için yazdığı eserlerinde pek çok toplumsal meseleye değinmiş; bu meseleler arasında yoksulluk, özel bir önemle işlenmiştir. Çocukluk ve gençlik yıllarında yoksulluğa karşı büyük bir mücadele vermiş olan sanatçı, bu temayı eserlerinde toplumcu gerçekçi bir perspektiften ele alarak okuyucularına aktarmıştır. Bu bağlamda, İzgü'nün yoksulluk temasına yaklaşımı, onun toplumsal gerçekliklere duyduğu derin hassasiyeti ve sanatsal bakış açısını anlamak için önemli bir alan sunmaktadır.

İnsanlar topluluk halinde yaşamaya başladıklarından itibaren yoksulluğun, sadece ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve psikolojik sonuçları da ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, Muzaffer İzgü'nün eserleri, sadece maddi zorlukları değil, aynı zamanda yoksulluğun bireylerin kimliği ve yaşamları üzerindeki etkilerini de keşfetmemize yardımcı olmaktadır. Yazar, kalemiyle sadece yoksulluğu değil, bunun yanında insanın iç dünyasındaki çatışmaları, yoksulluğa rağmen dayanışmayı ve umudu da gün yüzüne çıkarmıştır.

Muzaffer İzgü, Türk edebiyatının önemli mizah yazarlarından biri olarak eserlerinde yoksulluğun derinliklerine iner ve bu olguyla baş etmeye çalışan karakterleri, mizah unsurlarını da işin içine katarak ele alır. Sanatçının mizah anlayışı kaba güldürüye değil, ince eleştiriye dayanır. O, tıpkı Nasrettin Hoca fıkraları gibi okuyucuyu gülerken düşündürür hatta hüznülendirir; çünkü onun anlattıkları genellikle “Güleriz, ağlanacak halimize!” özdeyişinin kâğıda dökülmüş halidir. Okuyucu, kimi zaman kahkaha atmaktan kendini alamazken bazen de gözünden bir damla yaş süzülmesine engel olamaz.

Günümüzde edebiyat, toplumsal yapıları anlama ve eleştirme sürecinin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Edebiyat eserleri, sanatsal birer ifade aracı olmanın ötesinde, toplumsal gerçeklikleri yansıtarak insan yaşamını kapsamlı bir şekilde anlamamıza olanak sağlar. Edebiyatın bu rolü, yoksulluk gibi evrensel ve insanı derinden etkileyen temalara odaklanıldığında daha da belirginleşir. Bu bağlamda, yoksulluk, edebiyatın merceğinden bakıldığında, toplumun en yaygın ve çeşitli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkar. Yoksulluğun edebiyattaki izlerini sürmek, sadece bir toplumsal gerçeği anlamak değil, bununla birlikte o gerçeğin bireyler üzerindeki etkilerini de ortaya koymak demektir. Muzaffer İzgü'nün eserlerindeki karakterler, yoksulluğun getirdiği zorluklarla başa çıkma çabalarını göstererek, bu evrensel sorunu daha insani bir boyutta gözler önüne sermektedir.

Yoksulluk, İzgü'nün eserlerinde sadece bir arka plan değil, aynı zamanda ana tema olarak da kendini gösterir. Bu sebeple, İzgü'nün eserlerindeki yoksulluk temalarını kavramak, yazarın

toplumsal eleştiri yapma biçimini ve insan yaşamına dair bakış açısını anlamaya yardımcı olacaktır. Bu tezin amacı, Muzaffer İzgü'nün romanlarında işlenen yoksulluk temasının roman karakterleri üzerindeki etkilerini tüm ayrıntılarıyla incelemek; bunun yanı sıra bu temanın Muzaffer İzgü edebiyatında nasıl işlendiğini ortaya koyarak Türk edebiyatı içindeki yerini belirlemektir.

Bu çalışma, yazarın yoksulluk temasını ele aldığı romanlarıyla sınırlandırılmıştır. Bu nedenle çalışmada Muzaffer İzgü'nün *Gecekondu*, *İlyas Efendi*, *Halo Dayı* ve *İki Öküz*, *Zıkkımın Kökü*, *İt Adası*, *Sıpa*, *Dilber*, *Kara Pamuk*, *Ekmek Parası* isimli romanlarına odaklanılmıştır.

Bu tez, şu üç ana bölümden oluşmaktadır: “Muzaffer İzgü'nün Hayatı ve Edebiyatı”, “Muzaffer İzgü ve Toplumcu Gerçekçi Edebiyat” ve “Muzaffer İzgü'nün Yoksulluk Temalı Romanları ve Karakterlerin Değerlendirilmesi”. Ayrıca bu üç bölüm kendi içlerinde de alt başlıklara ayrılmıştır.

Tezin giriş bölümünde, çalışmanın amacı ve önemi vurgulanmış, yoksulluk kavramının edebiyatta nasıl işlendiğine dair genel bir çerçeve çizilmiş ve tezin bağlamı ortaya konmuştur. Birinci bölüm, Muzaffer İzgü'nün hayatı ve edebiyatı hakkında bilgi sunarak başlamaktadır. Hayatının anlatıldığı bölümde daha önce yapılmış çalışmalardan yola çıkılarak İzgü'nün hayatı ve hayatının edebiyatını şekillendiren ayrıntıları üzerinde durulmuştur. Muzaffer İzgü'nün biyografik özellikleri; Çocukluk Dönemi, Gençlik Dönemi, Yetişkinlik ve Yaşlılık Dönemi başlıkları altında dönemler halinde incelenmiştir. Bu başlıklar altında verilen bilgiler, yazarın eserlerinde yoksulluk temasını işleme yöntemlerini ve gerekçelerini anlamak adına önemlidir. Sanatçının biyografisi detaylarıyla birlikte aktarıldıktan sonra onun edebi kişiliği hakkında bilgi verilmiş ve hayatının edebi kişiliğine olan etkisi ayrı bir başlık altında sorgulanmıştır. Burada Muzaffer İzgü'nün tüm Türk edebiyatında işlenmiş olan “yoksulluk teması”na katkıları da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümün sonunda, bu tez çalışmasına konu olan Muzaffer İzgü'nün *Gecekondu*, *İlyas Efendi*, *Halo Dayı* ve *İki Öküz*, *Zıkkımın Kökü*, *İt Adası*, *Sıpa*, *Dilber*, *Kara Pamuk*, *Ekmek Parası* isimli romanları genel hatlarıyla tanıtılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde toplumcu gerçekçi edebiyat anlayışına dair bilgiler verilmiş, Muzaffer İzgü'nün toplumcu gerçekçi edebiyat içindeki yeri ve sanatçının toplumcu gerçekçi edebiyata olan katkıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Muzaffer İzgü, eserlerinde

toplumcu gerçekçi bir bakış açısı benimseyerek yaşadığı dönemin sosyal sorunlarına duyarlılıkla yaklaşmış ve özellikle yukarıda adı zikredilen romanlarında bu sorunları ele almıştır. Toplumcu gerçekçi edebiyat, eserlerdeki karakterler ve olaylar aracılığıyla toplumsal gerçeklikleri ve sorunları ele alarak okuyucuyu sosyal sorunlara duyarlı hale getirme amacındadır. Böyle yaparak sorunların ortaya konulmasını ve bu sorunlara çözüm arayışı içine girilmesini sağlamaya çalışır. Muzaffer İzgü'nün toplumcu gerçekçi edebiyata olan katkıları, yazarın eserlerindeki karakterlerin yaşantılarına odaklanması ve bu karakterler aracılığıyla toplumun çeşitli katmanlarını betimlemesi ile belirginleşir. Bu tez, İzgü'nün toplumcu gerçekçi edebiyat anlayışının kapsamlı bir analizini sunmayı hedeflerken, aynı zamanda yazarın bu perspektifi kullanarak toplumsal değişime nasıl katkıda bulunduğunu anlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu bölümde yoksulluk temasının toplumcu gerçekçi edebiyatta nasıl işlendiği, sanatın toplumsal sorunları ifade etmedeki rolü, toplumcu gerçekçiliğin Türk edebiyatındaki evrimi ve toplumsal değişim süreçlerine nasıl bir katkıda bulunduğu gibi konular da kavranmaya çalışılmıştır.

“Muzaffer İzgü’nün Yoksulluk Temalı Romanları ve Karakterlerin Değerlendirilmesi” başlığı taşıyan üçüncü bölümün tamamı yoksulluk temasının irdelenmesine ayrılmıştır. Bu bölümde önce toplumun kültürel belleğinde “yoksulluk”un genel çerçevesi ortaya konulmuş ve bu şekilde tezin odaklandığı konuya bir arka plan oluşturulmaya çalışılmış sonra bu temanın toplumsal bir eleştiri aracı olarak edebiyata nasıl bir katkı sağladığı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bundan başka Muzaffer İzgü’nün romanlarında yoksulluğun boyutları, insan ilişkilerini nasıl etkilediği, insanların yoksullukla nasıl başa çıktığı ve yoksulluğun ortaya çıkardığı sorunlar ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Bu bölümde son olarak İzgü romanlarındaki yoksul karakterlerin analizi yapılarak ulaşılan sonuçlar paylaşılmıştır.

Tezin “Sonuç” bölümünde ise yukarıda söz edilen tüm bu araştırma ve sorgulamaların sonucunda ulaşılan ana bulgular özetlenmiş, elde edilen sonuçlar değerlendirilmiş ve çalışmanın genel katkıları belirtilmiştir.

Bu tezde gelecekte yapılabilecek Türk edebiyatında yoksulluk temalı daha geniş kapsamlı çalışmalar için de katkı sunulmuştur

BİRİNCİ BÖLÜM

MUZAFFER İZGÜ’NÜN HAYATI VE EDEBİYATI

1.1. Muzaffer İzgü’nün Biyografisi

Yaşam, her birey için, coğrafi ve sosyoekonomik koşullardan bağımsız olarak, mücadele gerektiren bir süreçtir. Ancak yoksulluk içinde yaşayan bireyler için bu süreç, genellikle temel ihtiyaçların karşılanması ve hayatta kalma mücadelesi biçiminde kendini göstermektedir. Özellikle ekonomik eşitsizliklerin derinleştiği bölgelerde, bireylerin günlük yaşamları, hayatta kalmak için sürekli bir mücadeleye dönüşmektedir. Bu durum, Afrika’daki bazı ekosistemlerde canlıların yaşamlarını sürdürebilmek için verdikleri çabalara benzeyen bir doğa yasası olarak kendini göstermektedir. Muzaffer İzgü de bu zorlu koşullar altında dünyaya gelmiş ve eserlerinde sık sık yoksul insanların yaşam denilen ölüm kalım mücadelesini konu edinmiştir. Üstelik bu şartlar altında yaşayan yalnızca Muzaffer İzgü ve ailesi değildir. Yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti, henüz Birinci Dünya Savaşı’nın olumsuz etkilerini atlatmaya çalışırken, yanı başında meydana gelen İkinci Dünya Savaşı’nın olumsuz sonuçlarından da etkilenmeye başlamıştır. Türkiye, savaşa fiilen girmemiş olsa da savaşın yol açtığı ekonomik sıkıntılar, tüm ülkede zaten zor olan yaşam koşullarını daha da ağırlaştırmıştır.

Dönem boyunca hükümetlerin karşılaştıkları sorunları en genel hatlarıyla özetlemek gerekirse: Savaşın başlamasıyla birlikte “yarı seferberlik” durumuna girilip kamu kaynaklarının giderek artan oranlarda savunma harcamalarına transfer edilmesi ve çalışma çağındaki aktif erkek nüfusun önemli bir bölümünün askere alınması nedeniyle çok düşük seviyelerde gerçekleşen üretim düzeyleri; Büyük Buhran yıllarının iktisat politikaları ile zaten oldukça azalan ithalat hacminin savaşın getirdiği bir takım ek sorunlarla ivmelenerek daha da düşük seviyelere inmesi; tüm bunların sonucunda oluşan darlıklar ve önlenemeyen bir enflasyon felaketi (Değirmenci, 2023, s. 183).

Bu dönemde Türkiye'nin hemen her bölgesinde insanlar zorlu yaşam koşullarıyla mücadele etmektedir. Ancak özellikle Adana, İkinci Dünya Savaşı yıllarında sunduğu iş imkânlarının aniden kesilmesiyle, iş umuduyla buraya akın eden insanların işsiz ve açsız kalması sonucu yoksulluğun çok daha derinden hissedildiği bir yer haline gelmiştir. Adana'nın diğer bölgelere göre yoksulluktan daha fazla etkilenmesinin nedenleri arasında; tarım ve sanayi merkezi olan ve bu nedenle önceki yıllarda yoğun göç alan bölgede savaş ekonomisinden dolayı küresel ticaretin daralması ve böylece işsizliğin hızla artması, plansız kentleşme, ekonomik yatırımların ve kalkınma politikalarının daha çok Batı bölgelerinde yoğunlaşması gibi faktörler yer almaktadır.

Muzaffer İzgü'nün aynı kaderi yaşayan Adana'nın diğer yoksul çocuklarından farkı, annesinin “Oku, adam ol!” tembihini yaşama amacı olarak belirlemiş olmasıdır. Bu amaçla önceleri ısınmak için gittiği Adana Halkevinde kitapların büyüüne kapılmış ve her konuda bilgisini derinleştirmiştir. Yetişkinlik çağlarında ise bu bilgi dağarcığından taşanları yazmaya karar vermiştir. O, yetişkinlik çağında şunun farkına varır: Dünya kendi dünyasından ibaret değildir; çocukluk çağlarında yaşadığı yoksul hayat, normlara aykırıdır; bir yerlerde çok daha iyi şartlarda yaşayan insanlar vardır ve normal olan, kendisinin yaşamı değil onların yaşamıdır. İşte sanatçı, eserlerinde sıklıkla kendisinin ve kendisi gibi insanların bu anormal yoksulluğunu dile getirir; çünkü halen bir yerlerde bu normal olmayan yoksulluğu yaşayan birileri vardır.

Sanatçının hayatının en ince detayları otobiyografik romanı *Zıkkımın Kökü*’nden öğrenilir. “Zıkkımın kökü” deyiminin anlamını bilen birisi, daha romanı okumadan, içinde acı bir olay örgüsü olduğunu anlar; çünkü zıkkım, halk dilinde zakkum ağacına verilen bir isimdir ve bu ağacın öz suyu zehirli toksinler içerdiğinden yapraklarının tadı acıdır. Bu sebeple Türk kültüründe tatsız, tuzsuz veya acı yiyecekler için “zıkkım” tabiri kullanılır. Zıkkımın kökü ise zıkkım tabirinin pekiştirilmiş bir biçimidir. Muzaffer İzgü, bu romanını yazıp bitirdikten sonra romana henüz bir isim vermeden eşi Günseli Hanım’a okutmuş ve fikrini sormuştur. Günseli Hanım da “zehir zıkkım bir hayat hikâyesi” diyerek fikrini belirtmiştir. Böylece bu acı hayat hikâyesinin adı *Zıkkımın Kökü* olmuştur.

1.1.1. Çocukluk Dönemi

Muzaffer İzgü, hem otobiyografik romanı *Zıkkımın Kökü*'nde hem de sonraki yıllarda kendisiyle yapılan söyleşilerde anlattığı üzere, 29 Ekim 1933 tarihinde Adana'da dünyaya gelmiştir.

Cumhuriyet'in onuncu yılında annem karnı burnunda gündüz törenleri izlemek için Atatürk Parkı'nın oraya gidiyor. Gece de fener alayını görmek istiyor. Babam:

“Hanım karnın burnunda, oralarda sancın falan tutar” diyor ama annem öyle cumhuriyet coşkusuyla yoğrulmuş ki, “Hayır, gideceğim” diyor.

Sefa Ağabeyim, Mehmet Ağabeyim, annem, komşu kadın gidiyorlar Saathane'nin oraya. Fener alayı oradan geçecek. Çok kalabalık. Ama izleyecek bir yer buluyorlar.

Karasoku'nun orada bando görünüyor, marşlar çala çala geliyor, Arkasından fener alayı. İşte tam o sırada annemin sancısı tutuyor. Komşu kadın koşuyor oradaki polise:

“Havva Hanım'ın sancısı tuttu” diyor.

Hıncahınç dolu o dar cadde. Sokak içleri bile insan dolu. Polis bakınıyor, bakınıyor,

“Bando yaklaştı. Arkasına takılın, ilk bulduğunuz boşluktan da çıkın gidin” diyor.

Önce bando, onun arkasında annem, karnında ben, arkamda fener alayı... Annem eve gelince beni doğuruyor (Yurttaş, 2009, s. 16).

O yıllarda, verimli topraklarıyla Çukurova, tarımsal üretimin ülkedeki belli başlı merkezlerindendir. Çukurova tarımının en önemli ürünü olan pamuğun yetiştirilmesinde ve işlenmesinde insan gücünün yoğun olarak kullanılıyor olması, ayrıca bu toprakların sanayileşmenin de merkezi haline gelmesi nedeniyle Cumhuriyet'in ilk yıllarında Adana, özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden insanların akın akın göç ettiği bir yer olmuştur. Muzaffer İzgü'nün babası Ahmet İzgü de bu göç furyasına katılmış ve Elazığ'ın Dışidi Köyü'nden Adana'ya göç etmiştir. Muzaffer İzgü bu yolcuğu *Zıkkımın Kökü*'nde kendine has üslubuyla anlatır.

Askerden gelince, bakmış köyünde bir şey yok. Bir şey olmadığı için millet akar durur Adana'ya. O da bir gece kararını vermiş, vermiş ama ana yok, baba yok kararını söyleyecek, analığına söylemiş. Analığı da,

— Get ulan gâvur dölü, demiş.

Niye demiş bu gâvur dölünü bilmem ki. Zaten kafile hazırmış. Bilmem kaç kuruş eşek ücreti de babamdan almışlar, on beş kişinin gurbet çıkını bu eşeğin üzerinde, ne de olsa turistik geziye çıkıyorlar, elde çıkın gidemezler... Karakaçan önde, on beş kişi ardında, konarak göçerek, lale sümbül biçerek, on beş günde varmışlar Adana'ya. Gerçi o zamanlar Fevzipaşa'dan sonra tren varmış ama beleş götürmezmiş ki tren, para istemiş, hem de çok para (İzgü, 2000, s. 26)

Adana Kız Lisesinde odacı olarak işe başlayan babası ile annesini çevredeki insanlar tanıştırlar. Bu evlilik, Muzaffer İzgü'nün annesi Havva Hanım'ın üçüncü evliliğidir. Annesinin

önceki evliliklerinden bir kızı ve bir oğlu vardır. Havva Hanım'ın Ahmet Bey ile olan evliliğinde de ilk önce Muzaffer İzgü'nün abisi Sefa, daha sonra da Muzaffer İzgü dünyaya gelir.

Gözümü açtığımda babam bir ev yapmış bize... Tahta parçalarıyla, portakal sandıklarıyla... Adana'ya ilk gecekonduyu yapan insan. Duvarları –Adana'da ona “berdi” derler- kargılar örülerek yapılır. Babam onları çakmış, içten dıştan sıvamış. Üstü için de ikinci el/çıkıntı oluklu çinko satın almış. Çinkolar yer yer delik. Sonbaharda dama çıkar o delikleri balmumuyla tek tek tıkdı. Ama Adana'nın yakıcı güneşi eritirdi balmumunu (İncesu, 2017, s. 436).

Muzaffer İzgü'nün sanat hayatında büyük bir yer edinmiş olan, kendi deyimiyle bu çerden çöpten evin bulunduğu arsa, kendilerinin değildir ve her yıl eylül ayında bu arsanın kirasını vermek için arsanın sahibi Münevver Hanım'ın evine bir merasim ile gitmek zorundadırlar.

Münevver Hanım, Kalekapısı semtinde, kocaman bir konakta otururdu. Oymalı, işlemeli bir kapıdan dimdik bir merdivenle çıkılırdı. Babam, son uyarılarını evin kapısında yapar, sonra tokmağı çalardı.

“Gözüm sizde ha kırın boynunuzu.”

Biz boynu kırık bu upuzun süren merdiveni çıkardık. (...) Babam başını sallar biz kırık boyunla Münevver Hanım'ın eline atılırdık öpmek için. Babam hemen bozuk para kesesini uzatırdı Münevver Hanım'a. (...) Münevver Hanım parayı sayar, babama geri uzatır, “Ne bu, ne bu, ben oraya koyun bağlasam bundan fazla para getirir. Olmaz, dünyada olmaz derdi.

Tam işin bize düştüğü an, ağabeyimden bir içli hıçkırık, benden çok hazin bir sümük çekme, babamın yakarışları: (...)

Münevver Hanım oflar, poflar, bir paraya bakar, bir bizim yüzümüze, kırık boynumuza bakar sonra:

“İyi iyi bu yıl da oturun, amma bil ki bu sabilerin hatırı için” (Çetinkaya, 1991, s. 75).

Evlerinin bulunduğu semt Seyhan Nehri'nin kıyısında bulunan Türkocağı Mahallesi'dir. Çok geniş bir havzadan su toplayan Seyhan Nehri zaman zaman taşar. Adana şehri düz bir araziye kurulu olduğu için taşkın çok geniş bir bölgeye yayılır. Muzaffer İzgü ve ailesinin yaşadığı ev ise onları selden korumak bir yana, çoğu zaman yağmurdan bile koruyamaz; çünkü bu ev bir iskeletin etrafının kamışlarla çevrilip çamurla sıvanmasıyla yapılmıştır. Üzeri de hurdacılardan alınmış delik eski çinkolarla kapatılmıştır. Bu çinkoların delik yerleri kış bastırmadan hemen önce balmumuyla kapatılmaktadır. Sıcak havada mum eriyip delik tekrar açılacağından bu işlem kıştan hemen önce yapılmalıdır ancak kış beklenenden önce gelirse ya da zamansız bir yağmur yağarsa o zaman zaten üç beş parça bulunan ve kötü durumda olan ev eşyası daha da berbat hale gelmektedir.

O kışımız çok kötü geçti... Hiç açmadı gökyüzü. Sabahtan akşama, akşamdan sabaha dek yağdı durdu yağmur deli deli...

— Yok diyordu babam, ben böyle yağmur ne gördüm, ne de bildim... Dibi delindi mübareğin dibi...

Oysa delinen gök değil, bizim çerden çöpten evimizdi. Yağmur tepemizden vurdukça, o çinkolar inim inim inliyordu. Artık bir elimizde mum, bir elimizde çöp, evin neresi akarsa oraya yapıştırıyor, tıkiyordu... Başımızın cezası tavan, arı kovanına dönmüştü. Tam uykumuzun tatlı yerinde, şıp şıp burnumuzun üzerine su damlaları (İzgü, 2000, s. 67).

Sonunda yağmura dayanamayan duvarın çöküşü ve gecenin ortasında yağmurun altında açıkta kalışları sanatçının çocuk zihnine işlemiş acı bir anıdır. Yıkılan duvarın bulunduğu kısma bir savan çakıp yağmurun durmasını beklerler. Babası hava aydınlanınca nehrin artık taşmayacağını düşünmektedir. Bundan dolayı yıkılan duvarı tekrar kamışlarla örüp çamurla sıvar ancak ertesi gece annenin çığılığıyla uyanırlar. Nehrin taşmış ve evlerinin su altında kalmış olduğunu anlarlar.

— Kalkın çocuklar, su bastı.

Deli gibi fırladık yataklarımızdan. Fırlar fırlamaz ayaklarımızın suya gömülmesi bir oldu. Su odamızın içinde dönüp duruyordu.

Babam bağıırıyordu:

— Eşyaları dutun!

Bir gece önce yıkılıp yapılan duvar yine yıkılmış, oradan su bütün gücüyle içeri giriyordu. Eh artık tatlı canımızı mı kurtaralım, yoksa tatlı canımızdan daha tatlı eşyalarımızı mı kurtaralım, bilemedik (İzgü, 2000, s. 69).

Bu taşkında sanatçı diğer eşyaları tutmak için çok sevdiği yastığını bırakınca ona veda etmek zorunda kalır.

Muzaffer İzgü hakkında yapılmış olan birçok çalışmada, Muzaffer İzgü'nün doğduğu bu ilk evin Tepebağ Mahallesi'nde bulunduğu söylenmektedir. Bu çalışmaların tümü bu bilginin kaynağı olarak tek bir çalışmayı, Muzaffer Uyguner'in *Muzaffer İzgü Yaşamı Sanatı Yapıtlarından Seçmeler* adlı kitabını, göstermektedir ancak hem *Zıkkımın Kökü*'nde hem de zaman zaman yaptığı söyleşilerde, sanatçı, doğduğu evin Türkocağı Mahallesi'nde olduğunu açık açık belirtmiştir. “Türkocağı Mahallesi'nde pek çığılık yok, bizim evden başka...” (İzgü, 2000, s. 70). “Saathane'nin çanı yakınındaki Türkocağı Mahallesi'nden duyuluyor. Saat onu vuruyor. Biraz sonra ben dünyaya geliyorum” (Yurttaş, 2009, s. 16). Babasının, annesine eski eşinden kalan Hürriyet Mahallesi'ndeki arsaya taşınıp yeni bir ev yapma önerisi getirdiği bölümde yazar yine sözünü eder bu mahallenin. “Anamsa hiç olmazsa iki yıl daha bu mahallede oturmamızı istiyordu. Biz de ayrılmak istemiyorduk Türkocağı Mahallesi'nden. Gözümüzü burada açmış, onun kaldırımlarında oynamış, onun elektrik direklerinin dibinde oturmuş, onun ağaçlarının dutlarını yemiştik. Her sokağında her ağacında, her taşında bir anımız vardı”(İzgü, 2000, s. 110).

Ayrıca adından da anlaşılacağı üzere Tepebağ Mahallesi eski Adana'nın merkezinde bulunan tek tepeye kurulmuş bir mahalledir. Bu sebeple, bu mahalledeki evleri sel basma tehlikesi yoktur. Dolayısıyla tüm bu bilgiler bir araya getirildiğinde, İzgü'nün sanat hayatına oldukça etki etmiş olan doğduğu evin, Türkocağı Mahallesi'nde bulunduğu kesindir.

Muzaffer İzgü, öğrenim hayatına Adana'daki İnkılap İlkokulunda başlamıştır.¹ O yıllarda ilkokullar üç yıllık ve beş yıllık eğitim veren ilkokullar olmak üzere iki gruptur. İzgü, üç yıllık eğitim veren İnönü İlkokulunu bitirdikten sonra eğitimini tamamlamak üzere beş yıllık eğitim veren Gazipaşa İlkokuluna yazılır ancak 1945 yılındaki Adana depreminde bu okulun bir kısmının yıkılması üzerine İstiklal İlkokuluna devam eder.

Okul yılları da yazarın bundan önceki yaşamından pek farklı değildir. İkinci Dünya Savaşı'nın ülke ekonomisine olumsuz yansımaları yoksul insanların yaşamlarını biraz daha zorlaştırmış, Muzaffer İzgü ve ailesi de bundan nasibini almıştır. Kendisi de zaman zaman söyleşilerinde ilkokul yıllarında önceki yıllardan daha zor bir hayat yaşadığını dile getirir.

İkinci Dünya Savaşı başladığında yedi yaşındaydım. Evet, yoksulduk, çok yoksulduk ama o güne dek, doyum tokum ekmek yiyebiliyorduk. Ekmek, tek gıdamızdı bizim. Yanında ne makarna, ne bulgur, ne patates, ne mercimek... Savaş başlayınca ekmek de bitti. Tükendi. Babamın aylığı on sekiz liraydı. Bu parayla ancak on sekiz ekmek alabilirdik, o da karaborsadan, ya da üç buçuk kilo toz şeker...

Bir gün annem duvarı yumrukladı. “Bizi aç bırakanlar utansın!” deyip çıktı, gitti. Biraz sonra bir çuvalla döndü. Bulgur kepeğiymiş. En ucuzu bulgur kepeği idi. Setik derdik adına. Bulması, alması bir dert, yemesi başka bir dertti. Yanınızda su olmazsa setik topağını yutarken boğulurdunuz. Kardeşimle ben, gözlerimiz gövere gövere, o topakları yutmaya çalışırdık. Ama zenginin her şeyi vardı; eti de, sütü de, yumurtası da... Birilerinin paylaşım kavgası, birilerinin “savaş zengini” olması için, benim gibi, milyonlarca çocuk aç kalmıştı. Onun için hiçbir gün demedim; demem, diyemem, “Ah, çocukluğumu bir daha yaşayabilsem!” diye (Yurdakul, 2024, 24 Mart).

Kimi araştırmacılar, o dönemi anlatan araştırma metinlerinde İzgü'nün anlattığı, ekmek bulmadaki zorluklar gibi sorunları sebepleriyle birlikte doğrulamaktadır.

1941 ve 1942 yıllarında ülkede buğday üretiminin çok az oluşu, Türk Milleti'nin ana besin maddesi olan ekmekte kısıntılar yapılmasını gerektirmişti. Bu dönemde büyük bir

¹ Sanatçının biyografisini konu alan kaynaklardan bir kısmı öğrenim hayatına başladığı okul olarak İnönü İlkokulunu gösterirken bir kısmı İnkılap İlkokulunu göstermektedir. Konuyu açıklığa kavuşturmak için bu iki okulun arşivlerinde araştırma yapılmış ama Adana geçmişten beri sık sık sel basan bir şehir olduğundan ve bu okulların arşivleri bu baskınlardan etkilendiğinden sağlıklı bir bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır ancak ablasının oğlu Aydın İzgü ve Adana'daki dostlarından fotoğrafçı ve tıp doktoru S. Haluk Uygur'dan alınan bilgilere dayanarak; ayrıca *Gülümseyen Usta Muzaffer İzgü* adlı eserde yer alan Hüseyin Yurttaş ile olan söyleşisinde (Yurttaş, 2009) öğrenime başladığı okula yaptığı ziyaret dolayısıyla çekilen fotoğraftan yola çıkarak sanatçının öğrenime başladığı okulun İnkılap İlkokulu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

orduyu beslemenin zorunluluğu da göz önünde tutulacak olursa, özellikle 1942 yılından itibaren toplumun büyük bir bölümü temel tüketim maddesi olan ekmeğin temini açısından büyük sıkıntılar çekmişti (Bülbül, 2012, s. 20).

Türk insanı 1942 yılını, şehirlerde satılan ekmeğin karneye bağlanması ile karşıladı. Ocak ayında yürürlüğe giren 247 Sayılı Koordinasyon Heyeti Kararına göre ekmek 750 gram olacaktı. 7 yaşından büyük olanların günlük ekmek hakkı yarım ekmek, 7 yaşından aşağı olanların çeyrek ekmektir. Sadece ağır işçilere bir büyük ekmek alma imkânı veriliyordu (Bülbül, 2012, s. 23).

Muzaffer İzgü'nün çocukluk anılarında, kış mevsimi, hasta olmadan atlatılması gereken bir zorluk mevsimidir; çünkü hastalık demek masraf demektir ve yoksul evlerinde bir kişi hasta olduğunda ölüm döşeğine düşmeden doktora götürülmez. Bundan dolayı kış mevsimi ayrı bir zorluk içinde geçmektedir ancak her zorluğu aşmak için bir icat bulmakta usta olan babası, ısınma sorunu için de bir fikir geliştirir. Bir fabrikanın kazan dairesinde biriken kömür tozlarını bir at arabasına yükleyip evlerinin avlusuna kadar getirirler. Burada kömür tozuna su karıştırıp bir tür harç yaparlar ve bu harcı tabaklarla kalıp haline getirip güneşte kuruturlar. Ayrıca, baba Ahmet Efendi, bir gaz yağı tenekesini çamurla sıvayıp borular uydurarak soba da yapar. Böylece kışın bir bölümünde de olsa sıcak günler geçirmenin mutluluğuna ererler.

Sanatçı ayakkabı alacak para bulunamadığı bir zamanda okula yine babasının icadı olan bir ayakkabıyla gider. Bu ayakkabı ahşap bir nalının² üzerine tabanı eskimiş bir yemeninin yanlardan çivi ile çakılması suretiyle yapılmıştır. Sağlam olsun diye çok çivi çakılmasından dolayı iyice ağırlaşan bu ayakkabıdan dolayı İzgü, zaman zaman zor anlar yaşar. Sanatçı *Zıkkımın Kökü*'nde bu durumu mizahi bir şekilde dile getirir.

Kendi evlerinde yakacak olmadığı zamanlarda, yağmurda ıslanan mantosunu okul çıkışında sınıf arkadaşlarından birinin evinde kurutan Muzaffer İzgü'ye bir gün arkadaşı, ablasını istemeye gelen misafirler nedeniyle evine kabul edemeyeceğini ama isterse Halkevinde soba bulunduğunu ve üstünü orada kurutabileceğini söyler. O günden sonra ısınmak için sık sık Halkevine giden sanatçı, burada bulunan kitapları okuyarak kendini kültürel açıdan zenginleştirir.

Okuldan eve dönerken üstüm başım ıslanırdı. Ceketim bile yoktu. Elbisem yok, paltom yok. Ceket, babamın ceket; uzun, omuzları düşük, kolları sarkık. Bununla gider

² Nalın: Plastik terliklerin henüz yaygınlaşmadığı dönemde giyilen ucuz ahşap terlik, takunya.

gelirdim okula, o da ıslanırdı. Kim kurutacak bunu? Durumu iyi olan bir arkadaşım götürürdü beni evlerine... O günlerden birinde, “Bugün seni eve götüremeyeceğim, ablamın nişanı var. Bir yer söyleyeceğim oraya git” dedi. Adana Halkevi Kütüphanesi... O gün orada yaşadıklarımı 'Zıkkımın Kökü'nde yazdım. O günden sonra orası benim ikinci yuvam, evim oldu. Öyle sevdim Adana Halkevi Kütüphanesini... (İncesu, 2024, 30 Ağustos).

Yaşar Kemal, Müslüm Gürses gibi sanatçıların hayatında da çok önemli bir yeri olan Adana Halkevi, bu kez Muzaffer İzgü'nün yazarlık hayatını şekillendirmiştir.

Yazarın çocukluğundan aklında kalan en belirgin detaylardan biri, balonlara duyduğu büyük hayranlıktır. Şehrin farklı köşelerinde satılan rengârenk balonları her görüşünde içini bir heyecan kapladığını ve kendisinin de bir balona sahip olma hayali kurduğunu belirten sanatçı, yoksulluğun gölgesinde geçen çocukluğunda, bu hayalinin hiçbir zaman gerçeğe dönüşmediğini söyler.

Ah ne severdim baloncuları, balonları... Pazar günleri sokak sokak dolaşır bir baloncu bulur ardına takılırdım. Öyle çok severdim ki balonları... Onları, kırmızı, mavi, sarı, beyaz renkleriyle dev akide şekerlerine benzetirdim. Baloncuyu da, çok balonu olduğu için dünyanın en mutlu insanı sanırdım (İzgü, 2000, s. 31).

Çocukluğunda balonlara duyduğu sevgi İzgü'nün içinde ukde olarak kalır ve “İşte bu sebeple ne zaman bir baloncu görse birkaç tane alır ve onları mutlu olsunlar diye çocuklara dağıtır” (Uluer, 2022, s. 14). Sanatçı, yıllar sonra neden hiç balonu olmadığını şu sözlerle dile getirir. “Çocukken hiç balonum olmadı. Balona verilecek paramız yoktu. Ona verilecek parayla eve yarım ekmek alınırdı. Ekmek daha önemliydi. Balon dediğin hava cıva, bir patladı mıydı ki mutlaka patlar, o zaman para yandı gitti” (Çetinkaya, 1991, s. 78). Sanatçının hayatına dair bu ve bunun gibi detaylar, İzgü'nün yazın hayatında yoksulluk konusunu neden bu kadar fazla işlediğinin sebepleri hakkında bilgi vermektedir.

İzgü'nün babası Ahmet Bey, dönemin ekonomik zorlukları nedeniyle ailesinin temel ihtiyaçlarını karşılamakta dahi güçlük çeker. Türkiye genelinde olduğu gibi Adana'da da ekonomik koşullar son derece ağırdır, temel gıda maddelerine erişim büyük bir mücadeleyi gerektirir. “Muzaffer İzgü babasının yaşadığı geçim sıkıntılarına kayıtsız kalamaz ve küçük yaşta aile bütçesine katkı sağlamak için çalışmaya başlar. (...) Tabii olarak küçük yaşta çalışmak zorunda kalan çocukların yaşayabileceği türden birçok zorluğu göğüslemek zorunda kalır” (Uluer, 2022, s. 14). Eve getirilen her kuruş, Ahmet Bey ve ailesi için temel ihtiyaçların karşılanması anlamına gelmektedir. Bu nedenle sanatçı, çocukluk yıllarından itibaren boş zamanlarını ekonomik katkı sağlayabilecek faaliyetlerle değerlendirmek durumunda kalır. Sokaklarda şeker, darı, su satar; lokantada vestiyer görevlisi olur, sinemada

çalışır. Film aralarında gazoz satıp film den sonra da sinemanın temizliğini yapar. Karpuz kamyonlarında hamallık yapar ve yevmiye olarak verilen karpuzları yer sergisinde satar. Çalıştığı sinemadan aldığı kopuk filmleri kendi icadı sinema makinesiyle ilk önce çocuklara, sonra yetişkinlere izleterek para kazanır. Esnaf kahvesinde ayakçılık³ ve babasıyla birlikte gezgin satıcılık yapar. Kahvede ayakçılık yaptığı sırada her gün çay kahve götürdüğü otuz beş yaşındaki bir kadının istismarına da uğrar.

Sanatçı, çocuk yaşında para kazanmak ve aç kalmamak için onca çaba göstermesine karşın kimi zaman aç kalmaktan kurtulamaz. Böyle bir açlık zamanında manavdan kavun çaldığı için karakola götürülür. Hem manavdan hem polislerden bayılıncaya kadar dayak yer. Çaldığı kavun başında patlatılmak suretiyle cezalandırılmak istenir; fakat o, bu kadar zorluğun içinde yine de mutlu kalabilmeyi bilir; çünkü o ve ailesi için mutluluk çok paradan değil bir arada olmaktan kaynaklanır. “Bizim mutluluğumuz çok basitti. Tencerede yemeğimiz olsun, çıkında ekmeğimiz, lambada gazımız, ocakta çaydanlığımız, yeter de artardı bile...” (İzgü, 2000, s. 101). Çerden çöpten yapılmış evlerinin sel baskınında yıkılmasından sonra babasının yine çerden çöpten birkaç gün içinde yaptığı yeni evlerindeki ilk gün kimileri için acınası bir durum iken, İzgü bu günü büyük bir mutluluk anısı olarak anlatmaktadır.

Oh biricik yuvamız, yine başımızı sokmuştuk içine. Varsın kömürümüz olmasın, ama bizim evimiz. Biz evimizi soluğumuzla ısıtırız. Babam çok düşünmedi, hemen bir buluş ortaya koyuverdi, tastamam odanın orta yerine. Odanın ortasına tencere büyüklüğünde bir çukur açtı. Akşam olunca anam, yaktığı üç beş parça mangal kömürünü içine kül doldurduğu eski bir kabın içine koyuyor, sonra bu çukura bırakıyordu. Üzerine arkalıksız bir sandalye, onun üzerine de evin en büyük yorganını örtüyor, bacaklarımızı içine sokuyorduk. Biz iki kardeş,

— Oh sıcacık, deyince babam mutlu oluyor, bu mutlulukla anama seslenerek,

— Hava Hanım, yap da bir çay, tadını çıkaralım şu mutluluğun, diyordu (İzgü, 2000, s. 71).

1.1.2. Gençlik Dönemi

Muzaffer İzgü *Zıkkımın Kökü*'nde gençlik yıllarına ait anılarını anlatırken hemen her anısında komşu kızı Raziye vardır; çünkü sanatçının gençlik yıllarındaki anılarına en büyük etkiyi bırakan kişi Raziye'dir. İlk önce çocukça sohbetlerle başlayan Raziye ile ilişkisi, yıllar

³ Ayakçı: Kahvehane, kıraathane gibi yerlerde çay kahve dağıtan kişidir. Böyle yerlerde çayı kahveyi yapan ve dolduran kişiye de ocakçı denmektedir. Ocakçılar, ayakçıların kıdemlileridir. Ocakçılar genelde patron olmakla birlikte kimi zaman patronun güvendiği bir kişi de olabilir. Hesabı takip etmek bu kişilerin görevidir.

geçtikçe büyük bir aşka dönüşür. Muzaffer İzgü'ye birçok kez evlilik konusunu açan Raziye, genç Muzaffer İzgü'yü, eserdeki adıyla Muzo'yu bir türlü ikna edemez; çünkü bu genç adamın annesine, daha doğrusu kendisine verdiği bir söz vardır. "Okuyup adam olmak!"

Genç Muzaffer İzgü, pamuk toplama zamanı geldiğinde şehirde kalmaya dayanamayıp Raziye ve babasının peşinden ova köylerine pamuk toplamaya gider. Bu süre zarfında Raziye ile daha da yakınlaşırlar. Raziye bugünlerden birinde İzgü'ye evlilik konusunu bir kez daha açar. İzgü, okulunu bitirene kadar beklemeleri gerektiğini söyler. Raziye ise kendisinin beklemeye razı olduğunu ama babasının o kadar yıl bekletmeyeceğini söyler. Gerçekten bir gün Raziye'nin babası Muzaffer İzgü'yü bir kenara çekip bu konuyu konuşmaya karar verir.

Ah şu okumak, ah şu adam olmak, ah yoksul umudu ah! Ne babama açabildim konuyu, ne de anama. Ama Cumali Emmi açtı bana. Bir gün kolumdan tutarak.

-Gel hele yeğen, konuşak senle, dedi.

Papazın Bahçesine doğru yürüdük.

-Ben az konuşurum, dedi. Sana tek söz, Raziye'yi alacan mı, almayıacan mı?

-Emmi, dedim, biliyorsun ben okuyorum. Alacam, vallaha billaha alacam. Hele şu okumam bir bitsin.

-Ne zaman biter senin bu okuman?

-Bilmem ki.

-Gaç sene yani?

-Sekiz, on!

-Ne?

-Yedi sekiz...

-Hadi yeğen, dedi bana, ulan sekiz on sene sona benim gızı turşu mu guracam ben, nene olur nene. Hem sona, nasıl zaptedecem ben onu sekiz on sene? Sana bişi deyim mi yeğen, bak erkekçe bi laf, bi daha benim yana bakarsan, dinime habibime öldürürüm seni.

Aşımı ekmeğimi yedin, helal olsun. Raziye sana hizmet etti, helal olsun. Ama bundan kelli, ne selam, ne de aleykümselam... Sen get oku ol adam, kız da bi dengiyen ev bark olsun tamam... Hadi güle güle! (İzgü, 2000, s. 184).

Bu arada Muzaffer İzgü, hem kendi geçimini sağlamak hem de ailesine yardımcı olmak için gündelik işlerde çalışmaya devam eder. Bir gazoz fabrikasında gazoz şişesi yıkama işi bulur, burada kırılan şişelerden dolayı patronuyla kavga ederek ayrılır. Daha sonra bir tanıdık vasıtasıyla Sıtma Mücadele Biriminde iş bulur. Adana'yı sokak sokak dolaşarak sinek üreyebilecek alanları ilaçlar. Okul başlayınca hem çalışıp hem okuyabilmek için bir fırında gece işi bulur.

Akşam yirmi birde işe gireceksin, gece yarısı üçte çıkacaksın. Yirmi bire dek ders çalışacaksın, yirmi birden sabah üçe dek hamur tartacaksın... Üçte eve gidip uyuyacak, yedide kalkıp okula gideceksin.

Ah benim o top yıkmaz, cefakâr, çileli başım, dayanıklı kollarım, demirden yapılmış bacaklarım, ancak on beş gün dayanabildiler buna. Ben yorgunluktan dedim, anam soğuk algınlığından dedi (İzgü, 2000, s. 192).

Vücudu dayanamayınca uğruna Raziye'den bile vazgeçtiği okuluna ara verip bir lokantada bulaşıkçı olarak çalışmaya başlar. Muzaffer İzgü, hayat mücadelesine devam ederken babası Raziye'yi üvey annesinin bir akrabasıyla evlendirmeye karar verir. Sanatçı, aklından Raziye'yi hemen babasından istetmek ya da kaçırmak gibi türlü planlar yaparsa da gelecek yıl tekrar başlayacağı okulunu düşününce zor da olsa bu fikirleri kafasından uzaklaştırır.

Raziye, babasının zoruyla başkasıyla evlenmiştir ancak onun gönlü halen *Muzo*'dadır. O yüzden evlendikten sonra bile sık sık Muzo'yu görmeye gelir. Birkaç buluşmadan sonra durumdan haberdar olan kocası miras paylaşma bahanesiyle Raziye'yi memleketi Mardin'e götürmek ister; fakat Raziye bu gidişin dönüşü olmadığını farkındadır. Bu yüzden Muzaffer İzgü'ye kendisini kaçırmayı için yalvarır ama İzgü yine okumak, adam olmak için onun bu önerisini de reddeder. Son olarak kocası farkına varmadan tren istasyonundan onu Mardin'e uğurlar ve böylece veda eder Muzo Raziye'ye. Bir ay bu üzüntüyle başıboş dolaşan yazar, bir ayın sonunda bir inşaata tuğla taşıma işine girer, bu iş bittikten sonra da caddelerde parklarda dolma satar. En çok da Raziye ile dolaştığı caddelerde parklarda dolaşır. Bir ara komşuları Sefer Ağa'nın kamyonunda şoför yardımcılığı da yapar. Sefer Ağa kamyonun borcunu ödeyemeyince bu iş de uzun sürmez. Bu kez kolunda bir sepetle okulların önünde portakal satarken bulur kendini İzgü. Tüm bu hayat mücadelesine rağmen yine de aklından Raziye'yi çıkaramaz. Kocasının memleketlilerinden Raziye ile kocasının İstanbul'un Taşlıtarla semtine taşındıklarını öğrenen İzgü, bir gün sonra ailesine veda eder ve İstanbul'a, Raziye'ye gitmek üzere trene biner.

Sanatçı bir söyleşide *Zıkkımın Kökü*'nde Raziye'yi bulmak için trenle İstanbul'a gittiğinde yaşının on yedi olduğunu söyler. “*Zıkkımın Kökü*'nde Muzaffer on yedi on sekiz yaşına dek geliyor. Raziye'yi bulmak için İstanbul'a gidiyor. Taşlıtarla'yı küçük bir yer sanır, Raziye'yi bulamayınca geri döner. *Zıkkımın Kökü* romanı 1942'lerden itibaren anlatmaya başlar” (Mazman, 2002, s. 279).

Raziye'yi bir daha hiç görmedim. Çok yoksul bir ailenin çocuğuydu. İstanbul'a Taşlıtarla'ya göç etmişlerdi. Bulurum diye gittim. Taşlıtarla beklediğimden de büyük çıktı. Yalnızca trenle dönüş biletim ve torbada zeytin ekmeğim vardı. Akşam biletiyle

geri döndüm. Raziye yıllar sonra bile bizi arasaydı uygar ilişkiler içerisinde karım buyur edip herhalde bir çay sunardı kendisine (İncesu, 2017, s. 456).

Fakat bu anıları ile ilgili bazı çelişkili noktalar vardır. Örneğin; Muzaffer İzgü, 1951 yılında, on sekiz yaşında iken Diyarbakır Öğretmen Okulundan mezun olup Diyarbakır Ziya Gökalp İlkokulunda çalışmaya başlamıştır. Bu yıllarda Adana'dan ayrı olduğu için Raziye ile görüşmesine pek imkân yoktur. Dolayısıyla sanatçının hayatının bu yılları tam olarak aydınlatılamamıştır.

Bir söyleşisinde Çocukluk ve gençlik anılarını yazdığı *Zıkkımın Kökü*'nü üç kitaplık bir serinin ilk kitabı olarak tasarladığını, bu kitaptan sonra çalışma hayatını ve emeklilikten sonraki gümlerini anlatacağı iki kitap daha yazmayı planladığını söyleyen yazar daha sonra diğer iki kitabı yazmaktan vazgeçmiştir. Bu sebeple yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerini yaptığı söyleşilerden ve yakın dostlarından öğreniriz.

1.1.3. Yetişkinlik ve Emeklilik Dönemi

Muzaffer İzgü ortaokulu bitirdikten sonra öğretmen okuluna gitmek istemektedir; çünkü o yıllarda öğretmen okulları parasız yatılı eğitim vermektedir. “Yatılı, oh devlet babadan. Ulan giysi de veriyorlar. Ayakkabı da veriyorlar” (Uyguner, 2005, s. 12).

Ortaokul bitti. Öğretmen okuluna gidecek öğrencileri öğretmenler kurulu seçerdi. Müdürümüz Mustafa Bey'e, beni öğretmen okuluna göndermeleri için yalvardım. Öğretmenim de “Muzaffer bütün derslerin 10, seni seçmeyeceğiz de kimi seçeceğiz fakat oku, tıp oku” dedi. “Yok, babam beni okutamaz” dedim (İncesu, 2017, s. 444).

Böylece Diyarbakır Öğretmen Okuluna giden sanatçı, Diyarbakır Öğretmen Okulunun üçüncü sınıfındayken kendisi gibi başarılı bir öğrenci olan Günsel Hanım ile tanışır. Okulla ilgili görevlerde beraber çalışan ikili arkadaşlıklarını ilerletir. Muzaffer İzgü, Öğretmen Okulundan mezun olunca yine aynı şehirdeki Ziya Gökalp İlkokulunda göreve başlar. Bir yıl sonra Günsel Hanım'ın da mezun olmasıyla Muzaffer İzgü ve Günsel Hanım evlenerek Diyarbakır'ın Silvan ilçesine tayin isterler. Burada ilk çocukları olan Ahmet Şahin dünyaya gelir.⁴

⁴ Muzaffer İzgü'nün biyografisi hakkında yazılan hemen tüm çalışmalarda oğlunun ismi Bülent Şahin olarak geçmektedir ancak oğlunun kimlikteki Ahmet Şahin'dir. İzgü'nün yazar dostu Y. Bekir Yurdakul'un aktardığına göre Ahmet Şahin İzgü küçükken geçirdiği ağır bir hastalık sonucu kimlikteki adı olmasa bile aile içindeki adı değiştirilerek çocuğa onu tedavi eden doktorun adı verilmiştir. Bu uygulamanın kaynağı ve

Silvan’da dört yıl öğretmenlik yapan ardından Erzurum’da askerlik görevini yerine getiren sanatçı, askerden geldikten sonra bir yıl daha Silvan’da görev yapmış sonra Aydın’ın Çine ilçesine bağlı Akçaova Köyü’ne tayin istemiştir. Aydın’da sırasıyla Cincin Köyü’nde, Aydın Yetiştirme Yurdunda ve Güzelhisar İlkokulunda çalışmıştır. Bu yıllarda ikiz kızları Nevin ve Sevin İzgü dünyaya gelmiştir. Toplamda on bir yıl ilkokul öğretmenliği yapan İzgü, yeterlilik sınavlarını geçerek Aydın Gazipaşa Ortaokuluna Türkçe öğretmeni olarak atanır. Burada on yedi yıl Türkçe öğretmenliği yaptıktan sonra 1978 yılında, meslek hayatının yirmi sekizinci yılında emekli olur. Daha sonra eşinin de emekli olmasıyla Aydın’dan İzmir’e taşınarak hayatına burada devam eder.

İzmir’in Hatay semtinde evinin bulunduğu binanın alt katında bir büro kiralayan İzgü, burayı bazen yazılarını yazmak, bazen edebiyat camiasından dostlarını ağırlamak, bazen de çok sevdiği çocuklarla vakit geçirmek için kullanır.

Sanatçı emeklilik yıllarının bir kısmını da Kuşadası’nda bulunan yazlığında geçirir. Bu yıllarda hem çocuklar hem de yetişkinler için eserler vermeye devam eder. Kitap fuarlarının değişmez katılımcı yazarlarından biri olur. Ayrıca edebiyat ödüllерinin seçici kurullarında da yer alan sanatçı, tanıştığı genç yazarlara yol gösteren tavsiyelerde bulunur.

İzgü’nün, 1993 yılında kendi hayat hikâyesini anlattığı *Zıkkımın Kökü* adlı eseri, yönetmen Memduh Ün tarafından filme çekilir. Sanatçı bu filmin çekimlerinde bizzat bulunarak mekân seçimi ve oyunculuklar hakkında tavsiyelerde bulunur. Gösterime girdiği dönemde hatırı sayılır bir başarı sağlayan film, “Hindistan Udaipur Film Festivali’nde ‘Altın Fil Ödülü’, Tokyo Film Festivali’nde ‘Asya’nın En İyileri’, İspanya’da En İyi Yönetmen Ödüllerine değer görülürken; Adana Altın Koza’da beş ödöl birden almıştır. Zıkkımın Kökü Paris’te 1994’te Cine Junior En Büyük Ödülü’nü de almıştır” (Uyguner, 2005, s. 111).

11 Şubat 2016 yılında eşini kaybeden İzgü, bu tarihten sonra eser kaleme alacak gücü kendinde bulamadığını söyleyerek yazı hayatını sonlandırır. Sanatçı eşinin ölümünden kısa bir süre sonra kanser hastalığına yakalanarak 26 Ağustos 2017 tarihinde vefat eder. 28 Ağustos 2017 tarihinde ailesi ve edebiyat camiasından dostlarının katıldığı bir törenden sonra İzmir Doğançay Mezarlığında eşinin yanına defnedilir.

Adana’da var olan bir gelenektir. Bu geleneğe göre ağır bir hastalık geçiren çocuğa adının yaramadığı düşünülerek yeni bir ad verilir.

1.2. Muzaffer İzgü'nün Edebi Kariyeri

1.2.1. Edebi Kişiliği

Okul hayatının ilk yıllarından itibaren kitaplara karşı ilgili olan Muzaffer İzgü, Adana Halkevinde bu ilgisini ilerletir ve kitaplarla dost olur.

8 yaşındaydım o zaman. Gittim. Gözlüklü bir amca sobanın kıyısına yanaşırken gördü beni, oranın müdürüymüş Zihni Amca. Bana “Isın evladım, kurulan, sonra da dersini çalışırsın.” demişti. O sırada baktım ki Halkevinde bir kadın kitap dağıtıyor, “Para ile mi?” diye sordum. Param yok. “Hayır, ödünç veriliyor.” dediler. Kitapları dağıtan kadın bana Define Adası kitabını uzattı. Yaşamımda ilk kez bir kitabı elime alıyorum. Evde odun kömür yok, kitap nasıl olsun? Açtım başladım okumaya, nasıl hoşuma gitti, kendimden geçtim. İlk okuduğum kitaptır o. Aman ne macera! Dağlar, denizler, korsanlar falan... Kaçınıcı sayfadayım bilmiyorum. Omzumu dürtüyor biri... “Küçük! Küçük! Burayı kapatıyoruz...” Bir baktım akşam olmuş. “Kitabı eve götürebilir miyiz?” dedim, izin vermediler. Görevli, “Bak altına Muzaffer İzgü yazacağım, yarın gel oku” dedi. İkinci gün, günlük güneşlik... 15.10'da son zil çaldı bizim... Koşa koşa gittim oraya... Önce dersimi yaptım, ardından ahlaya gittim, kitabı aldım. İkinci günden sonra benim ikinci evim ya Adana Halkevi Kütüphanesiydi ya Ramazanoğlu Kütüphanesi... İnanın sokaklarda koşturmadım, top oynamadım, uçurtma uçurmadım, çelik çomak oynamadım... (Baltacı, 2024, 8 Şubat).

Muzaffer İzgü'de yazma hevesi henüz okuma yazmayı öğrenmeden önce de vardır. Münevver adındaki yaşlı ve yalnız bir komşu kadın, sokaktan geçen her postacıya kendisine gelen bir mektup olup olmadığını sorar ve her seferinde olumsuz cevap alır. Bu duruma çok üzülen Muzaffer İzgü, annesine, okuma yazmayı öğrenir öğrenmez ilk iş olarak Münevver Teyze'ye bir mektup yazacağını söyler ve dediğini de yapar. Okuma yazmayı öğrenir öğrenmez, “Münevver Hanım bahar geldi, çiçekler açtı, kediler miyavlıyor, eşekler anırıyor ve hepsi de senin ellerinden öperler” (Baltacı, 2024, 8 Şubat). cümlelerinden oluşan kısa bir mektup yazar. Yazdığı bu mektubu boğazından kısıarak verdiği bir buçuk ekmek parasıyla postaya verir. Sanatçı, ertesi gün Münevver Hanım'ın eline geçen ve onu sevince boğan bu mektubun hayatında yazdığı ilk yazı olduğunu ifade eder.

İzgü, ilk sanatsal yazısını ise dördüncü sınıfta öğretmeni Yusuf Gülen'in vermiş olduğu bir ödev sayesinde yazar.

Canım öğretmenim Yusuf Gülen, yazarlığında emeği öyle çoktur ki. Sınıfın en çok kitap okuyan öğrencisiydim. Bir gün sınıfa girdi,

“Çocuklar konu serbest, yazın, dersin sonunda toplayacağım” dedi.

Bakınırken, pencereden düşmekte olan bir yaprak gördüm.

“Ben bunu yazacağım” dedim.

Yaprak çok üzülüyor,

“Gövde anne, dal kardeşlerim, yaprak komşular, şimdi ben bir başıma kaldım, ne yapacağım, nereye gideceğim?” diyor.

Sonra bir bakıyor ki aşağıda bir dere...

“Ben bu dereye düşeceğim, oradan ırmak, ırmaktan denize. Dalgalarla yarış edeceğim, balıklarla dans edeceğim” diyor. Tastamam bir sayfa yazdım (Yurttaş, 2009, s. 20).

Yazdığı bu ilk öyküyü çok beğenen Yusuf öğretmen, İzgü’yü tüm sınıfa alkışlatır ve öyküyü okul duvarında herkesin okuyabileceği bir yerde sergiler. Bu duruma çok sevinen İzgü, bu ilk öyküsünü okul müdürüne ve bir öğretmen hariç okuldaki tüm öğretmenlere zorla okutur. Aşağıya kadar inmeye üşendiği için öyküsünü okumayan öğretmenine ise yaşlılık döneminde bile hala küs olduğunu belirtir. Sonra eve koşan sanatçı, babasını okula getirir ve yazısını ona da okutur.

Yazım çıktı! diye haykırdım. “Hangi gazetede, oğlum?” dedi. “Duvarı baba!” “Ne duvarı oğlum?” “Okul duvarı baba.” dedim. Koştı geldi adamcağız, hiç unutmam okudu, eğildi. “Muzaffer sen yazar mı olacaksın oğlum.” dedi. “Evet babacığım.” dedim ve babama verdiğim sözünü tuttum, yazar oldum (Baltacı, 2024, 8 Şubat).

Sanatçı yazı yazma konusunda tüm öğretmenlerinden aynı ilgi ve teşviki görmediğini de söyler.

Eğitim ve öğretmen o denli önemli ki. Bir öğretmen bana yazmayı okumayı sevdirdi, bir öğretmen soğuttu.

Altıncı sınıftaydım. Yine kompozisyon yazmıştık. Ben de bir ağacı konuşturarak yazmıştım öykümsü masalı.

Bir gün sonra öğretmen numaramı söyledi, hem de ilk önce. Ben gururla kalktım, bitmiş olarak oturdum. Çünkü bana:

“Hiç ağaç konuşur mu be?” dedi. (...)

Küstüm, öğretmene de küstüm, yazmaya da küstüm (Yurttaş, 2009, s. 22).

Şair Zeki Muslu’nun anlatımına göre yazar, 1958-1959 yıllarında her gün Aydın-Çine arasındaki inişli yokuşlu on yedi kilometrelik yolu bisikletiyle gazete almak için gider gelir (Muslu, 2017, s. 24). Yıllar boyunca iyi bir okur olan Muzaffer İzgü bu kültür hazinesini insanlarla paylaşmaya ilk olarak Aydın’daki görevi sırasında başlar. 1959 yılında Aydın’da basılan *Hüraydın* gazetesinde ilk yazıları yayımlanan yazar, “küçük küçük öyküler ve röportajlar dediği bu yazılarını makinesi olmadığı için, elle yazıp götürmüş basımevine”

(Uyguner, 2005, s. 13). Sanatçı, nispeten küçük bir şehir gazetesi olan *Hüraydın*'da deneyim kazandıktan sonra daha büyük bir gazete olan ve İzmir'de yayımlanan *Demokrat İzmir* gazetesinde yazmaya devam eder. Muzaffer Uyguner, İzgü hakkında hazırlamış olduğu *Muzaffer İzgü Yaşamı Sanatı Yapıtlarından Seçmeler* (Uyguner, 2005) adlı eserinde Muzaffer İzgü'nün *Demokrat İzmir*'deki ilk yazısının 8 Mayıs 1964'te yayımlanan "Kanunda Yeri Var" adlı yazısı olduğunu söylerken Gülhan Uluer, "Muzaffer İzgü'nün Hikâyelerinde Sosyal Meseleler" (Uluer, 2022) adlı yüksek lisans tezinde Hikmet Çetinkaya'nın *Yılların Tanığı Üç Yazar* (Çetinkaya, 1991) adlı kitabından yaptığı alıntıda İzgü'nün *Demokrat İzmir*'deki ilk yazısının 9 Nisan 1961'de yayımlanan "İnancımız Budur" başlıklı yazısı olduğunu belirtir.

İzgü, daha geniş kitlelere seslenebilme arzusunu şöyle açıklar:

Aydın'dan taşmak gerekti, zinciri parçalamak gerekti; ama nasıl? Ühüü bendeki inat... İzmir'deki Demokrat İzmir gazetesine gittim, koltuğumda yazı dosyası, kapıdan kovuldum. Gözledim, kapıcı değiştiğinde bir daha gittim, yine kovuldum. Ben giremezsem o kapıdan postacı girerdi ya... Postaladım yazıları, röportajları... Bir hafta sonra Adnan Düvenci'den bir acele telgraf: 'İvedi gelin görüşelim.' Böyle girdim Demokrat İzmir gazetesine. Yazdıklarına gülüyorlarmış o yıllarda, halbuki kendisi ciddi şeyler yazdığına inanıyormuş; 'ama ne bileyim gülmece oluyormuş' diyor (Uyguner, 2005, s. 13).

Çocukluğundan itibaren mücadele içinde geçen hayatı, İzgü'yü sabırlı, azimli ve hırslı bir insan haline getirir. Sanatçı tüm bu meziyetleri sayesinde kabına sığmayı reddeder ve bu kez de İzmir dışına çıkabilmek, tüm Türkiye'ye seslenebilmek arzusuna kapılır. Bu nedenle İstanbul'a açılmış, "Milliyet ve Akşam gazetelerinde röportajları çıkmaya başlamıştır. Milliyet'in pazar ekinde öyküleri yayımlanmıştır. Çeşitli dergilerde ürünleri yayımlanırken Demokrat İzmir'in kendisine ayrılan köşesinde yazmaya ve her hafta yeni bir öykü yayımlamaya" (Uyguner, 2005, s. 14) devam etmiştir.

Muzaffer İzgü o yıllarda "gülmecenin ansiklopedisi" (Yurttaş, 2009, s. 25) olarak değerlendirdiği *Akbaba* gazetesine, gazetenin talebi olmaksızın hikâyeler gönderir. Bu hikâyelerin yayımlanmadığını gören sanatçı, pes etmek yerine, gazeteye her hafta yeni bir hikâye göndermeye devam eder. Kırk iki hafta boyunca gönderdiği hikâyeler yayımlanmayınca İzgü, bu kez gazetenin sahibi Yusuf Ziya Ortaç'a "Akbaba kadrosuna girinceye dek posta İzgü'den Ortaç adına çalışacaktır". mesajını içeren bir telgraf çeker.

Yazar, bu telgrafla Yusuf Ziya Ortaç'ın dikkatini çekmeyi başarır. O güne dek gönderdiği hikâyelerden hiçbiri Ortaç'a ulaşmamış, gazeteye gelen yazıları değerlendiren komisyon yazıyı yayımlamaya değer bulmayarak çöpe atmıştır. Ortaç ise İzgü'nün gönderdiği "Resmi Hizmete Mahsustur" başlıklı son hikâyeyi çok beğenmiş ve öyküyü gazetenin o haftaki sayısında yayımlamıştır.

Ve Y. Ziya Ortaç'tan bir telgraf, "İstanbul'a gelerseniz Akbaba'ya gelin, tanışalım..."

Durur muyum, o yayınlanmayan öykülerin hepsi çantamda İstanbul'un yolunu tuttum.

Ve o kırk iki öykünün otuz dokuzu sırasıyla Akbaba'da yayımlandı. Yani yılmadım.

Kırılıp küseceğime, bilendim (Yurttaş, 2009, s. 24).

Bir süre sonra *Akbaba* gazetesi Muzaffer İzgü'den tefrika edilmek üzere bir roman ister ve bu istek üzerine sanatçı, *Gecekondu* isimli ilk romanını yazar. Bu arada *Şehit Osman* adlı bir çocuk kitabı Özyürek Yayınevinden çıkar (Uyguner, 2005, s. 15). *Şehit Osman*, sanatçının basılan ilk kitabı olmuştur. *Akbaba*'da tefrika halinde yayımlanan *Gecekondu* edebiyat dünyasından çok olumlu tepkiler alınca 1970 yılında Remzi Kitapevinden kitap halinde de basılır. "Aynı yayınevi daha sonra [1971] İlyas Efendi'yi, bir yıl sonra da Halo Dayı'yı (1972) basmıştır" (Uyguner, 2005, s. 15).

İlk kitabını Özyürek Yayınevinden, ondan sonraki üç kitabını Remzi Yayınevinden çıkaran yazar, *Demokrat İzmir* gazetesinden tanıdığı Attila İlhan'ın Bilgi Yayınevinin editörlüğüne geçmesinden sonra ilki 1977'de yayımlanan *Donumdaki Para* adlı eseri olmak üzere bu tarihten itibaren yayımlanan tüm kitaplarını Bilgi Yayınevinden çıkarmıştır.

Çok yönlü bir yazar olan Muzaffer İzgü; röportaj, hikâye, roman gibi türlerin yanında tiyatro oyunları da yazmıştır. Oyun türündeki ilk eseri Nejat Uygur için yazmış olduğu *İnsaniyettin* adlı oyunudur. Sanatçı, bu türdeki başarısını "Lütfen Kızım Evlenir misiniz adlı oyunum hem Yıldız Kenter'in Kenter Tiyatrosunda, hem de İzmir Devlet Tiyatrosu'nda iki yıl kapalı gişe oynadı. Geçen yıl bir oyunum Berlin'de Hamburg'da oynandı. Şu anda bir oyunum Bakırköy Belediye Tiyatrosu'nda oynuyor" (Yurttaş, 2009, s. 26). sözleriyle ifade eder. Ayrıca Gönül Ülkü – Gazanfer Özcan Tiyatrosu'na da oyunlar yazar. İzgü, oyun türüne duyduğu ilginin arka planında da yine çocukluğunun yattığını, daha sekiz yaşında iken Adana Halkevinde izlediği *Kral Lear*'in ve babasının çalıştığı Seyhan Saz isimli eğlence mekanında İstanbul Tiyatrosu'nun oynadığı *Hamlet*'in, tiyatronun büyüüne kapılmasını sağladığını belirtir (Yurttaş, 2009, s. 27).

“Çocuk okuru olmayan ülkenin büyük okuru olmaz” (Baltacı, 2024, 8 Şubat). anlayışına sahip olan Muzaffer İzgü, “çocuklara, gençlere okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak için onları edebi ve estetik değeri yüksek nitelikli metinler” (Uluer, 2022, s. 23) ile buluşturmak amacını taşır. Bu sebeple, didaktik olmayan ama okuyan çocuğun ve gencin gülerken düşüneceği ve bazı çıkarımlarda bulunabileceği eserler kaleme alır. İzgü’ye göre çocuk eserleri yazan kişinin “burada yanılmışım” deme seçeneği yoktur. Bu sebeple sanatçı, özellikle çocuklar için yazdığı eserlerinde çok dikkatli ve özenli davrandığını söyler. Bunca özen göstermesine rağmen zaman zaman çocuk kitaplarının yasaklanmış olmasına ise sitem eder.

1961 yılından başlayarak eşinin öldüğü 2016 yılına dek süren elli beş yıllık yazarlık hayatı boyunca eserler veren yazar, yazmış olduğu seksen sekiz çocuk kitabı, otuz öykü, on iki roman, on dört oyun olmak üzere toplamda yüz kırk dört eserle Türk edebiyatının halen en çok okunan yazarlarından.

Nasıl yazıyorsunuz? diye bir soru karşısında onun yanıtı şu olmaktadır: “Yazacağım öykünün veya romanın ilk önce kafamda çekirdeği oluşur. Sonra bu çekirdek üzerine yoğunlaşırım. Daha çok dolaşırken öykü veya roman, konusu ve kişisiyle kafamda iyice oluştuktan sonra notlar almaya başlarım. Aslında bu notlar öykünün veya romanın bir planını iyice genişletir, ondan sonra yazı makinesinin başına otururum, artık bu ustalığa, yeteneğe kalmıştır benim için; yazmaya başlarım. Ne zaman biter bilmem. Genel olarak sabahları düşünürüm, o günü altı yedi saat makine başında oturduğum olur. Severek yazdığım için yorulma söz konusu değil benim için. Yazmak için herhangi bir yer olması önemli değil. Nerede olsun yazarım, yeterki gürültü olmasın (Uyguner, 2005, s. 16).

Yazmaya tutku derecesinde bağlı olduğunu söyleyen yazar, Aydın’da henüz çocukları küçükken evde yazamadığı zamanlarda daktilosunu arabasına yükleyip incir ve zeytin bahçelerinin bulunduğu yerlerde yazmaya devam ettiğinden bahseder. Hatta kendisini kuytu köşede arabanın içinde tek başına bir şeylerle uğraşırken gören köylülerin şikâyetiyle jandarma tarafından karakola da götürülür (Yurttaş, 2009, s. 25).

Bir mizah yazarı olarak ön plana çıkan sanatçının “büyük kalabalıkları, kaba çarpıtmalarla güldürmek amacıyla olmadığı görülür” (Uyguner, 2005, s. 21). Onun yazdıkları okuyucuyu bir yandan gülerken bir yandan hüznendirir. Okuyucu güler; çünkü yaşanan olay gerçekten komiktir. Ama bu olaya okuyucu aynı zamanda hüznlenir; çünkü bu komik olay ya da durumdan kurtulmak mümkün değildir. Bir kez yaşandığında komik olan bu olayları ya da durumları gerçek hayatta her gün yaşayan birileri vardır. Hüznülü olan kısım, yaşanan çaresizliktir, başka çıkar yol olmamasıdır. Örneğin; birisi yolda yürürken ayağı tökezleyip yaralanmaksızın bir kez düşse yanında bulunanlar bunu komik bulup gülebilir; fakat aynı

kişi bunu defalarca yaşasa bu artık komik olmaktan çıkıp bir sorun halini alır. İşte Muzaffer İzgü sorun halinde olan durumları komik hale getirerek anlatır; çünkü ona göre gülmece her şeyini kaybetmiş, ezilmiş insanın en büyük silahıdır. “İzgü, yazdıklarının her paragrafında, her satırında güldürmez okuyucusunu, ama öykü veya roman bittiğinde okuyucunun dudağında acı bir gülümseme belirir” (Çelikkaya, 2016, s. 8).

Bir söyleşide hangi yazarlardan etkilendiği sorulduğunda İzgü: “Okuduklarım etkiledi beni. Beni şu yazar çok etkiledi diyemem. Öyle bir şey yok zaten. Yazar bence özgün olmalıdır.” (İncesu 2017b, s. 443) cevabını verir. Gerçekten de yazarın kendine özgü bir üslubu olduğu görülür. Özgün olmadaki başarısının sırrı ise yazdıkları için zaman harcaması ve emek sarf etmesidir. Yazar, bir çocuk kitabına beş altı ay zaman harcadığını belirtir.

Başlangıçta Aziz Nesin’i kopya ettiği yorumunda bulunanlar olmuştur. Oysa yazmak bir üslup yaratımıdır; üslup ise yazarın dili kullanmada gösterdiği beceridir. Biraz irdelendiğinde, Nesin’in üslubuyla İzgü’nün üslubu arasında, bir benzerliğin izine bile rastlanmaz. Nesin’de, temeli öykülemeye dayanan kurgu baskındır. İzgü, konusunu, üslubunu günlük yaşamın izlenimleriyle, halk söyleminin verileriyle besler. Nesin’in gülmececi ironi üzerine oturtulur, düşünsel söylemi zehir zemberektir. İzgü ise, ironisiyle, gerçeğin soluğunu üfler kavrayış inceliği olanlara... (Binyazar, 2017, s. 211).

“Burjuvazideki çarpıklıkları veren, genellikle bölge olarak İstanbul dışına pek çıkmayan Aziz Nesin’in yanında kendi deyişiyle ‘Anadolu Gülmececi’ni vermesiyle ayrı bir yer edinmiştir” (Çelikkaya, 2016, s. 12). Ayrıca aynı dönemde mizahi konularda yazan iki yazar olarak İzgü’nün toplumun belli bir kesimi tarafından Aziz Nesin gibi düşmanlaştırılmamış olmasında onun keskin olmayan dili ve siyasi görüşleri bulunmaktadır.

Muzaffer İzgü’nün konu bakımından diğer gülmece yazarlarına yaklaştığı eserleri olsa da sanatçı, üslup bakımından hep ayrı bir yerde durmuştur. Bununla beraber her eserinde üslubuna aynı özeni gösterdiğini söylemek de yanlış olur. Bazı eserlerinde sanki o eseri yazmak için aldığı notların üzerinde hiç oynama yapmadan doğrudan esere aktardığı gibi bir durum sezilir.

Eserlerinde yansıttığı olayların gerçekliği onun gözlem gücünün kuvvetli olduğunun bir kanıtıdır. “Yazarın çok okuması, yorumlar yapabilmesi ve iyi bir gözlemci olması zorunludur ona göre. Konusu daha çok insan olduğuna göre de toplumsal psikoloji yanında insan psikolojisini, felsefeyi de bilmesi gerekir bir yazarın. Dünyada olup biten gelişmeleri ve oluşumları yakından izlemelidir” (Uyguner, 2005, s. 17). Yakın arkadaşlarından yazar Turgut Dereli ile olan bir anısı da onun gözlem yeteneğini ortaya koyar. “Ege öğretmenleri olarak İzmir’de Basmane Meydanı’ndan Cumhuriyet Meydanı’na doğru yürüyoruz.

Ellerimizde pankartlar... İzgü'nün gözünden kaçır mı? 'AÇIZ' pankartı tombul bir kadın öğretmenin elinde... Kahkahalar.... Kahkahalar..." (Dereli, 2017, s. 55).

Eserlerinde yabancı kelimeleri kullanmamaya dikkat eden yazar, eseri yazdığı tarihlerde daha önce dilimizde yer alan yabancı kökenli bir kelimenin yerine önerilen Türkçe kelimeleri de yadırgamadan alıp eserlerinde kullanır. Çoğu zaman standart Türkçe ile yazan sanatçı, duyguyu daha iyi vermek istediği durumlarda kahramanlarını ağız özelliklerine göre konuşturabilmektedir. İçinde yaşadığı halkın kültürüne üst düzeyde hâkim olduğundan eserleri; halka ait deyimler, atasözleri, argo sözcükler, örf ve ananeler bakımından zengin bir içerik sunar. "Ele aldığı konuları çocuklara, ilk gençlik dönemindeki okurlara aktarırken kullandığı dilin özenli olması, kullandığı dilsel imgeler; okurlarının, anadillerine olduğu kadar, bilişsel ve zihinsel gelişimlerine de katkılar sağlar. İzgü, okurlarında bu gelişmeyi sağlamayı kendine görev bilir" (Gültekin & Kösteloğlu, 2017, s. 234).

Edebiyatı halka fayda sağlamak için bir araç olarak kullandığını söylemekten çekinmez. Halkın kolay anlaması için halk diliyle yazar. Uzun cümle yapılarından hoşlanmaz, özellikle çocuklar için yazdığı eserlerinde onların anlamasını zorlaştıracak kelime ve cümle yapılarından uzak durur. "Muzaffer İzgü'ye göre gerçek gülmece, konunun yanı sıra biçiminin, anlatımının, dilinin sağlamlığına bağlıdır. Gerçek gülmece kalıcıdır. Kalıcı olması için de edebiyata yaslanması gerekir" (Özyalçın, 2017, s. 219).

"İzgü, kişilerin durumu ile olayların gelişmesini çok iyi bağdaştırır. Kişiliklerle olaylar ve çevre arasındaki ilişki kurgusu, diyebilirim ki bütün öykülerinde tamdır ve başarılıdır" (Uyguner, 2005, s. 28). Onun eserlerinde göreceğimiz kişiler yazı makinesinin başında şekillendirilmeyen, bizzat bu hayatın içinde yer alan kişilerdir. Eserlerinde en çok ezilenlere, yoksullara, yaşamak için mücadele vermesi gerekenlere yer veren yazar, bunların karşısında zenginlere ve güçlülere de yer verir ancak zengin ve güçlünün eserdeki fonksiyonu yalnızca karşıtlığı tamamlamaktır. Onların hayatına, psikolojilerine dair ayrıntılara girilmez.

1.2.2. Muzaffer İzgü'nün Hayatının Edebi Kişiliğine Etkisi

Hangi sanat dalında eser verirse versin, her sanatçının, eserleri ile arasında derin bir ilişki bulunmaktadır. Sanatçının kişisel deneyimleri, duygusal durumu, dünya görüşü, yaratıcılığı ve hayal gücü, eserlerini şekillendiren temel unsurlardır. Bu ilişki, birçok farklı düzeyde kendini gösterir. Örneğin; bir edebiyat sanatçısının yaşadığı kişisel deneyimler, eserlerindeki

karakterlerine az veya çok yansır. Yaşanan sevinçler, acılar, aşklar, kayıplar gibi duygusal durumlar, eserin tonunu ve atmosferini belirler. Aynı şekilde sanatçının dünya görüşü ve benimsediği felsefi yaklaşım; eserlerinde işlediği temaları, olayları ve karakterleri etkiler; eserlerindeki mesajları ve anlam katmanlarını belirler.

Bir edebiyat eserinin arka planını sanatçının yaşadığı toplumsal ve kültürel bağlam oluşturur. Toplumsal olaylar, politik değişimler, kültürel normlar, eserlerde ele alınan konuları etkiler ve sanatçının eserlerini zamanın ruhunu yansıtacak şekilde şekillendirir. Bu sebeple Muzaffer İzgü'nün romanlarında yoksulluk konusu ayrı bir önem arz etmektedir.

Hayatı cam fanusun ardında gözlemlenmeden bizzat yaşayan, tabiri caizse feleğin çemberinden geçmiş bir insan olan Muzaffer İzgü'nün yazarlığını şekillendiren unsurların başında hayatı gelir. Çocukluğunu ve ilk gençliğini çetin bir hayat mücadelesi içinde geçiren Muzaffer İzgü, kaleme aldığı birçok romanda yoksulluğu tema olarak işlemiştir. Bu eserlerinde sanat yapmaktan çok, anılarını aktaran bir insan gibidir. Adeta yıllar yılı içinde biriktirdiği acı anılarını dışa vurarak kendi kendine psikoterapi seansı uygulamaktadır. “O, yaşadıklarını ve gözlemlerini yalın bir şekilde anlatır. Anlattığı yaşamlar şu an Adana'nın, güney kısmında kalan bölgesine aittir” (Baltacı, 2024, 8 Şubat). Yazar, 40'lı yıllarda yaşadığı hayatı, eserlerinde öylesine gerçekçi yansıtır ki bugün “Hürriyet veya Türkocağı mahallesinde dolaştığınızda halen o mahallede yaşayan gerçek bir roman kahramanı ile karşılaşip onunla dertleşebilirsiniz. Bu yaşamlara ait değişimin ya da, değişmeyenlerin çokluğu ayrıca da üzerine düşünülmesi gereken bir durumdur; çünkü 1945 yılına ait bir öyküyü her an bugün bire bir yaşamak buradakiler için sıradandır” (Baltacı, 2024, 8 Şubat).

Muzaffer İzgü'nün edebi kişiliğine Adana'nın etkisi küçümsenemeyecek ölçüdedir. Çocukluğunun ve öğreniminin bir bölümünün geçtiği bu kentin, sokakları, caddeleri, parkları, yoksul ama mutlu aile yaşantısı, dayanışma içerisindeki komşuları, yaşamak için ortaya koyduğu emek ve mücadelesi, okulları, öğretmenleri ve daha pek çok şeyi, yazarın karakter özelliklerinin gelişimine ve bunun yansıdığı eserlerine etkisi büyüktür (Baltacı, 2024, 8 Şubat). Küçük yaşlardan itibaren yaşamak ve okumak için vermiş olduğu mücadele, onu pes etmeyen bir insan haline getirmiş ve sanatçı bu kişilik yapısı sayesinde edebiyat dünyasında da pes etmeden mücadelesine devam etmiştir.

Adana Halkevinde başlayan kitaplarla dostluğu ölümüne dek sürmüş, yaşamının belli bir döneminden sonra okur olmak yetmemiş ve artık yazmaya başlamıştır. Bu durumda Muzaffer İzgü özelinde şehirlerde kütüphanelerin varlığının önemi de ortaya çıkmaktadır.

Okumak düş kurduruyordu. Yoksul evinde o düşler öyle güzeldi ki! Ben çıkar giderdim o evden, düşlerin ardı sıra. Evde otururken o düşleri görürdüm, yataarken o düşleri görürdüm. Dalar giderdim hep, annem arada dürterdi beni. İşte bu yüzden yazarlık doğuştan diyorum ben. Eğer Adana Halkevi Kütüphanesi olmasaydı bugün Muzaffer İzgü olmayacaktı. O kitaplar beni Muzaffer İzgü yaptı. O kitaplar ile ben düş kurmayı öğrendim (Baltacı, 2024, 8 Şubat).

Her fırsatta babasından düş kurmayı, annesinden de gerçekçi olmayı öğrendiğini söyleyen İzgü, okuduğu kitaplar sayesinde daldığı düşlere ve yaptığı gözlemlere borçludur yazar olabilmesini. Çocukluğunda fırında hamur tartarken bile beyninin düşler içinde yüzdüğünü söyler. Sanatçı, para kazanabilmek için yaptığı işlerden dolayı insanları rahatça gözlemleyebilme fırsatı bulmuş, bu gözlemlerini de eserlerinde toplumcu gerçekçi bir bakış açısından yansıtmıştır.

Sanat, özellikle de edebiyat, genellikle bireysel ve toplumsal zorluklardan beslenir. Yazarlar ve şairler, yaşamlarında derin çatışmalar yaşayan bireylerdir. Kimileri daha iyi bir yaşam sürmek isterken, kimileri adalet arayışına ya da sevdiğine kavuşma isteğine odaklanır. Bu tür çatışmalar, insan doğasının bir parçası olmakla birlikte, sanatçılar tarafından daha yoğun bir şekilde deneyimlenir ve sanat yoluyla ifade edilir. Muzaffer İzgü'nün yaşadığı bireysel ve toplumsal çatışmalar, onun eserlerinde toplumcu gerçekçi bir yaklaşımı benimsemesine zemin hazırlamıştır. Onu toplumcu gerçekçiliğe siyasi düşünceleri değil, yaşamış olduğu hayatı yöneltmiştir. Hayatın içinde her türlü ezilmişliği tadan İzgü'den, başka anlayışta eser vermesini beklemek de zaten mümkün değildir.

Sanatçının hayatının edebi kişiliğine etkisi incelendiğinde mesleğinin bu konudaki etkisinin göz ardı edilemeyecek denli olduğu görülür. Sanatçı, çocuk eserleri konusundaki başarısında mesleğinin de katkısı olduğunu dile getirir. “Öğretmenlik gereği sürekli çocuklarla beraberim. (...) Ben öğretmen olduğum için bunları yazdım dersem... Hayır. Ama çocuklarla birlikte olmak, çocukların dünyasını daha çok gözlemlememe izin veriyor” (İncesu 2017, s. 444). Yirmi altı yıl boyunca çocuklarla iç içe olan yazarın, “yüzden fazla eserinde ele aldığı renkli sahne, kişi ve olayları; genellikle öğretmenlik mesleğinde gördüğü ve yaşadığı olaylardan esinlenerek oluşturduğunu düşünebiliriz” (Savaş, 2017, s. 207).

1.2.3. Yoksulluk Temasının İşlendiği Muzaffer İzgü Romanlarının Tanıtımı

Toplumcu gerçekçi yazarlar, “içinde bulundukları topluma borçlu olduklarını düşünerek, eserlerini birtakım sorumluluklarını yerine getirmek düşüncesiyle kaleme almışlardır” (Alver, 2014, s. 131). Bu bağlamda yazmayı, kendisini ücretsiz okutan ulusuna karşı olan

borcunu ödeme görevi olarak gören Muzaffer İzgü, gayet üretken bir yazardır. Yaşlılık döneminde dahi kafamda elli yıl daha yazacak kadar konu var diyen “İzgü’ye göre yazarlıkta bir takım zorluklar vardır. Yaşam biçimi olarak yazarlığı seçenler hep yazma isteği içindedir. Neyi, kime, niçin yazmak yazarın kafasındaki en önemli düşüncelerdir. Bir gülmece yazarı olarak ön plana çıkan İzgü’de gülme ögesi bir amaç olmaktan ziyade daha çok araç konumundadır” (Çelikkaya, 2016, s. 15).

Sanatçı, edebi kişiliğinde önemli bir yer tutan yoksulluk temasını işlediği eserlerinde bile gülmeceyi kullanmaktan çekinmemiştir; çünkü o yoksulluk temasını işlediği eserlerinde kurmaca bir dünyayı değil, gerçek yaşam öykülerini kaleme almıştır. Anlattığı kahramanlar dünyada her şeylerini yitirmiş insanlardır ve İzgü’ye göre her şeyini yitirmiş insanın gülmeceyi büyük silahıdır.

Sanatçının yoksulluk temasını ele aldığı eserlerinin büyük bir bölümünde mekân olarak, çocukluğunun geçtiği Adana yer almaktadır. Bu romanlardan *Gecekondlu*, *Zıkkımın Kökü*, *Ekmek Parası*, *Kara Pamuk*, *İt Adası*, *İlyas Efendi* romanlarında mekân Adana’dır. Yalnızca *Halo Dayı ile İki Öküz* romanında mekân Doğu Anadolu ve İstanbul’dur.

Aşağıda Muzaffer İzgü’nün yoksulluk temasını işlediği romanlarının kısaca tanıtımı yapılmıştır. Bu romanların ayrıntılı çözümlemeleri ise üçüncü bölümde yapılacaktır.

1.2.3.1. Zıkkımın Kökü

Muzaffer İzgü’nün 1988 yılında yayımladığı *Zıkkımın Kökü* adlı romanı, yazarın kendi yaşam öyküsünü anlattığı otobiyografik bir eserdir. Roman, İzgü’nün Adana’da geçen çocukluk ve ilk gençlik yıllarını ayrıntılı bir biçimde ve toplumcu gerçekçi bir anlayışla ele alır. Eser, yazarın babası Ahmet Efendi’nin, köyünden Adana’ya göç etmesi ile başlar ve Muzo’nun ilk aşkı Raziye’nin ardından İstanbul’a gitmek üzere trene binmesiyle sona erer.

Roman, İkinci Dünya Savaşı’nın ekonomik etkilerinin Türkiye’ye nasıl yansıdığını ve özellikle yoksul göçmen nüfusun yoğun olduğu Adana’da yaşanan kıtlık ve açlık dönemini anlatır. Romanda yoksullukla dolu bir çocukluk geçiren Muzo’nun babasının ısınma sorununu çözmek için yaptığı çeşitli icatlar ve Muzo’nun okulda giymesi için nalınlardan yaptığı, sağlam olsun diye çakılan çivilerle ağırlaşmış ahşap ayakkabılar gibi detaylarla yoksulluğun içinde bulunan mizahi unsurlar da aktarılır.

Zıkkımın Kökü'nde olaylar, kahraman anlatıcı Muzo'nun gözünden ve dilinden anlatılır. Bu nedenle okuyucu, romanı okurken sanki olayları yaşıyormuşçasına bir hisse kapılır. Romanda, fakir ama huzurlu insanların küçük dünyalarındaki büyük mutluluklar sergilenir. Muzo'nun ve ailesinin yoksullukla mücadelesi, hayatın zorlukları karşısındaki direnişleri ve küçük mutlulukları detaylı bir şekilde ele alınır.

Muzaffer İzgü'nün çocukluk yıllarında yaşadığı yoksulluk, onun gelecekteki sanat hayatını da şekillendirecektir. Yaşamış olduğu yoksulluğun yazarlık hayatında önemli bir rolü olduğunu ve eserlerinin büyük bölümünde yoksulluk temasının ana tema veya yan tema olarak yer aldığını belirten yazar, eserlerinde gerçek hayatta bulunan kişileri, olayları ve mekânları fazla kurmacaya kaçmadan, gerçekçi ve gülmeceli bir dille kaleme almıştır. İzgü, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını anlatırken mizah unsurundan bolca yararlanmıştır. Bu yüzden eseri okuyanlar, bir yandan gülerken bir yandan da eserin başkışisi olan Muzo'nun hayat mücadelesine hüzünlenirler.

Roman boyunca, yoksulluk ve emek sömürsünün sistemli bir şekilde işlediği, insanların sürekli bir işte çalışmasına rağmen bir türlü yoksulluktan kurtulamadıkları görülür. Romanın son bölümünde, Muzo'nun İstanbul'a gitmek üzere trene binmesiyle, roman, okuyuculara yoksulluğun getirdiği zorluklar karşısında direnişin ve umudun önemini vurgulayarak sona erer.

1.2.3.2. Ekmek Parası

Muzaffer İzgü'nün *Ekmek Parası* adlı romanı, Kültür Bakanlığı'nın özel isteğiyle 1979 yılında çocuklar için yazılmıştır. Yazar, bu eserde ele almadığı bazı konuları daha sonra *Zıkkımın Kökü* adlı romanında işlemiş ve bu iki eser arasında güçlü bir bağlantı oluşturmuştur. Bu nedenle *Ekmek Parası*, *Zıkkımın Kökü*'nün çocuklar için uyarlanmış bir sürümü olarak değerlendirilebilir. İzgü, çocuk psikolojisini göz önünde bulundurarak kaleme aldığı bu eserle önemli bir başarıya imza atmıştır. Ancak roman, yayımlandıktan sonra bir süre yasaklanmış, 12 yıl boyunca depolarda bekletildikten sonra tekrar yayımlanarak okuyucularla buluşmuştur.

Romanın ana karakteri Ali ve abisi Kemal, Adana'da yaşayan yoksul bir ailenin çocuklarıdır. Babaları çoğu zaman günlük işlerde çalışır, anneleri ise ev işlerine bakar. Aile, temel

ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanırken, Ali ve Kemal okumak ve hayatta kalabilmek için çalışarak ailelerine destek olurlar.

Eserde çalışmak zorunda kalan çocukların temsilcileri Ali ve Kemal'in yaptığı işler, onların hayat mücadelesinin bir parçasıdır ve yoksullukla başa çıkmalarını sağlar. Eserde, alışan çocukların hayatları ve karşılaştıkları zorluklar anlatılırken, İzgü, olumsuz duygu ve kavramlar yerine umut, neşe ve dayanışma gibi olumlu duyguları ne çıkarır. Ali ve Kemal'in yaşadıkları zorluklar, hayatta kalma mücadelesi ve birbirlerine duydukları sevgi, romanın ana temasını oluşturur. Romanda Ali ve Kemal'in çalıştığı işler ve karşılaştıkları sorunlar, gerçekçi bir bakış açısıyla ele alınır.

Romanda, yoksulluğun çocuklar üzerindeki etkisi ve bu çocukların hayat mücadelesi, okuyucuya sezdirme yoluyla aktarılır. İzgü, roman boyunca çocukların çalışmak zorunda kalmalarının ekonomik ve toplumsal nedenlerini de açığa çıkarmaya çalışır. Yazar, kendi yaşam deneyimlerinden ve gözlemlerinden yola çıkarak, Adana'da kırsaldan kente göç eden ailelerin çocuklarının yaşadığı zorlukları anlatır.

İki kardeş kimi zaman iş bulmakta zorlanırlar, kimi zaman da iş yerlerinde kötü muamele görürler ancak her zorluğa rağmen, pes etmezler ve birbirlerine destek olurlar. Bu mücadele, onların karakterlerini güçlendirir ve bu sayede hayatın zorluklarına karşı direnmeyi öğrenirler. Ayrıca, romanın sonunda Ali ve ailesinin umutlarını yitirmeden birbirlerine sevgi ve saygı duymaları, çocuklara ve gençlere güçlüklere direnmenin önemini anlatır.

Muzaffer İzgü, *Ekmek Parası*'nda çalışan çocukların yaşam koşullarını ve gerçeklerini anlatırken, okuyucularının ocuk olduğunu da unutmamıştır. İzgü, trajik olayların olumsuz etkilerini hafifletmek için mizahı kullanmıştır. Bu durum, romanın çocuklar tarafından daha kolay anlaşılmasını ve sevilmesini sağlamıştır.

1.2.3.3. Gecekondu

Muzaffer İzgü'nn *Gecekondu* adlı romanı, Türkiye'de sanayileşmenin artması ve tarımda makineleşmenin başlamasıyla köylerden büyük şehirlere göç eden insanların yaşamlarını ve karşılaştıkları zorlukları ele alan bir eserdir. 1970 yılında yayımlanan roman, gecekondu mahallelerinde yaşayan yoksul insanların yaşamak için verdikleri mücadeleyi anlatır.

Adana'da Hürriyet Mahallesi adlı bir gecekondu bölgesinde geçen eser, Hürriyet Mahallesi'nin kara bulutlarla kaplı olduğu ve yağmurun çinko damları şiddetle dövdüğü bir

gün ile başlar. Bu tasvir, mahallenin yoksulluğunu ve zor yaşam koşullarını gözler önüne serer. Ana karakterler, gezgin tatlıcı Selahattin, onun karısı Mediha, kızları Sevim ve üç erkek çocukları Osman, Asaf ve Ayhan'dır.

Selahattin, ailesinin geçimini sağlamak için gezgin tatlıcılık yapar ancak kazandığı para beş kişilik ailesini doyurmaya yetmez. Mediha, evin annesi olarak çocuklarını ve evini idare etmeye çalışırken, Sevim evlendiğinde tüm sıkıntılarının biteceğini düşünür ve bu hayalle yaşar. Ailenin diğer üyeleri de farklı zorluklarla mücadele ederler. Roman boyunca Selahattin'in çaresizliği, Mediha'nın evdeki sorumlulukları ve Sevim'in evlilik hayalleri üzerinden gecekondu toplumunun yaşam mücadelesi aktarılır.

Gecekondu mahallesinde yaşayan insanlar, yoksulluk ve belirsizlik içinde varlıklarını sürdürmeye çalışırlar. Elde ettikleri gelir yetersizdir, evleri güvenli bir sığınak olmaktan uzaktır ve sağlık sorunlarıyla başa çıkmak için yeterli imkânları yoktur. Bu insanlar yaşamak için onca zorluğa katlanmanın yanında bir de sürekli olarak evlerinin yıkım tehdidi altında yaşarlar.

Romanda, Selahattin'in kızı Sevim'in evlenme hazırlıkları sırasında yaşanan zorluklar ve küçük oğulları Ayhan'ın hastalanması gibi trajik olaylar da yer alır. Ayhan'ın hastalığı, aileyi derinden etkiler ve doktor masraflarını karşılamak için Selahattin'in yaptığı fedakârlıklar yoksulluğun acı gerçeklerini gözler önüne serer. Ayhan'ın ölümünden sonra, Selahattin'in gecekonduğunu kendisi yıkması ve ailesiyle birlikte mahalleyi terk etmesi, romanın dramatik olarak doruk noktalarından biridir.

Muzaffer İzgü, *Gecekondu*'da gecekondu hayatını ve yoksulluk temasını toplumcu gerçekçi bir bakış açısıyla ele alır. Yazar, kendi yaşam deneyimlerinden ve gözlemlerinden yola çıkarak, gecekondu bölgelerinin erken dönem zorluklarını ve kent yoksulluğunu yansıtır.

Roman, yazarın toplumsal eleştirileriyle dikkat çeker. İzgü'nün gecekondu hayatını içinden biri olarak anlatması, eserin samimiyetini ve inandırıcılığını artırır. Eser, Türkiye'nin sosyal gerçekliğini ve gelir adaletsizliğini gösteren, yoksul insanların barınma sorunlarına dikkat çeken önemli bir eserdir. Muzaffer İzgü, eserde gecekondu yaşamının trajik yanlarını ve insanların çaresizliğini ustalıkla işlemiştir. Bu sebeple roman, Muzaffer İzgü'nün edebi kariyerindeki önemli eserlerden biri olarak kabul edilir ve Türk edebiyatında gecekondu hayatını en iyi yansıtan eserlerden biri olarak anılır.

1.2.3.4. Sıpa

Muzaffer İzgü'nün *Sıpa* adlı romanı, toplumun kenarında kalan, unutulmuş, kimsesiz çocukların yaşamlarını işleyen bir eserdir. Yazar, 1993 yılında yayımladığı bu eserinde, toplumun en savunmasız üyelerine karşı topluma duygudaşlık çağrısında bulunur ve bu çocukların yaşadıklarını toplumun anlamasına yardımcı olur.

Roman, varlıklı ve çocuksuz bir kadın olan Münevver Hanım'ın maddi olarak desteklediği bir yetimhanede geçer. Her ne kadar bu yetimhane bir hayır kurumu olarak görünse de, içindeki yaşam her zaman sevgi ve umutla dolu değildir. Yetimhanedeki diğer çocuklar gibi romanın başkahramanı Sefa da sevgisiz bir ortamda, sürekli dayak ve kötü muameleyle karşı karşıyadır. Bu sebeple yetimhanedeki çocuklar, günlük yaşamlarında birçok zorlukla karşı karşıya kalarak ve sevgiye hasret bir şekilde büyürler.

Romanın merkezinde yer alan Sefa, bebekliğinden beri sevgiden yoksun ve ailesiz bir ortamda büyümüştür. Toplumun dışlanmış bir bireyi olarak "piç" etiketiyle yaşamının ıstırabını hisseder ve isminin kendisine yanlışlıkla verildiğine inanarak kendisini "Sıpa" olarak adlandırır. Bu isim, onun yaşadığı acıların ve dışlanmışlığın bir sembolü haline gelir.

Sefa'nın hikâyesi, annesi tarafından bir park kanepesine terk edilmesiyle başlar. Yolu bir şekilde yetimhaneye düşen Sefa, burada diğer çocuklarla birlikte Münevver Hanım'ın ara sıra yaptığı ziyaretlerdeki kısa süreli neşe dışında, genellikle sevgisiz ve ihmal dolu bir ortamda büyür. Burada Sefa'nın tek tesellisi, diğer çocuklar gibi kendisine de şefkat gösteren Hemşire Sebahat'tır.

Hayatı boyunca çeşitli zorluklarla mücadele eden Sefa, yetimhaneden çıktıktan sonra toplum tarafından sürekli dışlanır ve alay konusu olur. Romanın ilerleyen bölümlerinde, Sefa, bir parkta karşılaştığı bir anne ve kızıyla yaşadığı anlaşmazlık sonucu haksız yere suçlanarak karakola götürülür. Burada işkence görür ve işlemediği bir suçu kabul etmek zorunda bırakılır ve akıl hastanesine gönderilir. Sefa'ya burada yıllarca yanlış tedavi yöntemleri uygulanır. Bu sebeple zamanla Sefa'nın kimliği ve gerçekliği bulanıklaşır.

Yedi yıl sonra akıl hastanesinden çıkan Sefa, artık "Sıpa" olarak bilinir ve yaşam mücadelesine bu isimle devam eder. Hastanede geçirdiği yedi yılın sonunda toplumun ona bakışı halen değişmemiştir; sürekli olarak dışlanır ve alay konusu olur. Gittiği her yeni şehirde insanların alaycı, şüpheci ve dışlayıcı davranışlarına maruz kalır. Sonunda kendisini bir halk plajında yalnız ve unutulmuş olarak bulur. Burada, kendi iç dünyasına çekilir ve

toplumun dışladığı bir figür olarak yaşamını sürdürür. Hem içsel dünyasında hem de toplumun acımasızlıklarında birçok keşif yapan Sıpa, hayata tutunma çabasını acılarla dolu bir hayatın ortasında bile bir umut ışığı olarak korur.

Bu acı dolu yolculuk, Sıpa'nın kendi benliğine, insanların acımasızlığına ve toplumun yüzleşmekten kaçındığı gerçeklere dair bir keşif halini alır.

1.2.3.5. Dilber

Muzaffer İzgü'nün *Dilber* adlı romanı, Adana ve gecekondu hayatının merkezde olduğu bir yoksulluk romanıdır. 1995 yılında yayımlanan roman; annesi, babası, kardeşi ve ninesiyle birlikte iki odalı bir gecekonduda yaşayan genç bir kız olan Dilber'in hayatını anlatır. Olay örgüsü, birbirinden bağımsız gibi görünen ancak temelde ekonomik koşulların şekillendirdiği ve daha rahat bir gelecek uğruna harcanan aile bireylerinin yaşamları üzerine kurgulanmıştır.

Roman, Adana'nın gecekondu mahallelerinden birinde yaşayan Dilber ve ailesinin yaşam mücadelesiyle başlar. Ailenin yaşadığı ev, üstü çinko, duvarları ahşaptan yapılmış derme çatma bir gecekondudur. Gecekondu unsuru, İzgü'nün yoksulluk temalı romanlarında önemli bir rol oynar.

Dilber, ekonomik sıkıntıların gölgesinde büyüyen ve kendi yaşam yolunu çizmeye çalışan genç bir kızdır. Daha iyi bir gelecek hayaliyle dolu olan Dilber, aile içi ve toplumsal baskılara meydan okur. Kendi kimliğini ve bağımsızlığını arayan Dilber, babası ve kardeşine göre daha gerçekçi bir kişiliğe sahiptir ve arzu ettiği hayata kavuşmak için elini taşın altına koymaktan çekinmez. Bir işe girip kendi parasını kazanmak ve kendi geleceğini inşa etmek ister.

Dilber'in çalışmak istemesi, başlangıçta aile bireyleri tarafından desteklenmez ancak Dilber'in azmi ve kararlılığı sonucunda ailesinin görüşü değişir. Bu değişimde, ailenin ekonomik olarak biraz daha rahatlayacak oluşunun rolü büyüktür. İlk başta namus kavramını öne sürerek Dilber'in çalışmasına karşı çıkan Rabia Nine ve kardeşi Rifat, Dilber'in kazanacağı paradan kendilerinin de faydalanacaklarını anlayınca namus endişesini bir kenara bırakırlar.

Dilber, çalışmaya ve kendi ayakları üzerinde durmaya başladıktan sonra çevresinin takdiri ile kendi güzelliğinin farkına varmaya başlar ancak güzelliğinin farkına varan yalnızca

kendisi değildir. Zamanla kendisine ilgi gösteren patronu Şevket'le yasak bir ilişkiye başlayan Dilber, bir süre sonra hamile kalır ve ailesine haber vermeden Şevket'in tuttuğu başka bir gecekonduya taşınır ancak Şevket, karısını boşarsa servetini kaybedeceği korkusuyla Dilber ile evlenmeyi sürekli erteler. Sonunda Şevket'in kendisini oyaladığını anlayan Dilber, kucağında çocuğuyla baba evine geri döner.

Bu sırada, kardeşi Rifat da bir gece kulübünde solist olarak çalışan Kamuran adında bir kadınla aşk yaşar ve ondan bir çocuğu olur ancak Kamuran onu terk edince, Rifat da kucağında çocuğuyla baba evine döner. Bu iki çocuğun dönüşü, aile içinde herhangi bir itiraz olmaksızın kabul edilir.

Dilber, yoksul bir genç kızın hayatta kalma savaşını ve bir ailenin gözünden toplumsal yapı içerisindeki bireysel direnç ve mücadeleyi anlatır. Romanda yoksul bireylerin toplum içindeki yeri ve toplumsal değer yargılarının birey üzerindeki etkisi sorgulanır. Dilber'in hikâyesi, yoksulluk, aile içi ilişkiler ve toplumsal baskılar gibi temaları ele alarak okuyucuya güçlü bir mesaj verir.

1.2.3.6. İlyas Efendi

Muzaffer İzgü'nün *İlyas Efendi* adlı romanı, küçük memurların hayatını anlatan ve Adana'da geçen bir eserdir. Roman, İlyas Efendi'nin yaşam mücadelesini ve devlet memuru olma serüvenini merkeze alır. 1971 yılında yayımlanan eserde nüfus dairesinde memur olarak çalışan İlyas Efendi, sistemin çarkları arasında ezilen bir memur olarak tasvir edilir.

Genç yaşta hem annesini hem de babasını kaybeden romanın başkahramanı İlyas Efendi, askerden döndükten sonra babasının vasiyetini yerine getirmek için memur olma hayali kurar. Babasının eski bir memur olması ve ona sürekli memur olmanın önemini vurgulaması, İlyas Efendi'nin bu kararı almasında etkili olur.

İlyas Efendi, nüfus memuru olabilmek için babasının eski bir arkadaşı olan Kerim Efendi'den yardım ister ancak Kerim Efendi, memurluk hakkında olumsuz görüşlere sahip olduğundan, onu kendi işletmelerinden birine yerleştirmeyi teklif eder. İlyas Efendi ise bu teklifi reddederek memur olma isteğinde ısrar eder ve sonunda memur olur. İlk günlerde işe büyük bir ciddiyetle yaklaşan İlyas Efendi, zamanla iş arkadaşlarının etkisiyle işini savsaklamaya başlar.

Romanın ilerleyen bölümlerinde İlyas Efendi, dairede çalışan Remziye Hanım'a âşık olur. Remziye Hanım da onun ilgisinden haberdardır ve bir gün dairede yalnız kaldıklarında onu öper ancak ertesi gün Remziye Hanım'ın istifa ettiğini öğrenen İlyas Efendi, büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Aylarca Remziye Hanım'ın yaşattığı hayal kırıklığının etkisinden kurtulamaz. Bunun üzerine iş arkadaşları, İlyas Efendi'nin ancak evlenirse Remziye Hanım'ı unutabileceğini düşünür ve ona bir eş bulmaya çalışırlar. Bu süreçte İlyas Efendi, bir hastanede tanıştığı Kamil adlı alkol bağımlısı bir adamın evine gider ve orada adamın kızıyla bir ilişkiye başlar. Kısa süre sonra bu kızla evlenir ve birkaç çocuk sahibi olur.

Evlendikten kısa bir süre sonra, kayınbabası vefat edince İlyas Efendi'nin ailesine kayınvalidesi ve baldızı da katılır. Süreç içinde baldızının evlenip tekrar boşanarak bu kez çocuklarıyla birlikte İlyas Efendi'ye sığınması, onun omuzlarına daha ağır bir yük bindirir. Yirmi beş yıllık memurluk sürecinde maddi sıkıntılarla boğuşan İlyas Efendi, ağır sorumluluklarla mücadele ederken hastalanır ve malulen emekli olur. Kısa bir süre sonra da vefat eder.

İlyas Efendi'nin trajik sonuyla biten roman, onun ekonomik zorluklar ve bürokratik engeller karşısında nasıl değişime uğradığını ve sosyal adaletsizliklerle nasıl başa çıkmaya çalıştığını gösterir. İlyas Efendi, idealist bir memur olarak başladığı yolculuğunu, sistemin çarkları arasında ezilen sıradan bir memur olarak tamamlar. Roman, memuriyetin getirdiği zorlukları ve yoksulluğun birey üzerindeki etkilerini ele alarak toplumsal eleştiri yapar .

Küçük memurların yaşam mücadelesini, ekonomik zorluklarını ve bürokratik engellerle başa çıkma çabalarını mizahi bir dille anlatan roman, toplumsal sınıflar arasında memurların önemli bir yer tuttuğunu ve sistemin çarkları arasında ezilen bir grup olarak görülmelerini gözler önüne serer. Romanda İlyas Efendi'nin hikâyesiyle memurluk müessesesinin eleştirisi yapılır; yoksulluğun bireyin ruh hali ve toplumsal değerler üzerindeki etkileri incelenir.

1.2.3.7. Halo Dayı ve İki Öküz

Muzaffer İzgü'nün *Halo Dayı ve İki Öküz* adlı romanı 1972 yılında yayımlanmıştır. Eserde, Türkiye'nin doğusunda küçük bir köyde yaşayan ve geçimini çiftçilik yaparak sağlayan Halo Dayı'nın hikâyesi anlatılır. Halo Dayı, köydeki diğer köylüler gibi basit ve mütevazı bir yaşam sürmektedir. Köylüler tarlalarını sürebilmek için öküz sahiplerine bağımlıdırlar. Bu bağımlılık, köylüler arasında sosyal statü farklılıklarına yol açar ve öküz sahipleri, zaman

zaman bu gücü kötüye kullanarak köylüleri zor durumda bırakırlar. Halo Dayı da bu durumdan rahatsızdır ve iki öküz alarak bu bağımlılıktan kurtulmanın ve köyde saygınlık kazanmanın hayalini kurar.

Halo Dayı, planlarını hayata geçirmek için oğlunun askerden dönmesini bekler. O, oğlunun İstanbul'da çalışıp para kazanarak iki öküz almasının hayalini kurmaktadır. Oğlu İdris'in askerden dönüşünde evlenmek ve köyde kalmak istemesi, Halo Dayı'nın planlarını bozar. İdris, İstanbul'a gitmeyi reddedince, Halo Dayı kendi başına İstanbul'a gidip para kazanmaya karar verir. Karısı İmamgızı ve köylülerin karşı çıkmalarına rağmen, İstanbul'a gitmek üzere yola çıkar. Babasını İstanbul'a yalnız göndermek istemeyen İdris de onun arkasından yetişerek İstanbul yolculuğuna dâhil olur. Bu yolculuk, Halo Dayı ve İdris'in hayatında büyük bir dönüm noktası olur.

Baba oğul, büyük umutlarla İstanbul'a gider ancak İstanbul'a varır varmaz büyük bir şehirde hayatta kalmanın zorluklarıyla karşılaşır. Halo Dayı, bir yandan akıl yönünden eksik olan oğlu İdris'e göz kulak olur bir yandan da büyük bir azimle çeşitli işlerde çalışarak para biriktirmeye başlar. İstanbul'un karmaşası ve yabancılığı içinde, küçük kazançlarla geçinmeye çalışır. Halo Dayı'nın köydeki sade yaşamından çok farklı bir dünyada olduğunu fark etmesi, onun için büyük bir kültürel şok olur.

Saflığı ve tecrübesizliği nedeniyle birçok sorunla karşılaşan İdris, İstanbul'da dolandırılır, yanlış insanlara güvenir ve bu durum hem onun hem de Halo Dayı'nın mücadelesini zorlaştırır ancak zamanla İdris de şehrin zorluklarına alışır ve İstanbul'da ayakta kalmanın yollarını öğrenir. Aile bağlarının güçlenmesi, onların bu zorlu süreci birlikte aşmalarını sağlar.

Yaşadığı tüm zorluklara rağmen İstanbul'da çalışıp gerekli parayı biriktiren Halo Dayı, büyük bir sevinçle iki öküz alır ve köyüne geri döner. Bu, onun için büyük bir gurur kaynağıdır ancak köyüne döndüğünde ona başaramayacağını söyleyenlerin öldüğünü ve bu büyük başarısını paylaşacak kimsenin kalmadığını öğrenir. Bu durum, Halo Dayı için hem bir zafer hem de hüznün kaynağı olur.

Halo Dayı, romanın merkezinde yer alan karakter olarak, geleneksel değerleri ve azmiyle öne çıkar. Onun hikâyesi, köydeki diğer karakterler ve köy yaşamıyla iç içe geçer. Halo Dayı ve İdris'in İstanbul'da yaşadığı deneyimler, köy yaşamıyla büyük şehir arasındaki kültürel farkları da gözler önüne serer. Halo Dayı'nın İstanbul'daki zorluklara karşı gösterdiği direnç

ve uyum çabası, onun karakterinin gücünü ortaya koyar. İdris'in ise şehir hayatına alışma süreci, gençlerin yeni bir ortama adaptasyon sürecindeki zorluklarını ve öğrenme deneyimlerini temsil eder.

Halo Dayı ve İki Öküz romanı, sadece bir adamın iki öküz alma çabasını değil, aynı zamanda bir neslin köyden kente göç sürecinde yaşadığı dönüşümü ve bu dönüşümün getirdiği zorlukları da gözler önüne serer. Halo Dayı'nın İstanbul'daki zorlu mücadelesi ve sonunda köyüne dönüşü, bireysel bir hikâyenin ötesinde, toplumsal bir değişimin hikâyesidir.

Köyden büyük şehre göç eden bir ailenin karşılaştığı zorlukları, kültürel çatışmaları ve toplumsal değişimleri mizahi bir dille ele alan romanda, aile bağlarının önemi, geleneksel yaşam tarzının modern hayat karşısındaki duruşu, bireyin kendi kimliğini ve değerlerini koruma çabası gibi temalar işlenir. Yoksulluk, kentleşmenin birey üzerindeki etkileri ve kültürel değerlerin korunması gibi konular da romanın temel unsurlarındandır. İzgü, toplumsal eleştirilerini mizah yoluyla yaparak okuyuculara düşündürücü ve eğlenceli bir okuma deneyimi sunar.

1.2.3.8. İt Adası

Muzaffer İzgü'nün 1992 yılında yayımladığı *İt Adası* adlı romanı, köy yaşamının gerçeklerini mizahi bir dille ele alarak toplumsal yapıyı eleştiren bir eserdir. Roman, Çukurova bölgesindeki kurgusal bir köyde geçer ve başkahraman Mehdi'nin gözünden toplumsal sorunları inceler. Olaylar, Mehdi'nin annesi Gülizar'ın babasıyla yaşadığı evlilik dışı ilişkiden hamile kalması ve bu durumun köydeki namus algısına etkileriyle başlar. Gülizar'ın babası, kızının namusunu kirleten Bayram'ın Gülizar'la tekrar birlikte olmasını sağlayarak, ihtiyar heyeti ile baskın yapar ve Bayram'ı evliliğe zorlar.

Eserin başkahramanı Mehdi'nin, diğer köylüler gibi zorlu hayat şartlarında yaşam mücadelesi verdiği romanda köylünün din anlayışı da sahte din adamları aracılığıyla eleştirilir. Molla adı verilen bu sözde din adamları, köyden köye gezerek hastalıkları iyileştirdiklerini, kadınların hamile kalmasını sağladıklarını ve zenginlik duaları yaptıklarını iddia ederler. Mehdi, köye gelen bir mollanın nasıl bir sahtekâr olduğunu, onun yaptıklarını gizlice gözetleyerek fark eder. Ayrıca Mehdi, yaşı ilerledikçe köyün imamı olan Arap İmam'dan aldığı dini eğitimin hurafelerle dolu olduğunu anlar. Böylece Arap İmam'ın da sahtekâr olduğunu görür. Bunun üzerine köydeki yaşamı ve dini sorgulamaya başlar.

Romanın ilerleyen bölümlerinde Mehdi, köyün hafifmeşrep kadınlarından Necmiye ile tanışır ve ani bir evlilik kararı alarak birlikte Adana'ya kaçarlar. Adana'da çeşitli zorluklarla karşılaşan çift, burada mecburi göçün acılarını ve toplumsal dışlanmayı yaşarlar. Bu durum, Mehdi'nin içsel çatışmalarını ve topluma olan kızgınlığını arttırır. Bu sırada Mehdi tesadüfler sonucu İt Adası'na ulaşır ve burada toplumdan dışlanmış diğer insanlarla tanışır. Burada tanıştığı kişiler Mehdi'yi uyuşturucuya alıştıtır. Mehdi, İt Adası'nın diğer sakinleriyle birlikte sıklıkla uyuşturucu kullanarak gerçeklikten kaçış arar.

İt Adası'nda tanıştığı arkadaşlarıyla uyuşturucu kullanırken polise yakalanan Mehdi altı ay hapis yatar. Hapisten çıktıktan sonra Necmiye'yi genelevde bulur ve onunla konuşmaya çalışır ancak Necmiye Mehdi'yi tanımazlıktan gelir. Mehdi düş kırıklığı içinde oradan ayrılır.

Roman, toplumsal cahillik, yoksulluk ve hayatta kalma mücadelesi üzerinden bireyin ve toplumun karanlık yüzünü mizahi bir dille yansıtır. Köylünün saflığı ve cehaleti ile çıkarıcı sahte din adamları ve politikacıların ilişkileri eleştirilir. Eserde yoksulluk, karakterlerin yaşamlarını, toplumsal ilişkilerini ve bireysel tercihlerini şekillendirir. Eğitime erişimin kısıtlı olması, gençlerin cehalet içinde kalmasına neden olur ve böylece köylüler, politikacılar ve sahte din adamları tarafından kolayca aldatılır.

Yoksulluk teması, eserin merkezinde yer alır ve bu tema ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik boyutlarıyla ele alınır. Mehdi ve Necmiye'nin Adana'da karşılaştıkları zorluklar, onları toplumsal normlardan sapmaya zorlar. İt Adası, yoksulluk nedeniyle toplumdan dışlanmış bireylerin izole yaşamlarının simgesidir.

Romanda namus anlayışına, toplumsal normlara ve cinsiyet rollerine sert bir eleştiri getirilir. Mehdi'nin doğum hikâyesi, namusun toplumsal baskının bir göstergesi olduğunu ve toplumun inşa ettiği bir kavram olduğunu gösterir.

İt Adası, toplumsal sorunları, karakter gelişimini ve bireyin toplumla olan ilişkisini incelerken, derin toplumsal ve psikolojik sonuçları olan bir olgu olarak yoksulluğu ele alır. Roman, toplumsal eleştiriye mizahi bir dille sunarken, aynı zamanda derin toplumsal sorunları da sorgular.

1.2.3.9. Kara Pamuk

Kara Pamuk, Muzaffer İzgü'nün toplumcu gerçekçi bakış açısıyla yazdığı, çocukların sosyal ve ekonomik zorluklarla nasıl yüzleşebileceğini anlatan bir çocuk kitabıdır. İzgü, 1978 yılında yayımladığı bu eserde çocukların gözünden sınıf farklılıklarını, adaletsizlikleri ve dayanışmanın önemini işler. Roman, kahramanların yaşadığı zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma yollarını gerçekçi bir şekilde ele alarak çocuk okuyuculara hayatın zor yönlerini göstermeyi hedefler. Anlatım dili, çocukların anlayabileceği şekilde basit ve duygusal olarak güçlüdür.

Eserin başkahramanı Rayifo, Türkiye'nin doğusunda, çevresiyle pek bağlantısı olmayan bir köyde, annesi ve kız kardeşiyle yaşayan on bir yaşında bir çocuktur. Babasını yakın zamanda kaybeden Rayifo, evin erkeği olma görevini üstlenir ve bunun yükünü hisseder. Rayifo'nun ailesi, sadece on bir haneden oluşan, oldukça yoksul bir köyde yaşamaktadır. Köylüler, geçimlerini sağlamak amacıyla yaz aylarında Çukurova'ya pamuk toplamaya giderler.

Romanın büyük bir kısmı, köylülerin Çukurova'da pamuk işçiliği yaparken yaşadığı zorlukları anlatır. Boğucu sıcaklıkta çalışmak zorunda kalan köylüler, geceleri de sivrisineklere maruz kalırlar. Bu durum, sıtma hastalığının yayılmasına sebep olur ve birçok kişi bu hastalıkla mücadele etmek zorunda kalır.

Çukurova'nın açık arazisinde kurulan çadırlar, köylüleri yabani hayvanlardan koruyamaz. Bir gece, Rayifo'nun küçük kız kardeşi Miyeser, bir yılan tarafından sokulur. Rayifo, annesi ve amcası Refo, Miyeser'i Adana'daki bir hastaneye götürmek için zorlu bir yolculuğa çıkarlar ve onu hayatta tutmayı başarırlar. Bu süreçte, yaşanan olaylar eserdeki temel çatışmaları oluşturur.

Miyeser'i kurtarmak için çabalayan aile üyelerine karşı ağanın ve adamlarının duyarsızlığı, sosyal ve ekonomik hiyerarşideki çarpıklıkları gözler önüne serer. Ağa, köylülere zulmetmekten çekinmez ve onlara vaat edilen ücreti ödemez. Köylüler haklarını aramak istediklerinde ise jandarmanın tarafından engellenirler. Böylece köylülerin adaletin sağlanacağına dair umutları da kalmaz.

Roman, köylülerin sürekli mücadelesine rağmen, ağa ve onun adamlarının baskıları altında ezilmişliklerini, hak arayışlarının nasıl bastırıldığını ve sonuçta haksızlığa uğramalarının trajedisini anlatır. Çocuk edebiyatında toplumcu gerçekçi bir bakış açısıyla yazılmış olan bu eser, hem çocukların hem de yetişkinlerin, mevcut sosyo-ekonomik yapıları ve insan

ilişkilerini sorgulamalarını sağlar. Ayrıca eser, bireyin toplumdaki yerini ve toplumsal sorunlara karşı bireysel ve kolektif tepkilerin önemini vurgulayarak, okuyucularını daha adil ve duygudaş bir toplum için düşünmeye teşvik eder.

İKİNCİ BÖLÜM

MUZAFFER İZGÜ VE TOPLUMCU GERÇEKÇİ EDEBİYAT

2.1. Toplumcu Gerçekçilik Nedir?

Toplumcu gerçekçilik, 20. yüzyılın başlarında Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkan ve daha sonra diğer ülkelerde de sosyalist ya da sosyal demokrat sanatçılar tarafından benimsenen bir sanat akımıdır.

Marksist sanat, edebiyat eleştirmenlerinin burjuva gerçekçiliği, eleştirel gerçekçilik olarak adlandırdığı gerçekçilikten toplumcu gerçekçiliğe geçişi toplumsal ve siyasal olarak hızlandıran olay, 1917 Ekim Devrimi'dir. Bu devrimle, çağdaş dünyanın ilk sosyalist devleti, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (Sovyetler Birliği) adıyla Rusya'da kurulmuştur. Sovyetler Birliği'nin kuruluşunun Toplumcu Gerçekçilik adına temel anlamı, bu sanat, edebiyat kuramının sosyalist devletin resmi sanatına dönüşecek olmasıdır (İşler, 2021, s. 14).

Toplumcu gerçekçilik, SSCB'de 1930'lu yıllara rastlayan Stalin döneminde genellikle devlet tarafından desteklenir ve teşvik edilir, bu da onu SSCB'de resmi bir sanat biçimi haline getirir. Sanatçılar, işçi sınıfının kahramanlıklarını, sosyalist sistemin başarılarını ve komünist ideallerin gerçekleşmesini vurgulayan eserler yaratmaya teşvik edilir. Bu akım, sosyalist ülkelerde sanatı ve edebiyatı, sosyalist ideolojiyi desteklemek ve halk arasında sosyalist değerleri yaymak amacıyla kullanır.

Toplumcu gerçekçilik Marksizm'i temel alan bir sanat akımıdır. Marx'ın da Engels'in de doğrudan sanat konusunda bir eseri yoktur ancak kimi Marksist sanatçılar, Marx'ın ve Engels'in eserlerinde sanat hakkında söylediği cümlelerden yola çıkarak Marksist bir sanat görüşüne ulaşmaya çalışmışlardır. Bu çabalar, özellikle 20. yüzyılın başlarında Rusya'da ve daha sonra diğer sosyalist ülkelerde resmi bir sanat politikası olarak benimsenen Toplumcu Gerçekçiliği şekillendirmiştir.

Marksist estetiği sistemleştirme çabalarına Marx ve Engels'i izleyen Plehanov, Troçki, Lunaçarski gibi düşünürlerce girilmiş ve sanat sorunlarına Marksist açıdan çözümler aranmıştır.

Marksist öğretiyi ilk defa bir estetik kuram haline sokmaya çalışan G. V. Plehanov (1856-1918) sanatın doğuşu, sosyal sınıflarla sanat eserleri arasındaki ilişki, estetik zevk ve fayda gibi sorunlar üzerine eğilmiş ve Marksist felsefenin temel fikri olan, olayları maddi ve ekonomik nedenlerle açıklamak ilkesini bu sorunları aydınlatmak için kullanmıştır. (...) Bu düşünüre göre sanatın kökeni iştir. Dans olsun, şiir olsun, resim ya da süsleme olsun, bunlar hep ilkel toplumların beslenme, barınma gibi, yarar gözeterek giriştikleri faaliyetlerden doğmuştur (Moran, 2021, s. 47).

Marx ve Engels, Marksist kuramda toplum tarafından üretilen diğer her şey gibi sanatı da ekonomik temellere dayandırmışlardır. Bu düşünürlerle göre;

Felsefe sistemlerinin doğuşu, dinsel inançlardaki değişimler, yeni sanat türlerinin ortaya çıkması, temelde, yani ekonomik yapıda meydana gelen değişikliklerin sonuçlarıdır ve sınıflara ayrılmış bir toplumda üstyapı, ekonomik bakımdan egemen durumda olan sınıfın görüşlerini, isteklerini yansıtır.

Sanat da üstyapının bir parçası olduğuna göre, o da dönemin ideolojisini yansıtacak, bilinçli ya da bilinçsiz olarak egemen sınıfın çıkarlarına hizmet edecektir. (...) Bu anlamda, edebiyat eseri sınıf çıkarlarını dile getiren bir ideolojidir (Moran, 2021, s. 44).

Marx ve Engels'in sanat anlayışında ekonomik temelin etkisi açıkça görülmektedir. Buna göre, sanat yalnızca estetik bir uğraş değil, aynı zamanda toplumsal üretim ilişkilerinin ve egemen sınıfın ideolojisinin bir yansımasıdır. Bu perspektif, sanatın toplumsal bağlamını anlamak için önemli bir yaklaşım sunar. Öte yandan, Korkmaz ve Özcan'ın vurguladığı gibi, toplumcu gerçekçilik, insanı, toplumu ve üretim ilişkilerini sanatın odağına yerleştirir. “Bu edebi anlayışın eksenini, sanatın ana konusu olarak ele alınan ‘insan, toplum ve onun üretim ilişkileri’ oluşturur. Sanatı her türlü dinsel ve töresel bağdan kopararak bireysel varoluş biçimi olarak algılar” (Korkmaz & Özcan, 2020, s. 267). Marksist sanat teorisi, sanatın toplumsal yapılar içindeki rolünü ve sınıf mücadelesiyle olan ilişkisini analiz eder. Sanatçılar, bu teoriden hareketle, toplumun alt sınıflarının yaşamını, mücadelelerini ve zaferlerini anlatan eserler yaratmış, bu eserlerle hem bilinçlendirme hem de devrimci idealleri yayma görevini üstlenmişlerdir. Bu süreçte, sanatın ideolojik bir araç olarak kullanılması, hem eleştirel düşüncüyü hem de toplumsal değişimi destekleyen bir platform olarak önem kazanmıştır.

Toplumcu gerçekçiliğin adı bazı kaynaklarda, Sosyalist Gerçekçilik biçiminde geçmektedir. Anadolu Lunaçarski, toplumcu gerçekçiliğin burjuva gerçekçiliğinden farkını şöyle belirtir: “Sosyalist gerçekçilik (toplumcu gerçekçilik), burjuva gerçekçiliğinden temelde ayrılır. Sosyalist gerçekçi sanatçı her şeyden önce etkindir, dünyayı yalnızca tanımak değil, değiştirmek de ister: buyruğundadır. (...) O,

yaşamımızın deprem merkezine doğrudan doğruya, az çok dokunan her şeyle, özellikle sosyalist ilkelerle ve temel bir dönüşüm için yürütülen kavgayla özden ilgilenir. Bundan dolayı, yeni yazarın kendisi de özgül çizgiler ile burjuva gerçekçiliğinden ayrı türler bulmak zorundadır(İşler, 2021, s. 14.)

Toplumcu gerçekçilikte, sanat eserlerinin içeriği, sosyalist ideolojiyi desteklemek ve yaymak amacıyla şekillendirilir. Bu durum, sanatın, toplumun ideolojik eğitiminde ve sosyalist değerlerin benimsenmesinde aktif bir rol oynaması gerektiği anlayışına dayanır. Bu nedenle, toplumcu gerçekçilik, sık sık propaganda ile özdeşleştirilir. Eserler, halkın moralini yükseltmek, sosyalist inşa çalışmalarına olan desteği artırmak için kullanılır.

Toplumcu gerçekçilikte karakterler genellikle idealleştirilir ve ideal sosyalist vatandaşların örnekleri olarak tasvir edilir. Bu karakterler, özverili, çalışkan, kolektif çıkarları bireysel çıkarların önüne koyan ve sosyalist ideallere tamamen bağlı kişiler olarak sunulur. Böylece, sanat eserleri, izleyiciye sosyalist idealleri benimseme ve bu ideallere ulaşma yolunda çalışma konusunda ilham verir.

Toplumcu gerçekçilikte ideolojik içerik, bu sanat hareketinin temelini oluşturur ve sanatın toplumsal, politik ve ideolojik bir işlev görmesini amaçlar.

Marksizm'in temel prensiplerinden ve öğretilerinden yola çıkarak edebiyatı, toplumu oluşturan farklı sosyal sınıflar arasındaki mücadelenin bir aracı olarak kabul eder. Bu doğrultuda toplumcu gerçekçiler, hayatı yalnızca gözlemlememişler onu aynı zamanda değiştirmenin en önemli gaye olduğunu vurgulamışlardır (Alver, 2014, s. 130).

Bu yaklaşım, sanatın toplumsal hayata katkısını ve toplum üzerindeki etkisini önemli ölçüde şekillendirir. İdeolojik içerik, toplumcu gerçekçilikte eleştirel düşünceye pek yer bırakmaz. Bu durum, sanatın ve sanatçıların ifade özgürlüğü üzerinde baskı oluşturur ve sanatın propaganda aracı olarak kullanılmasını pekiştirir.

Toplumcu gerçekçilik, sanat eserlerinin halka ulaşmasını ve halkın ihtiyaçlarına yanıt vermesini teşvik eder. Bu yaklaşım, sanatı, toplumun eğitilmesi ve yönlendirilmesi amacıyla bir araç olarak görür. Bu nedenle, sanat eserleri genellikle kolay anlaşılır, didaktik ve öğretici nitelikler taşır. Sanatın bu kullanımı, halkın bilinçlenmesi ve ideolojiye olan bağlılığının pekiştirilmesi için stratejik bir yoldur ancak bu süreçte sanatın estetik değeri ve sanatçının bireysel ifadesi ikinci plana düşebilir. Toplumcu gerçekçilik, bu yönüyle, sanatın toplum içindeki rolünü yeniden tanımlar ve sanatın sadece bireysel bir ifade aracı değil, aynı zamanda toplumsal bir işlevi olan bir araç olduğunu vurgular. Bu, sanatın toplumsal

dönüşümlere katkıda bulunabileceği fikrini güçlendirir ancak aynı zamanda sanatçının yaratıcılık alanını sınırlandırarak sanatın özgün değerlerinden uzaklaşmasına neden olabilir.

Ahmet Oktay, mevcut düzeni sorgulayan bu anlayışın gücünü anamalcı ve sömürücü düzene karşı çıkmaktan aldığını iddia ederek hareketin devrimci yönünü göstermek için Sartre'ın aşağıdaki ifadelerine yer verir. “Yazar toplumun vicdanını rahatsız eder, bu yüzden de bozmak istediği dengeyi korumaya çalışan güçlerle sürekli çatışma halindedir.” Sanatçının bu mücadelecilik tavrı, sınıfsız bir toplum yaratmayı amaçlar (Korkmaz & Özcan, 2020, s. 303).

Toplumcu gerçekçilik, işçi sınıfının yaşamını, mücadelesini ve başarılarını ön plana çıkarır. Sanatçılar, günlük yaşamdan sahneleri, fabrika işçilerini, çiftçileri ve toplumun üretime katkı sağlayan diğer üyelerini idealize ederek tasvir eder. Dolayısıyla toplumcu gerçekçilikte sanat, halkı eğitmek, sosyalist ideolojiyi yaymak ve toplumsal bilinç oluşturmak için bir araç olarak görülür. Sanat eserleri, izleyicilerin sosyal ve politik meselelere dair farkındalığını artırır. Bu anlayışla yazılan sanat eserlerindeki betimlemeler, toplumsal değişim ve gelişim süreçlerini gözler önüne serer. Sıradan insanların günlük yaşamlarındaki değişimler, sosyalist toplumun gelişiminin bir göstergesi olarak sunulur. Sanat, bu şekilde, sosyalist sistem altında insanların nasıl geliştiğini ve iyileştiğini anlatır.

Toplumcu gerçekçilikte günlük yaşamın betimlenmesi, toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürel çeşitlilik açısından önemlidir. Eserlerde kadınların ve çeşitli etnik grupların çalışma yaşamındaki rolleri ve katkıları vurgulanır, bu da toplumun kapsayıcı ve eşitlikçi doğasını yansıtır. Ayrıca günlük yaşamın ve sıradan insanların betimlenmesinde, gerçekçilik ve idealizm arasında bir denge kurulması önemlidir; çünkü toplumcu gerçekçi eserler, gerçekçi detaylar kullanarak günlük yaşamın zorluklarını ve zor çalışma koşullarını gösterebilirken, aynı zamanda sosyalist ideallerin ışığında bu zorlukların üstesinden gelen insanları idealize eder. Toplumcu gerçekçi eserlerin gerçekçi yanı, okuyucuya, eserlerin konusu olan insanlarla ve olaylarla özdeşleşme fırsatı verir.

Toplumcu gerçekçi eserlerde, halkın kolayca anlayabileceği, ulaşılabilir bir dil ve üslup kullanılır. Bu durum, sanatın halka daha yakın olmasını ve daha geniş bir kitle tarafından kabul görmesini sağlar. Sanatçılar, karmaşık fikirleri ve temaları basit ve açık bir şekilde ifade etmeye çalışır, böylece sanat, eğitim seviyesi veya kültürel geçmiş ne olursa olsun herkes için anlam ifade eder. Bu özellikler, toplumcu gerçekçiliğin temel ilkelerinden biri olarak, sanatın sadece bir zümreye değil, toplumun tüm kesimlerine hitap etmesini sağlar.

Toplumcu gerçekçi sanat eserleri, toplumsal sorunlara dikkat çeker, halkın mevcut sosyal ve politik yapılar hakkında düşünmesini sağlar ve sosyalist değerler doğrultusunda harekete geçmeye teşvik eder. Böylece, sanat, toplumun politik ve sosyal yaşamında aktif bir rol oynamasına katkıda bulunur. Sanatın eğitici ve dönüştürücü rolü, toplumcu gerçekçi sanatı toplumsal bir araç olarak konumlandırır ve sanatın toplum üzerindeki etkisini en üst düzeye çıkarmayı hedefler. Ayrıca toplumcu gerçekçilikte sanat, toplumsal ilerleme ve umut mesajı taşır. Sanat eserleri, mevcut zorluklara rağmen, daha iyi bir geleceğin mümkün olduğunu ve sosyalist ideallerin bu geleceği inşa etmede kilit rol oynadığını gösterir. Böylece toplumda iyimserlik ve geleceğe yönelik bir inanç yaratılır.

Toplumcu gerçekçilikte sanatçılar, topluma karşı bir yükümlülük hisseder ve eserlerini toplumsal fayda sağlamak amacıyla kullanırlar. Bu nedenle toplumcu gerçekçi sanatçılar, toplumun sorunlarına duyarsız kalamaz ve sanat aracılığıyla bu sorunlara çözüm ararlar. Bu yaklaşım, eserlerde gerçekçi ve eleştirel bir bakış açısının ön plana çıkmasını sağlar. Sanatın bu işlevsel kullanımı, toplumcu gerçekçiliği sadece bir sanat akımı olmaktan çıkarıp, bir hareket haline getirir ve sanatçıları, toplumun dönüşümünde aktif roller üstlenmeye teşvik eder.

Toplumcu gerçekçilik, sanatı açık bir şekilde ideolojik bir propaganda aracı olarak kullanma eğiliminde olması, sanatçılardan belirli ideolojik çerçeveler içinde kalmalarını talep etmesi ve ideolojik sınırlamalar nedeniyle eleştirilebilir. Çünkü bu yaklaşımın sanatsal kaliteyi düşürme ve kalıplaşmış öğretici eserlerin üretilmesine yol açma tehlikesi vardır. Öte yandan, bu akımın sanatı halka yaklaştırdığı ve sosyal değişime katkı sağladığı da bir gerçektir. Ayrıca sanatçılar yaratıcılıklarını kullanarak gerçekçi betimlemeleri farklı sanat formları ve teknikleriyle yapabilirler, böylece sanatın zenginliğini ve çeşitliliğini korurken, geniş kitlelere ulaşabilirler.

2.2. Türk Edebiyatında Toplumcu Gerçekçilik

1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti, Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde hızlı bir modernleşme sürecine girişince sanat ve kültür, yeni cumhuriyetin modernleşme ve Batılılaşma politikalarının bir parçası olarak görülür. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında, sanat ve kültür politikaları, modern, laik ve Batılı bir ulus inşa etme amacını destekleyecek şekilde yönlendirilir. Bu dönemde, devlet tarafından desteklenen sanat projeleri, yeni Türkiye'nin ideallerini ve değerlerini yansıtan eserler oluşturmayı hedefler.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, sanat eğitimi üzerine önemli düzenlemeler yapılır. 1924'te Güzel Sanatlar Akademisi'nin kurulması, sanat eğitiminde modern ve laik bir yaklaşımın benimsenmesinin ilk adımı olur. Akademi, sanatçıları batılı tekniklerle donatarak, yerel motifleri ve halk kültürünü modern bir bakış açısıyla işlemeleri için teşvik eder. Bu dönemde eğitim alan sanatçılar, Cumhuriyet ideallerini destekleyen ve toplumsal değerleri yansıtan eserler üretmeye özendirilir. Devlet, sanatı bir ulusal kimlik inşa aracı olarak görür ve bu doğrultuda sanatı destekleyici politikalar geliştirilir.

1932'de kurulan Halk Evleri, sanatın toplumsallaşmasında önemli bir rol oynar. Bu kurumlar, sanat ve kültür faaliyetlerini Türkiye'nin dört bir yanına yaymayı amaçlar; tiyatro, müzik ve resim atölyeleri aracılığıyla yerel halkın sanatsal faaliyetlere katılımını sağlar. Halk Evleri, aynı zamanda birçok sanatçının eserlerini geniş kitlelere tanıtmaya fırsatı bulduğu platformlar olarak işlev görür. Bu çalışmalar sayesinde Cumhuriyet'ten önce, belirli insanların erişebildiği sanat eserleri, Cumhuriyet Dönemi'nde kamusal alana taşınarak herkesin erişimine açık hale gelir. Bu dönemde devlet tarafından yapılan faaliyetler, Türkiye'de sanatın demokratikleşmesini, toplumsallaşmasını ve modernleşmesini sağlar. Böylece toplumun sanatsal bilinci artar ve bu bilinç, toplumun ezilen kesimlerinden toplumcu gerçekçi bir edebiyatın ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Sanatın toplumla bütünleşmesi gerektiğini savunan toplumcu gerçekçi sanat akımının temelleri böylece atılmış olur.

Türkiye'de toplumcu gerçekçilik akımının gelişimi, 1950'ler ve 1960'lar dönemine dayanır. 1950'lerden önce de Türk edebiyatında toplumcu bir edebiyat vardır ama bu edebiyat toplumcu gerçekçi edebiyatın ideolojik arka planına sahip değildir.

“Toplumcu gerçekçi edebiyat” tabiri, çoğunlukla materyalist dünya görüşünün üzerinde temellendirilmiş ve daha sonra bu edebi hareketin ideolojik arka planı Marksist ideolojiyle şekillendirilmiştir. Ancak dönüşüm gerçekleşene kadar toplumcu gerçekçi birçok sanatkarın şiire Kemalist ideolojinin belirlediği “halkçılık” ve “köycülük” kavramları ve daha sonra buna eklenen “hümanist” düşünce çerçevesinde baktığını söyleyebiliriz (Korkmaz & Özcan, 2020, s. 266).

Türkiye’de toplumcu gerçekçilik, İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya genelinde yükselen sosyalist ve komünist ideolojilerin etkisi altında şekillenmiştir. Özellikle 1960 darbesi sonrasında, siyasi atmosferin daha da radikalleşmesi ve genç sanatçılar ile aydınlar arasında sosyalist düşüncenin yayılması, akımın yükselişinde önemli rol oynar. Bu dönem, Türkiye’de politik ve sosyal değişimlerin hız kazandığı, sanatın ve edebiyatın toplumsal sorunlara duyarlılığının arttığı bir zaman olarak kabul edilir. Toplumcu gerçekçilik akımı,

bu dönemde sosyal adalet, eşitlik ve halkın yaşam koşullarının iyileştirilmesi gibi temaları öne çıkaran bir sanat anlayışını benimsemiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, dünya genelinde sosyalist ve komünist ideolojilerin etkisi artar ve Türkiye de bu süreçten etkilenir. 1946'dan sonra çok partili siyasi hayata geçişle birlikte toplumsal ve siyasi tartışmaların dozu artınca sanatçılar ve yazarlar, toplumsal adalet, eşitlik ve halkın sorunları gibi konulara daha fazla eğilmeye başlar. Eserlerde işçi sınıfının, köylülerin ve şehir yoksullarının yaşam mücadeleleri ele alınır.

1960 Anayasası'nın getirdiği görece özgürlük ortamı, siyasal sürecin çeşitlenmesini ve şiddetlenmesini sağlar. Büyük çoğunluk örgütlenerek liberal kapitalist sistem karşısında kendi varoluşunu ve konumunu sorgulamaya başlarken; öznelliğinin yoksulluğunu ve yetersizliğini gören birey, kurtuluşunu siyasal sürece katkıda bulunmak üzere büyük çoğunlukla dayanışmada bulur. Bu dönemde, liberal kapitalist sistemin biçimlendirdiği söylem düzeyi karşısına Marksist ideoloji, alternatif bir söylemle çıkar. Birey hakları bakımından olumlu adımlar atamayan Türkiye ve üçüncü dünya ülkelerinde bu hareket ciddi bir taraftar da bulur. Çünkü "Marksist estetik"e göre sanatın obje dünyası, estetik gerçekçilik, insanın dışında bulunan bir gerçeklik olmayıp insanın fiziksel varlığına kadar uzanır (Korkmaz & Özcan, 2020, s. 302).

Bu dönemde, Türkiye'nin toplumsal yapısında meydana gelen hızlı değişim ve sınıfsal hareketlilik, edebiyatın da yeni yönelimler kazanmasına neden olmuştur. Ekonomik ve toplumsal sorunların sanat ve edebiyat aracılığıyla ele alınması, sınıf temelli çatışmaların daha belirgin bir şekilde işlenmesine olanak tanımıştır. 1960 Anayasası'nın sağladığı özgürlük ortamı, özellikle Marksist ideolojinin farklı kesimlerde karşılık bulmasını kolaylaştırmış ve bu ideoloji, sanatın bireysel değil, toplumsal bir araç olduğunu savunan bir estetik anlayışla kendini göstermiştir. Dolayısıyla, sanatta bireyin öznelliğinden çok, toplumun kolektif sorunlarına odaklanan bir yaklaşım ağırlık kazanmaya başlamıştır.

1960 Anayasası'nın sağladığı özgürlük ortamı ve çok partili hayat beraberinde yol ayrımlarını ve kutuplaşmaları getirir. Köyden kente yapılan aşırı göç dalgaları, çalışan kesimlerin haklarını korumak ve kendilerini güvence altına almak için örgütlenmeleri, çarpık bir şekilde büyüyen kentin bunalıcı sorunları, beraberinde aynı amaç için aynı düşünceyi paylaşanların dayanışmasını zorunlu kılar. Farklı düşüncelere, dünya görüşlerine sahip bu gruplaşmaların düşünsel cephesi ister istemez sanat alanının her şubesinde yankısını bulacaktır. Nitekim 1960'lı yıllardan itibaren Türk romanında ideolojik bir yaklaşımla romanlarını sınıf çatışmasına dayandıran romancılar çoğunluktadır (Gündüz, 2020, s. 497).

1960-1980 arası dönem, Türkiye'de toplumcu gerçekçiliğin en dinamik ve çatışmalı yıllarıdır. Bu dönemde sanat, eleştirinin ve toplumsal direnişin bir aracı olarak ön plana çıkar. Sanatçılar, toplumun dönüşümünde önemli roller üstlenirler. 1960 darbesi sonrası Türkiye'de artan politik gerilimler ve sosyal değişimler, sanatçıların toplumsal ve politik eleştirilerini sanatları aracılığıyla ifade etmelerine zemin hazırlar. Bu dönemde toplumcu

gerçekçilik, sosyalist ve Marksist ideolojilerin etkisinde bir propaganda aracı olarak kullanılır. 1960'lar ve 1970'ler boyunca Türkiye'de toplumcu gerçekçilik, daha radikal bir sol ideolojiye kayar. Bu dönemde, sanat eserleri ve edebiyat daha açık şekilde politikleşir ve toplumcu gerçekçilik, devlet ve toplum düzenine yönelik eleştirileri daha cesur bir şekilde dile getirir. Sanatçılar, eserlerinde işçi sınıfının sorunlarına, köylülerin zorluklarına ve genel olarak emekçi halkın yaşam mücadelelerine odaklanırlar. 1971 ve 1980 darbeleri, toplumcu gerçekçilik üzerinde baskılar oluştursa da, bu dönemde sanatçılar yaratıcılıklarını kullanarak sisteme meydan okumayı sürdürürler. Türkiye'nin yoğun siyasi mücadelelerinin ve sosyal dönüşümlerinin yaşandığı bu yıllar, toplumcu gerçekçilik akımının en etkili ve üretken olduğu zamanlar olarak kabul edilir.

1960 sonrası Türk romanında yeni tekniklerin ve farklı eğilimlerin görüldüğü/denendiği bir dönemdir. (...) Bu yönelişler varsıllık-yoksulluk kutupluluğuna dayalı bir çizgide, küçük sapmalarla devam eder. Anadolu'daki köy ve kasabalardaki sosyal hayatı esas alan romanlarda bu kutupluluk ağa-ırgat, yönetici-köylü, mütegalibe-köylü, ezen-ezilen gibi zıtlıklar üzerinde şekillenir.

Ülkemizdeki yaygın tanımıyla 'sol edebiyat' söz grubuyla nitelenen bu yapılanmada sosyalist, Marksist, komünist bir ideolojiye bağlı olsalar da romancıların büyük bir bölümü olaylara ve kişilere insancıl bir dikkatle yaklaşmışlardır. Çatışmanın bir kutbunda yer alanların en büyük sorunları açlık ve yoksulluktur. Eylemlerinin gücünü de buradan alırlar.

Olaylara insancıl ve evrensel değerler açısından bakan yazarların romanları, büyük ölçüde konularını, yazarının yaşam öyküsünden ya da yakın çevresinden alırlar (Gündüz, 2020, s. 461-462).

1980 darbesi, Türkiye'deki siyasi ve kültürel hayata derin bir etki bırakır. Darbe sonrası getirilen sıkıyönetim ve sansür politikaları, toplumcu gerçekçilik akımının ifade özgürlüğü üzerinde baskılar oluşturur. Bu dönemde birçok sanatçı ve yazar ya susturulur ya da eserleri yasaklanır ancak 1980'lerin sonlarına doğru ve 1990'larda, Türkiye'de politik atmosferin normalleşmesiyle toplumcu gerçekçilik yeniden canlanır ve sanatçılar, toplumsal sorunları ele alan eserler üretmeye devam ederler.

Türkiye'de toplumcu gerçekçilik akımı, toplumsal ve politik temaları merkezine alarak, Türk sanat ve edebiyatında önemli bir yer tutar. Bu akım, sanatı bir toplumsal mücadele aracı olarak kullanarak, sosyal adaletin, eşitliğin sağlanmasına katkı sunmayı ve halkın sesini yansıtmayı amaçlar. Özellikle işçi sınıfının yaşam koşullarını, çalışma şartlarını ve emek mücadelelerini eserlerine konu edinen bu sanat akımına bağlı sanatçılar; fabrikalarda, tarlalarda çalışan işçilerin günlük yaşamını, karşılaştığı zorlukları ve umutlarını dile getirerek, emekçi halkın haklarına ve sorunlarına dikkat çekmeye çalışırlar. Orhan Kemal'in

romanları, işçi sınıfının çektiği sıkıntıları, sosyal adaletsizlikleri ve sınıf mücadelesini ele alarak bu temaları en güçlü şekilde işleyen edebi eserler arasındadır. Bu dönemde Yaşar Kemal ise kırsal kesimde yaşayan köylülerin yaşamını ve toprak meselelerini de önemli bir tema olarak ele alır. Onun eserleri, köylülerin doğa ile olan iç içe yaşamlarını, toprak sevdasını, feodal yapılar ve ağalık sistemi karşısında verdiği mücadeleleri, kırsal kesimin sosyo-ekonomik sorunlarını ve bu sorunların üstesinden gelme çabalarını anlatır.

Türk edebiyatındaki toplumcu gerçekçi eserlerde kadınların toplumdaki yeri ve yaşadıkları zorlukları da işlenmiştir. Bu eserlerde kadın karakterler, geleneksel rollerin ötesine geçerek, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin öncüleri olarak betimlenir. Fakir Baykurt'un "Yılanların Öcü" adlı romanı gibi romanlar, kadınların köy hayatındaki zorluklarına ve bu zorluklara karşı gösterdikleri direnişi ele alır (Durmuş, 2023, s. 89-91).

Toplumcu gerçekçilik, kimlik meselelerine, Türkiye'nin siyasi yapısına ve demokrasi mücadelesine de sıkça değinir. Eserlerde Türkiye'nin çeşitli etnik ve kültürel gruplarının yaşadığı sorunlar ele alınarak etnik kimliklerin çatışması, kültürel çeşitlilik ve milli kimlik arayışı gibi temalar işlenir; toplumsal barış ve bütünleşme vurgusu yapılır. Ayrıca darbeler, siyasi baskılar ve demokrasinin kırılganlığı, sanatçıların eserlerinde işlenen başlıca konulardandır. Bu eserler, siyasi otoriteye eleştirel bir yaklaşım sergileyerek toplumun daha demokratik, adil ve özgür bir yapıya kavuşması için çağrıda bulunur. Bu ve benzeri birçok toplumsal ve politik temayı içermesiyle toplumcu gerçekçilik, sanatın toplum üzerindeki etkisini ve sanatçıların toplumsal sorumluluklarını vurgulayan bir akım olarak Türk edebiyatında ortaya çıktığı zamandan bu yana önemini korumayı başarır.

Toplumcu gerçekçi romanlarda ele alınan sorunların yöresel, etnik, dinsel ayrılıkların ötesinde uluslar üstü bir nitelik kazandığı görülebilir. Amaç insanların ortak yanlarını ortaya çıkarmaya çalışmaktır. Bu tür romanlarda din veya kültürel kimlik ikinci plandadır. Aslolan kişilerin hangi sınıftan olduklarıdır. Bu sınıfsal ayrımlar ise varıllık-yoksulluk kutupluluğunda düğümlenir. Ortak tavır, yoksulun ezilenin yanında, varlıklarının karşısında olmaktır.

Bunların ortak özelliklerinden biri de romanlarda devlete ait değerlerin ve devlet uygulamalarının eleştirilmesidir. Devlet sosyal bir kurum olmaktan çok, mütegalibenin ve egemen güçlerin temsilcisi konumundadır. Sosyal bir kurum olan din önemsizdir ya da zararlıdır; din adamları ise mevcut düzenin yanında yer aldıkları ya da savunucusu oldukları için mücadele edilmesi gereken bir güçtür (Gündüz, 2020, s. 498)

Türkiye'de toplumcu gerçekçilik, hem ifade özgürlüğünün bir aracı olarak görülmüş hem de zaman zaman sanatsal sınırlamalarla karşılaşmış bir akımdır. Bu akım, özellikle politik ve sosyal mesajları açıkça dile getirmesi nedeniyle, çeşitli dönemlerde devlet tarafından desteklenmiş ya da sansürlenmiştir. Örneğin; 1960 darbesi sonrasında Türkiye'de politik iklimde bir değişim yaşanmış ve sol düşüncelere daha fazla alan açılmıştır. 1960'ların ortalarından itibaren toplumsal hareketlilik artmış ve toplumsal gerçekçilik de bu dönemde önemli bir yer edinmiştir. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında ise sol düşüncelere karşı ciddi bir baskı dönemi başlamıştır. Bu dönemde sanat ve edebiyat üzerinde sıkı kontroller uygulanmış, birçok sanatçı yasaklanmış, eserleri toplatılmış veya sansüre uğramıştır. Bu tür baskılar, sanatçıların ifade özgürlüğünü kısıtlamış, bazılarını susturmuş veya yurt dışına çıkmaya zorlamıştır. Özellikle sol görüşlü sanatçılar ve yazarlar, dönemin politik atmosferinden olumsuz etkilenmiştir. Bu dönemde baskı altına alınan toplumcu gerçekçilik, Türkiye'nin siyasi tarihindeki dalgalanmalarla şekillenen bir yörünge izlemiştir.

Türk edebiyatında birçok sanatçı tarafından benimsenen ve pek çok eser üretilen toplumcu gerçekçilik, bazı yönlerden eleştirilebilir. 1960 darbesi sonrası sanatçılar kamuoyunu bilinçlendirmek ve sosyal değişimi sağlamak için eserler üretmişlerdir. Bu dönemde Türkiye'de artan politik gerilimler ve sosyal değişimler sonucu, sanatçıların toplumsal ve politik eleştirilerini sanatları aracılığıyla ifade etmeleri, toplumcu gerçekçi eserleri, belirli bir ideolojiyi destekleyen propaganda eserlerine dönüştürmüştür. Bu sebeple toplumcu gerçekçi eserler, sanatın belli bir politik görüşü desteklemek üzere kullanıldığı, sanatçının özgürlüğünün kısıtlandığı ve sanatın bağımsızlığının ortadan kalktığı iddialarıyla eleştirilebilir.

Toplumcu gerçekçiliğe getirilebilecek bir başka eleştiri, bu akıma bağlı eserlerin aşırı didaktik olması ve sanatsal kaliteyi ikinci plana atmasıdır. Bu akıma bağlı sanatçılar tarafından oluşturulan bazı eserlerde hikâye anlatıcılığı, karakter gelişimi ve incelikli sanatsal dokunuşlardan ziyade, mesaj verme amacının öne çıkması, eserlerin sanatsal derinliğini ve estetik zenginliğini sınırlamaktadır. Sanatın, bir mesaj verme aracı olmaktan öte, insan deneyimini çok boyutlu ve zengin bir şekilde yansıtmayı gerektiği görüşü baz alındığında, toplumcu gerçekçi akımın bu yönünün eksik olduğu görülür.

Marksist estetiğin önemli kuramcılarından biri olan Lukacs'a göre "eserdeki kişilerin, olayların ve durumların tipik olması gerekir ki sosyal gerçekliği yansıtabilsinler. Tipik ya da temsil edici karakter hem tarihi güçleri kendi kişiliğinde somutlaştırır hem de kendine özgü

nitelikleri ile yaşayan canlı bir birey olur” (Moran, 2021, s. 55). Bu düşünce dünyadaki toplumcu gerçekçi eserlerle birlikte Türk edebiyatındaki toplumcu gerçekçi eserlerde de karakterlerin belli bir kalıba sokulmasına neden olmuştur. Özellikle işçi sınıfı ve köylüler gibi toplumun belirli kesimlerini temsil eden karakterler, eserlerde genellikle idealize edilmiş ve tek boyutlu olarak gösterilmişlerdir. Bu durum, zaman zaman karakterlerin gerçekçiliğini ve inandırıcılığının azalmasına neden olabilmektedir. Karakterlerin bu şekilde kalıplaştırılması, okuyucunun eserle kuracağı duygusal bağı zayıflatabilir; çünkü tek boyutlu ve idealize edilmiş karakterler, okuyucunun empati kurma ve karakterlerin içsel dünyasına nüfuz etme olasılığını sınırlar. Gerçek yaşamda “insan” karmaşık ve çok boyutluyken, edebiyatta bu karmaşıklığın yansıtılmaması, eserlerin gerçekçilik iddiasını zedeleyebilir.

Türkiye’de toplumcu gerçekçilik akımı, ifade özgürlüğüne yönelik sınırlamalara ve eleştirilebilecek yönlerine rağmen, sanatçıların toplumsal ve politik direniş aracı olarak yaratıcı ve etkili eserler de üretmesini sağlamıştır. Sanatçılar, baskılara karşı direnerek, metaforlar, semboller ve alegoriler kullanarak mesajlarını dolaylı yollarla ifade etmenin yollarını bulmuşlardır. Bu süreç, Türkiye’de sanatın sadece estetik bir değer taşımakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal eleştiri ve değişim için güçlü bir araç olabileceğini göstermiş, sanatın toplumsal sorunlar karşısında nasıl hem bir direniş hem de güdüleme aracı olarak kullanılabileceğini ortaya koymuştur.

21. yüzyılda, toplumcu gerçekçilik, Türkiye’de sosyal ve politik eleştirilerin bir aracı olarak görsel sanatlar, sinema ve edebiyatta varlığını sürdürmektedir. Günümüz Türkiye’si halen hızlı şehirleşme, göç, ekonomik dalgalanmalar ve siyasi kutuplaşma gibi pek çok zorlukla yüz yüzedir. Günümüzde de sanatçılar, küreselleşme, ekonomik eşitsizlikler, insan hakları ve çevresel sorunlar gibi çağdaş konuları işlemeye devam etmektedirler. Görsel sanatçılar, kentsel dönüşüm ve yıkım, göçmen sorunları ve çevre tahribatı gibi konuları işleyerek toplumsal sorunlara dikkat çekmekte, sinema ve belgesel film yapımcıları, toplumsal ve politik meseleleri ele alarak geniş kitlelere ulaşmaktadır. Edebiyatta ise, yazarlar modern Türkiye’nin çeşitliliklerini, zorluklarını ve zıtlıklarını eserlerine taşımaktadır. Bu sebeple toplumcu gerçekçilik, Türk sanat ve edebiyatının bir parçası olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Ayrıca dijital sanatların ve sosyal medyanın, günümüzde toplumcu gerçekçilik için sunduğu yeni platformlar; sanatçıların, internet ve sosyal medya aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaşmasını, böylece toplumcu gerçekçi sanatın daha demokratik ve erişilebilir olmasını sağlamaktadır.

2.3. Muzaffer İzgü'nün Toplumcu Gerçekçi Edebiyattaki Yeri

1970 sonrası Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi edebiyatın güçlü bir temsilcisi olarak yer edinen Muzaffer İzgü; yoksulluk, adaletsizlik ve toplumsal eşitsizlik gibi temaları işler ve eserlerinde toplumun çeşitli kesimlerinin yaşamlarını, sorunlarını ve umutlarını ele alır. Onun bu yaklaşımı, toplumcu gerçekçi edebiyatın temel prensipleriyle örtüşmektedir.

Toplumcu gerçekçilik, “siyasi ideolojisi itibariyle Marksist anlayışın temel prensipleri üzerinde kapitalist sistemden komünizme, burjuvaziden sosyalizme geçmeyi amaç edinmiş; bu doğrultuda devrimci proletaryaya yol göstermiş, ezilen ve sömürülen geniş emekçi sınıfının sözcülüğünü yapmayı ve onların hakkını savunup bu uğurda mücadele etmeyi benimsemiştir” (Alver, 2014, s. 130). Sıkı bir sosyal demokrat olarak Muzaffer İzgü'nün yazdıklarıyla toplumda sağlamaya çalıştığı değişim bu kadar köklü olmamakla birlikte mevcut devlet düzeni içinde sosyal adaletin sağlanması adına ezilenlerin yaşadıklarını dile getirmeyi görev edinmiştir. Bu yönüyle toplumcu gerçekçiliğin toplumsal sorunlara duyarlılık göstererek edebiyatın bir değişim aracı olabileceği düşüncesinin uygulayıcısı olmuştur. Bu bağlamda İzgü “toplumumuzun yaşadığı siyasal, toplumsal, ekonomik, özellikle de politik sorunlarla çelişkileri (...) neredeyse günü gününe ülkenin gündemine yansıtmıştır” (Özyalçınar, 2017, s. 218).

Muzaffer İzgü'nün toplumcu gerçekçiliği, toplumu galeyana getirici değil, daha çok yatıştırıcıdır. O insanlara isyanı değil, çirkinliğin içinde güzelliği bulabilmeyi öğretir. Doğal olarak bu çirkinliğin ortadan kalkmasını ister. İşte bu noktada sanatçı, eleştiri aracı olarak mizaha başvurur. Bunun sınıfsal bir olgu olduğunu belirten sanatçı, bu durumu şu sözlerle açıklar:

Zengine, varlıklıya gülmece yapılmaz. Eğer onlara yapmaya çalışırsan dalkavukluk olur, gülmece halkın yanındadır. Kimin? İşçinin, işsizin, memurun, emeklinin... Korkarak gülmece olmaz, karanlıkların aydınlığa çıkmak gülmece ile olur. (...) Karanlıkların aydınlığa çıkması için korkmayacaksın, hele gülmececi isen bildiğini inandığını söyleyeceksin ve yazacaksın. Korkarak çekinerek gülmece yapılmaz. Gülmede en büyük destek halktır ama o halkın önünden de gitmelidir (Baltacı, 2024, 8 Şubat).

“Her kitabında gülmeceyle hüznün iç içe olmasının nedeni de elbette ki mücadeleyle dokunmuş böylesi bir yaşamdır. [Sanatçı yaşamı sayesinde] hiçbir satırında yapaylık, yapmacıklık olmayan, büyük küçük herkesin kendi yaşamından kesitler bulabildiği bir edebiyat” (İçöz, 2017, s. 182) ortaya koyabilmiştir.

Muzaffer İzgü'nün özellikle roman türündeki eserlerinde, genellikle yoksul mahallelerin, gecekondu bölgelerinin ve kırsal kesimlerin insanlarına yer verilir. Bu insanların günlük yaşam mücadeleleri, İzgü'nün kalemıyla canlı ve samimi bir şekilde aktarılır. Onun kaleminde yoksulluk, yalnızca ekonomik bir sorun olarak değil, aynı zamanda bireylerin psikolojik, sosyal ve kültürel yaşamlarını etkileyen bir olgu olarak ele alınır. Sanatçı, karakterlerinin yaşadığı zorlukları, onların umutlarını, hayal kırıklıklarını ve direnişlerini, toplumun geniş kesimlerinin yaşadığı gerçeklikleri yansıtır. Yazar, yoksulluğun insanları nasıl şekillendirdiğini ve onların toplumsal statülerini nasıl belirlediğini ustalıkla gösterir. Bu yönüyle İzgü, okuyucularına yalnızca bir hikâye anlatmaz, aynı zamanda toplumsal bir bilincin oluşmasına da katkıda bulunur.

Yazar, toplumsal gerçekliği mizahi bir üslupla ele alarak, hem trajikomik unsurları vurgular hem de toplumsal eleştirilerini sıralar. Onun eserlerinde mizah, yalnızca güldürmek amacıyla değil, aynı zamanda düşündürmek ve toplumsal sorunlara dikkat çekmek için kullanılan bir araçtır. İzgü'nün romanlarında toplumcu gerçekçi eserlere getirilen eleştirilerin tersine karakter derinliği ve psikolojik çözümlemeler belirgin bir şekilde görülür. O, karakterlerinin içsel çatışmalarını, umutlarını, hayal kırıklıklarını ve dayanışma duygularını ustalıkla işler. Özellikle yoksulluk temasını ele aldığı eserlerinde, yoksulluğun bireyler üzerindeki psikolojik ve sosyal etkilerini detaylı bir şekilde inceleyerek, okuyucunun empati kurmasını sağlar.

Toplumcu gerçekçiliğin önemli unsurlarından biri olan ayrıntılı sosyal analizler, İzgü'nün eserlerinde belirgin bir şekilde görülür. Yazar, toplumsal yapıların ve kurumların işleyişini ele alarak, bu yapıların bireyler üzerindeki etkilerini ve toplumun genel işleyişini eleştirir. Bu eleştiriler, okuyuculara mevcut toplumsal düzenin aksaklıklarını ve adaletsizliklerini göstererek, onları düşünmeye ve değişim için harekete geçmeye teşvik eder.

İzgü'nün dilinde mizah, acı ve umut iç içe geçer. Mizah, İzgü'nün toplumsal eleştirilerini daha etkili ve çarpıcı hale getirir. Okuyucularını güldürürken düşündüren ve hatta hüznlendiren bu anlatım tarzı, onun edebi gücünün ve toplumsal duyarlılığının bir göstergesidir. İzgü'nün eserlerinde mizah, yalnızca bir güldürü unsuru değil, aynı zamanda toplumsal eleştirinin keskin bir aracı olarak işlev görür. Yazar, mizahi bir dille anlattığı olaylar aracılığıyla, toplumsal yapıyı ve insan ilişkilerini sorgular. Mizah, İzgü'nün elinde bir silah gibi kullanılır; okuyucularını güldürürken düşündüren ve hatta onları harekete geçmeye teşvik eden bir araçtır. İzgü'nün eserlerindeki mizah, aynı zamanda direnişin ve

umudun bir simgesidir. Yazar, mizah aracılığıyla zorluklarla başa çıkan, hayatta kalma mücadelesi veren ve asla pes etmeyen karakterler yaratır. Bu karakterler, okuyucularına umut verir ve toplumsal değişim için ilham kaynağı olur. İzgü'nün mizah anlayışı, kaba güldürüden ziyade ince bir eleştiri taşır ve Nasrettin Hoca fıkralarını andıran bir tarzda okuyucuyu güldürürken düşündürür. Bu özellik, onun eserlerini toplumcu gerçekçi edebiyatın özgün örneklerinden biri haline getirir.

Muzaffer İzgü'nün toplumcu gerçekçi yaklaşımı, eserlerinin evrenselliğini de sağlar. Onun işlediği temalar, yalnızca Türk toplumuna özgü sorunlar değildir. O; yoksulluk, adaletsizlik ve eşitsizlik gibi evrensel sorunları ele alır. Bundan dolayı onun eserleri farklı kültürlerden ve toplumlardan okuyuculara da hitap eder. Yazarın mizahi dili ve toplumsal eleştirileri, evrensel bir insanlık durumu üzerinde düşünmeyi teşvik eder.

Muzaffer İzgü, eserlerinde sıkça toplumsal adaletsizliklere ve eşitsizliklere vurgu yapar. Adaletsizliğin ve eşitsizliğin bireyler üzerindeki yıkıcı etkilerini gözler önüne sererken, aynı zamanda bu sorunlara karşı verilen mücadeleleri ve dayanışma örneklerini de yüceltir. Onun karakterleri, çoğunlukla ezilen, hor görülen ancak umudunu kaybetmeyen insanlardır. Bu yönüyle İzgü'nün eserleri, hem toplumsal bir eleştiri hem de birer umut kaynağıdır.

Muzaffer İzgü'nün toplumcu gerçekçi yaklaşımı, onun edebi kariyeri boyunca tutarlı bir şekilde devam eder. Eserlerinde sadece bireysel trajedileri değil, aynı zamanda kolektif acıları ve mücadeleleri de işler. Bu nedenle, İzgü, Türk edebiyatında toplumcu gerçekçiliğin önemli bir temsilcisidir ve onun eserleri, toplumsal bilinç oluşturma ve sosyal adalet arayışına katkı sağlama açısından büyük bir değer taşır. İzgü'nün toplumsal gerçekçilik anlayışı, edebiyatın toplumsal sorunlara ayna tutma ve bu sorunlara dikkat çekme işlevini en iyi şekilde yerine getiren örnekler arasında yer alır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUZAFFER İZGÜ'NÜN YOKSULLUK TEMALI ROMANLARI VE KARAKTERLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Muzaffer İzgü'nün yaşamı, doğrudan yoksulluk ve bunun getirdiği zorluklarla şekillenmiştir. Adana'da doğup büyüyen İzgü, çocukluk ve gençlik yıllarında yoksullukla mücadele etmiş, bu deneyimlerini eserlerine yansıtmıştır. Adana'nın o dönemdeki ekonomik koşulları, İzgü'nün ve ailesinin hayatını derinden etkilemiştir. Babasının iş bulma çabaları, evlerinin sürekli su baskınına uğraması ve İzgü'nün küçük yaşlarda çalışmaya başlaması, onun karakterlerine de yansıyan gerçeklerdir. Toplumcu gerçekçi bir yazar olarak Muzaffer İzgü de içinde bulunduğu topluma karşı kendisini sorumlu hisseder. Bu sebeple eserlerinde emek-sermaye çatışmasının ve toplumsal eşitsizliklerin farkındalığının artırılması için çabalar.

Toplumcu gerçekçilik, sanatı ideolojinin halka ulaşması için bir araç olarak gören, estetik kaygılardan arınmış, kesin doğruları savunan bir harekettir. Bu akıma gönül vermiş yazarlar, içinde bulundukları topluma borçlu olduklarını düşünerek, eserlerini birtakım sorumluluklarını yerine getirmek düşüncesiyle kaleme almışlardır (Alver, 2014, s. 131).

Muzaffer İzgü'nün romanlarında yoksulluğun nedenleri, hem bireysel hem de toplumsal dinamiklerin bir sonucu olarak ayrıntılı bir şekilde ele alınır. İzgü, yoksulluğun ekonomik, sosyal, politik ve kültürel boyutlarını incelerken, karakterlerinin bu durumla nasıl başa çıktığını ve bu mücadelede nasıl etkilendiklerini de gözler önüne serer.

Muzaffer İzgü'nün romanlarında yoksulluğun temel sebepleri arasında ekonomik koşullar ilk sırada yer alır. Türkiye, her ne kadar İkinci Dünya Savaşı'na doğrudan katılmamış olsa da savaşın ve onu takip eden dönemin ülke ekonomisi üzerinde büyük etkileri olmuştur. Bu etkiler, İzgü'nün romanlarında işlediği yoksulluk temasında sıkça vurgulanmaktadır. Savaşın getirdiği kıtlık, stokçuluk ve işsizlik gibi sorunlar, toplumun geniş kesimlerini derinden etkilemiş ve insanların temel ihtiyaçlarını karşılamalarını zorlaştırmıştır. İzgü'nün

romanlarında, özellikle bu dönemlerde yaşanan ekonomik krizler, yoksulluğun başlıca nedenleri olarak ön plana çıkar. Örneğin, savaş yıllarında ve sonrasında ortaya çıkan gıda ve temel tüketim maddelerinin yetersizliği ve işsizlik oranlarının yükselmesi, bireylerin ve ailelerin yaşamlarını sürdürmelerini güçleştirmiştir. Bu dönemde ülkenin ekonomik durumundan en çok etkilenen kesim sabit gelirli kesim, yani işçiler ve küçük memurlar olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, enflasyondan olumsuz yönde etkilenen kesimlerin başında memur ve işçiler gelmektedir. Özellikle işçilerin yer aldığı imalat sanayinde gerçek ücretler 1939 ile 1943 yılları arasında %40 oranında azalmış, memur ve emeklilerin reel gelirlerinde önemli düşüşler olmuştur. Bu dönemde enflasyonun ortaya çıkardığı önemli bir olumsuzluk da gelir dağılımının memur ve işçi aleyhine gelişerek tüccar, sanayici ve büyük arazi sahiplerinin daha fazla zenginleşmesine ortam hazırlamış olmasıdır (Bülbül, 2012, s. 33).

Bu durum ülkede hâlihazırda var olan sömüren ve sömürülen sınıfın daha da keskinleşmesine neden olmuştur. Sömürülenler yaşamak için her gün ayrı bir mücadelenin içine girerken sömürenler ise ülke gerçeklerinden uzakta gününü gün etmeye çalışmıştır. Bu sebeple toplumcu gerçekçi bir sanatçı olarak İzgü, halkı uyarmayı bir görev bilmiştir.

Muzaffer İzgü'nün yoksulluk temasını işlediği romanlarında sıkça rastlanan bir tema, işsizlik yüzünden maddi sıkıntı çeken karakterlerin yaşadığı zorluklar ve bu durumun aile içi dinamiklere olan etkisidir. İzgü, bu karakterlerin yaşadığı çaresizlik ve umutsuzluğu işleyerek okuyucularına dönemin ekonomik buhranının insani boyutlarını aktarır. Ayrıca, ekonomik krizlerin tetiklediği etik dışı davranışlar ve bunların toplum üzerinde yarattığı adaletsizlik duygusu da İzgü'nün eserlerinde yer almıştır. Örneğin; *Zıkkımın Kökü*'nde İzgü, ailesinin savaştan sonraki dönemde karşılaştığı ekonomik zorlukları ve bu durumun yaşamlarına olan etkilerini detaylı bir şekilde işler.

Muzaffer İzgü'nün eserlerinde, köylerden büyük şehirlere göç eden insanların karşılaştıkları zorluklar ve sanayileşmenin getirdiği sorunlar da yoksulluğun nedenleri arasında önemli bir yer tutar. İzgü, köyden kente göç eden insanların büyük şehirlerde karşılaştıkları ekonomik ve sosyal zorlukları ayrıntılı bir şekilde işler ve bu sürecin yoksulluk üzerindeki etkilerini analiz eder. Büyük şehirlerde, köyden gelen bu göçmenler genellikle düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır. Şehirde iş bulmanın zorlukları ve işsizlik oranlarının yüksekliği, bu bireylerin yoksulluk döngüsünden çıkmalarını engellemiştir.

İzgü'nün eserlerinde sıkça rastlanan bir tema, büyük şehirlere göç eden karakterlerin, iş bulma umuduyla geldikleri şehirlerde daha da derinleşen bir yoksulluk ve umutsuzluk içerisinde debelenmeleridir. Şehirde yaşam maliyetlerinin yüksekliği, göçmenlerin ekonomik durumunu daha da zorlaştırmıştır. Barınma, gıda ve diğer temel ihtiyaçları karşılamakta zorlanan karakterler, genellikle gecekondu bölgelerinde sağlıksız ve güvensiz koşullarda yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu yaşam koşulları, bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarını olumsuz etkileyerek yoksulluğun derinleşmesine katkıda bulunmuştur.

Muzaffer İzgü'nün eserlerinde sıkça işlenen bir diğer yoksulluk sebebi, işsizlik ve yetersiz çalışma imkânlarıdır. Bu sorun, ekonomik koşulların zorluğuyla birleştiğinde, bireylerin yoksulluğa sürüklenmesinde önemli bir rol oynar. İzgü'nün yoksulluk temasını işlediği romanlarındaki çoğu karakter, sürekli olarak iş arayışı içindedir ve genellikle düşük ücretli, geçici işlerde çalışarak yaşamlarını sürdürmeye çalışır. Bu işlerin güvencesiz olması, karakterlerin maddi ve manevi olarak istikrarsız bir hayat sürmelerine neden olur. Bu romanlarda, iş bulmak için büyük şehirlere göç eden karakterlerin yaşadığı hayal kırıklıkları ve zorluklara sıklıkla şahit oluruz. İş bulma umuduyla gelen bu karakterler, çoğu zaman şehirde düşük ücretlerle ağır şartlar altında çalışmak zorunda kalır ve bu durum da onların yoksulluk döngüsünden çıkmalarını engeller. Örneğin; *Halo Dayı* ve *İki Öküz*'de Halo Dayı ve oğlu İdris'in yoksulluktan kurtulup itibar sahibi olabilmek için İstanbul'da vermiş oldukları mücadeleler anlatılır.

İşgücü piyasasındaki belirsizlikler, İzgü'nün karakterlerinin aile yaşamlarına ve sosyal ilişkilerine de olumsuz yansır. İşsizlik veya düşük ücretli işlerde çalışma, karakterlerin ailelerini geçindirememelerine ve bu nedenle ev içi huzursuzlukların artmasına sebep olur. Bu durum, karakterlerin psikolojik olarak da yıpranmasına yol açar ve eserlere derin bir çaresizlik ve umutsuzluk havası katar. İş bulma umuduyla göç eden ve göç ettikleri yerlerde de geçici işlerde çalışan karakterler, toplumun alt tabakalarında sıkışıp kalır ve bu durum, İzgü'nün eserlerinde sosyal adaletsizliğin ve sınıf farkının vurgulanmasına da hizmet eder. Örneğin; *Gecekondu* romanında, İzgü, yoksulluğun aile yaşamına nasıl olumsuz olarak yansıdığını anlatır.

İzgü, işsizlik temasını işlerken, aynı zamanda devletin ve toplumun bu soruna karşı duyarsızlığını da eleştirir. Romanlarda, işsizliğin sadece bireysel bir sorun olmadığı, aksine toplumsal bir mesele olduğu sıkça vurgulanır. Devletin yetersiz iş ve sosyal güvenlik

politikaları, eğitim sistemindeki eksiklikler ve sanayileşme sürecinin getirdiği dengesizlikler, İzgü'nün karakterlerinin yaşadığı işsizlik problemlerini daha da derinleştirir. Bu bağlamda, İzgü'nün eserleri, işsizliğin bireyler ve toplum üzerindeki geniş kapsamlı etkilerini derinlemesine analiz eden önemli bir sosyal eleştiri niteliğindedir.

Muzaffer İzgü'nün eserlerinde devlet, sosyal bir kurum olmaktan ziyade, egemen güçlerin çıkarlarını koruyan ve halkın ihtiyaçlarını göz ardı eden bir yapı olarak yansıtılır. Bu durum, İzgü'nün eserlerinde sıkça eleştirilen sosyal adaletsizliklerin ve yoksulluğun artmasına neden olur. Romanlarda, devletin yetersiz ve adaletsiz politikaları; ekonomik krizler ve sosyal eşitsizliklerin derinleşmesine neden olarak halkın yaşam koşullarını zorlaştırır. Bu bağlamda, İzgü'nün karakterleri, çoğunlukla devletin desteğinden yoksun bırakılmış, kendi başlarına hayatta kalma mücadelesi veren bireyler olarak karşımıza çıkar.

Eserlerde devletin sosyal adalet ilkesinden sapması, eğitim hizmetlerinde de ciddi eksikliklere yol açar. İzgü'nün romanlarında eğitim sistemindeki yetersizlikler ve fırsat eşitsizlikleri, bireylerin sosyo-ekonomik olarak ilerlemesini engelleyen önemli unsurlar olarak ele alınır. Devletin eğitim politikalarındaki aksaklıklar, karakterlerin eğitim alarak kendilerini geliştirme fırsatını kaçırmalarına ve bu nedenle düşük ücretli, geçici işlerde çalışmak zorunda kalmalarına neden olur.

Sağlık hizmetlerine erişimdeki zorluklar da İzgü'nün eserlerinde önemli bir tema olarak işlenir. Devletin yetersiz sağlık politikaları, karakterlerin sağlık sorunlarıyla başa çıkmakta zorlanmalarına ve bu durumun yoksulluklarını daha da derinleştirmesine yol açar. Hastalıklar ve sağlık sorunları, bireylerin iş gücüne katılımını olumsuz etkileyerek, yoksulluk döngüsünün sürmesine neden olur.

Sonuç olarak Muzaffer İzgü'nün romanlarında yoksulluğun nedenleri çok boyutlu ve karmaşıktır. Ekonomik koşullar, sosyal ve politik yapı, eğitim ve fırsat eşitsizliği, göç ve sanayileşme, toplumsal dinamikler ve yapısal sorunlar, yoksulluğun ana nedenleri olarak öne çıkar. İzgü, bu nedenleri ayrıntılı bir şekilde ele alarak, okuyucularına yoksulluğun bireyler ve toplum üzerindeki derin etkilerini anlamaları için zengin bir perspektif sunar. Yoksulluğun neden olduğu sosyal ve psikolojik sorunlar, bireylerin yaşam mücadelesi ve toplumun genel yapısı üzerindeki etkileri, İzgü'nün romanlarında etkileyici bir şekilde işlenmiştir.

3.1. *Zıkkımın Kökü*'nde Bir Yazarın Hayatının İzdüşümleri

Zıkkımın Kökü, Muzaffer İzgü'nün kendi hayat hikâyesini anlattığı otobiyografik eserdir. Eserde İzgü'nün Adana'da geçen çocukluk ve ilk gençlik yılları ayrıntılı bir biçimde ve toplumcu gerçekçi anlayışla anlatılmıştır. Eser, sanatçının, yani romanın başkışisi olan Muzo'nun babası Ahmet Efendi'nin, köyünden Adana'ya göç etmesi ile başlar, ilk aşkı Raziye'nin ardından İstanbul'a gitmek üzere trene binmesiyle sona erer. Sanatçının yapmış olduğu söyleşilerde *Zıkkımın Kökü*'nün üç kitap olarak planlanmış olan otobiyografik roman serisinin ilk kitabı olduğu ama serinin diğer iki kitabının hiç yazılmamış olduğu anlaşılmaktadır. 295 sayfalık bu eserde yazarın yaşamının ilk on yedi yılını ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı görülür.

Eserde İkinci Dünya Savaşı'nın olumsuz ekonomik etkilerinin ülkemizi de etkilediği yıllar anlatılmaktadır. Tüm dünyada, özellikle de Türkiye'nin yanı başındaki Avrupa'da milyonlarca insanın ölümüne sebep olan İkinci Dünya Savaşı son şiddetiyle sürerken Türkiye'de de işsizlik patlamış, devletin tedbir politikaları nedeniyle gıdaya ulaşmak zorlaşmış ve bir anda zengin olmak isteyenlerin gıda mallarını stoklamasıyla insanlar kıtlık ve açlık içerisinde sürüklenmişlerdir. Bu durum tüm ülkeyi etkilemekle birlikte nüfusunun büyük çoğunluğunu göçle gelen yoksul insanların oluşturduğu Adana'yı daha fazla etkilemiştir. Bu zor şartlar altında yaşamını sürdürmeye çalışan İzgü, *Zıkkımın Kökü*'nde kendi yaşamıyla birlikte çevresindeki insanların yaşamlarını da gerçekçi bir şekilde dile getirmiştir.

Toplumcu gerçekçilik sanat anlayışının, gerçekçiliği seçmesindeki etken, ezilen ve sömürülen emekçim halkın, çalışan kitlelerin yaşamlarındaki olayları gerçeğe sadık kalarak çizebilme gereksiniminden kaynaklanmıştır. Bu durumu, Brecht “gerçekçilik ve halkçılık” kavramları ışığında açıklamakta ve gerçekçiliğin halkın yaşamını en iyi ifade eden tarz olduğunu vurgulamaktadır (Alver, 2014, s. 145).

Muzaffer İzgü'nün *Zıkkımın Kökü* adlı eserinde olaylara, kahraman anlatıcı olan Muzaffer'in yani kısaca Muzo'nun gözünden ve dilinden tanık oluruz. Bu nedenle sanki olayları biz yaşıyormuşçasına bir hisse kapılırız. İzgü'nün kendi kaleminden Adana'da geçen çocukluğunu anlattığı romanda, fakir ama huzurlu insanların küçük dünyalarındaki büyük mutluluklar sergilenir. Eserde, “tüketim çılgınlığının yaşandığı anamalcı toplumda mutluluğun kaynağının parada olmadığı kanıtlanmaktadır” (Sivri, 2017, s. 296).

Muzaffer İzgü, eserde “Adana’daki çocukluk günlerini, açlıklarını, nasıl çalıştıklarını, ne zorluklar çektiklerini, çevresindeki insanlarla olan yaşam ilişkilerini anlatır. Eserde, yoksulluk içinde yaşayan insanlarımızdan kesitler sunulur” (Çelikkaya, 2016, s. 25). Sanatçı, gerçek hayatta bulunan kişileri, olayları ve mekânları gerçekçi ve mizahi bir dille kaleme almıştır. Sanatçının çocukluk yıllarındaki yaşamı edebi açıdan da oldukça ilginç olduğundan kurmacaya gerek kalmamıştır.

Muzo, eserde Adana’nın Seyhan Nehri kıyısındaki Türk Ocağı Mahallesi’nde bulunan tek odadan oluşan bir gecekonduda 29 Ekim 1933 tarihinde dünyaya gelir. Sanatçı Cumhuriyet’in onuncu yıl şenliklerini Muzo’nun doğumunun kutlandığı bir etkinlikmiş gibi aktararak ortaya bir mizah unsuru çıkarır. İzgü, Muzo’nun yoksullukla mücadele içinde geçen çocukluk ve ilk gençlik yıllarını anlatırken de mizah unsurundan bolca yararlanmıştır. Bu sebeple eseri okuyanlar bir yandan gülerken bir yandan da eserin başkışisi olan Muzo’nun mücadelesine hüzünlenirler.

Cefakâr, her zaman iyimser ve mantıklı, akıllı bir anne olan Havva Hanım, varını yoğunu ailesine adamış; yokluktan mecburi icatlarda varlık yaratan mucit, hayalperest bir baba olan Ahmet Efendi, birer yaş aralığı olan küçük Muzaffer’in büyük Sefa’ya göre daha gözü kara, çalışkan, azimli, afacan iki erkek çocuğu [romandaki] temel kişilerdir (Sivri, 2017, s. 297).

Romandaki olay örgüsü zorlu bir hayat mücadelesi içinde yaşama tutunmaya çalışan, yoksulluğu sebebiyle kimi zaman arkadaşlarının alaycı davranışlarına maruz kalan, tüm bunlara annesine verdiği “okuyup adam olmak” motivasyonu ile katlanan Muzo’nun hikâyesini yansıtır. Babası, aile bireylerinin karınlarını doyuracak kadar bile para kazanamamaktadır. Bu sebeple Muzo ve abisi Sefa, hesap yapmayı öğrenir öğrenmez çalışmaya, evin geçimine katkı sağlamaya başlarlar. Bir yandan okul, bir yandan çalışma hayatı Muzo’yu yaşından önce olgunlaştırır. O, diğer yaşlıları gibi çocukça davranışlarda bulunmaz.

Gorki, eserlerinde “olumlu tipi” kullanan ilk yazardır ve ona göre bu karakter kesin olarak ya “evet” yahut “hayır” diyebilmelidir. Bu karakter, cesaret ve zekaya sahip olma, ideolojik inancı güçlü, amacı pürüzsüz ve temiz olarak görebilme; zevklerinde, duygularında, davranışlarında, düşünce dünyasında ve verdiği kararlarda isabetli olabilme; kesin olarak yanlışı ve hakikati bilme; her soruya cevap verebilme; inançlarında şüpheye düşmeme; hedefine ulaşabilmek için en akıllı ve kısa yolu seçebilme yetilerine sahiptir (Alver, 2014, s. 131) .

Zıkkımın Kökü'nde olumlu tip Muzo'dur. Bu bağlamda, Muzo'nun karakteri, cesareti ve ideolojik inancıyla sadece kendi yaşadığı dönemin değil, her dönemin ideal bir insan modeli olarak öne çıkar. İzgü, Muzo'nun bu zorlu hayat mücadelesini ve toplumsal sorumluluğunu, toplumcu gerçekçilik akımının gereklerine uygun olarak çarpıcı bir biçimde betimler ve okuyucuya özdeşleşme imkânı sunar.

Okul hayatında yoksulluğundan dolayı bazı zorbaca davranışlara maruz kalan Muzo, çalışma hayatında da toplumdan destekleyici davranışlar görmez. Kimi zaman sokakta yüksek sesle şeker satmasına kızan birinden dayak yer, kimi zaman haşlamak üzere eve götürdüğü darıları koyduğu kaldırımda belediye görevlilerinden zorbalık görür. Annesi hastaneye kaldırılıp babası Muzo'yu ve abisini ziyarete götürdüğünde, kapıdaki hasta bakıcı, her hallerinden yoksul olduğu anlaşılan bu çocukları içeri almaz ancak biraz sonra iyi giyimli bir ailenin çocukları içeri girerken ses çıkarmadığı gibi bir de geçmeleri için kapıyı tutar. Bu yaşanan adaletsizlik daha o yaştaki bir çocuğun zihninde yer ettiğinden bu anı da eserde kendine yer bulur.

Romanda tüm olumsuzlukların yanında bazı olumlu durumlara da yer verilir. Örneğin; Muzo şeker sattığı için dayak yerken ona arka çıkan kişiler de vardır. Onu daha fazla dayak yemekten kurtardıkları gibi şekerleri yere saçan adama şekerlerin parasını da ödetmişlerdir. Muzo'ya iyi davranan bu insanların genelde kadın olduğu görülür. Zaten eserin tamamında kadınların merhamet duygusuna sahip olduğu görülmektedir. Muzo'nun hiç hazzetmediği, evlerinin bulunduğu arsanın sahibi Münevver Hanım bile kira parasını isterken ısrarcı olmasına rağmen pazarlıktan sonra hizmetçi kızı çağırarak çocukların karınlarını doyurmasını söyler. Muzo'nun zihninde merhametsizliğiyle yer edinmiş olan Münevver Hanım'da bile merhamet duygusu bulunmaktadır.

Eserde bir slogan halinde olmasa da emek sömürsünün sistemli bir şekilde işlendiği görülür. İnsanlar sürekli olarak bir işte çalışıyor olmalarına rağmen bir türlü yoksulluktan kurtulamamaktadırlar. Eserde hiçbir kahraman yoksulluğun sebeplerini derinlemesine sorgulamaz. Bir insanın çalışıyor olmasına rağmen neden hala karnını zor doyurduğuna dair hiç kimse bir düşünce ileri sürmez; çünkü insanlar yoksulluğu kabullenmiş durumdadırlar.

Victor Hugo'nun *Sefiller* adlı eserinde ekmek çaldığı için yıllarca hapis yatan, başkahraman Janvaljan gibi Muzo da açlık nedeniyle kavun çalınca manav ve polis tarafından şiddetli bir biçimde cezalandırılır. Karakolda Muzo'nun başına gelenler toplumun acımasızlığına bir eleştiri olarak eserin sayfalarında yer alır. Ayrıca eserde Muzo karakteri aracılığıyla hayatta

ısrarcı ve özverili olma, yaşamın güçlüklerine karşı iyimser olma ve çözümler üretebilme, haksızlığa karşı direnme, sevginin gücü gibi iletilere de yer verilir (Çalışkan, 2006, s. 246).

Muzaffer İzgü romanda verdiği iletilerle insanlara hoşgörü, zorluklara dayanma, direnmeyi duyumsatır. Çocuk yüreğinin kırılganlığı, gururu, haksızlığa karşı çıkma, çalışarak yaşama tutunma duyguları romanın asıl yapısıdır. Ailedeki sevgi bağları, güven duygusu, özveri, bağlılık, yaşamın yoksulluğuna acılığına katlanmayı kolaylaştırır” (Çalışkan, 2006, s. 243).

Zıkkımın Kökü, Toplumun en küçük ve en saf bireyini temsil eden bir çocuktan hareketle, yoksul bir ailenin, hayatın acımasızlığı karşısında göstermiş olduğu direncin somut bir göstergesidir (Çelikkaya, 2016, s. 26).

Yazarın *Zıkkımın Kökü*’nde anlattığı çocukluk ve ilk gençlik yıllarında yaşadıkları, gelecekte onun sanat hayatını şekillendirecektir. Eser, dikkatle incelendiğinde sanatçının yaşamış olduğu yoksulluğun onun yazarlık hayatında önemli bir rolü olduğu görülür. Eserlerinin büyük bölümünde yoksulluk teması, ana tema veya yan tema olarak yer alır.

İzgü’nün çocukluk yılları, Adana’nın Türkocağı Mahallesi’nde, derme çatma bir evde geçmiştir. Bu yıllarda ailesiyle birlikte yoksulluğun tüm zorluklarını yaşamışlardır. İzgü’nün anılarında sıkça yer verdiği su baskınları, kışın soğuktan korunma çabaları ve sürekli yenilenmek zorunda kalan evleri, onun eserlerinde sıkça işlediği yoksulluk temalarını beslemiştir. Çocukluk döneminde yaşadığı bu zorluklar, İzgü’nün hayal gücünü ve yazma yeteneğini de etkilemiş, onu toplumsal sorunlara duyarlı bir yazar haline getirmiştir.

İzgü, çocukluk ve gençlik yıllarında ailesine maddi katkı sağlamak için çeşitli işlerde çalışmıştır. Adana’nın sokaklarında su satmak, sinemalarda gazoz satmak, tarlalarda çalışmak gibi işler, onun hayat mücadelesinin bir parçası olmuştur. Bu zorlu yaşam koşulları, İzgü’nün eserlerindeki karakterlerin mücadelecı ve dirençli yapısını oluşturmada büyük rol oynamıştır. Kendi yaşamında karşılaştığı zorlukları ve bu zorluklara karşı verdiği mücadeleyi, eserlerindeki karakterler aracılığıyla okuyucularına aktarmıştır.

Babası Ahmet İzgü’nün iş bulma çabaları ve ailesinin geçimini sağlama mücadelesi, Muzaffer İzgü’nün karakterlerinin ekonomik zorluklarla başa çıkma yöntemlerini şekillendirmiştir. İzgü’nün romanlarında, babasının işsizlik dönemlerinde yaşadığı çaresizlik ve umutsuzluk, karakterlerin psikolojik derinliklerini anlamamıza yardımcı olur.

Muzaffer İzgü’nün yoksullukla geçen çocukluk ve gençlik yılları, onun edebi kariyerinde derin izler bırakmıştır. Eserlerinde, yoksulluğun getirdiği zorluklarla başa çıkan karakterlerin iç dünyalarını ve toplumsal gerçekliklerini büyük bir ustalıkla işleyen İzgü’nün hayatı, onun eserlerindeki karakterlerin yaşadığı ekonomik, sosyal ve psikolojik zorlukları

anlamamız için bir rehber niteliğindedir. Bu nedenle, İzgü'nün romanlarındaki karakterler genellikle kendi yaşamından yola çıkarak şekillendirilmiş, onun kişisel deneyimleri ve gözlemleriyle zenginleştirilmiştir. Bu karakterler, yoksulluğun hayatlarını nasıl şekillendirdiğini ve bu zorluklarla nasıl başa çıktıklarını göstererek, İzgü'nün toplumsal eleştiri ve insan yaşamına dair derin gözlemlerini yansıtır.

Muzaffer İzgü'nün *Zıkkımın Kökü* adlı romanının ana kadın karakteri Muzo'nun annesidir. Muzo'nun gözünden anlatılan bu hikâyede, Hava isimli bu kadın kahraman, aile içinde sevgi ve bağlılık duygularını temsil eden bir figürdür. Hava, yoksullukla mücadele ederken bile çocuklarına olan sevgisini ve özverisini kaybetmez. Bu özveri, ailesini bir arada tutan ve yaşamın zorluklarına karşı direnç gösterme gücünü sağlayan temel unsurlardan biridir. Annenin, her koşulda çocuklarının yanında olması ve onların ihtiyaçlarını ön planda tutması, onun karakterini belirleyen en önemli özelliklerden biridir.

Muzo'nun annesi, çocuklarına yokluk içinde mutlu bir yaşam sunmaya çalışır. Evde yemek olmadığına çocuklarının karınlarını doyurmak için yaratıcı çözümler bulur, onların üşümemesi için çeşitli yollar dener. Kışın soğuk günlerinde soba bulunmayan evlerinde çocuklarını sıcak tutmak için türlü yöntemler geliştirmesi, annenin fedakârlıklarının somut bir örneğidir. Bu tür çabalar, çocukların annelerine olan güvenini ve sevgisini artırırken, ailenin bir arada kalmasını sağlar.

Annenin, çocuklarına karşı gösterdiği bu sevgi ve bağlılık, onların hayata tutunmalarını ve zorluklarla başa çıkmalarını kolaylaştırır. Annenin şefkatli kolları, çocuklarına güven ve huzur verir. Muzo'nun annesi, çocuklarına sadece fiziksel olarak değil, duygusal olarak da destek olur. Onların moralini yüksek tutmak, umutlarını kaybetmemelerini sağlamak için sürekli bir çaba içindedir. Bu da çocukların psikolojik olarak güçlü kalmasını ve yoksulluğun getirdiği zorluklarla daha etkili bir şekilde başa çıkmalarını sağlar.

Münevver Hanım, evlerinin bulunduğu arsanın sahibidir ve Muzo'nun gözünde merhametsiz biri olarak yer edinmiştir ancak kira parasını ısrarla istemesine rağmen, hizmetçi kıza çocukların karınlarını doyurmasını söylemesi, onun içindeki merhamet duygusunu göstermektedir. Bu, İzgü'nün kadın karakterlerinin merhametli yanlarını vurgulayan önemli bir örnektir.

Raziye, Muzo'nun gençlik yıllarında önemli bir yere sahip olan komşu kızıdır. İlk önce çocukça sohbetlerle başlayan ilişkileri, yıllar geçtikçe büyük bir aşka dönüşür. Raziye,

evlilik konusunda Muzo'yu ikna etmeye çalışır ancak Muzo'nun eğitimini tamamlamak istemesi nedeniyle beklemek zorunda kalır. Raziye'nin bu bekleyişi, sabrı ve aşkı, romanın duygusal ve romantik yanını oluşturur.

Romanda kadın karakterler genel olarak merhametli ve dayanışma içinde olan bireyler olarak betimlenir. Muzo'ya arka çıkan ve onu dayak yemekten kurtaran kadınlar, toplumsal dayanışmanın önemli bir örneğini sunar. Bu merhamet duygusu, kadın karakterlerin toplumsal rollerinde öne çıkan bir özelliktir.

3.2. *Ekmek Parası* Romanında Çocuk Gözüyle Ekmek Kavgası

Muzaffer İzgü'nün *Zıkkımın Kökü* adlı romanın dilini yumuşatıp olay örgüsüne eklemeler ve çıkarmalar yaparak çocuğa görelilik ilkesini göz önüne alarak çocuk psikolojisine uyarladığı çocuk romanıdır. Roman, Kültür Bakanlığı'nın İzgü'den özel isteğiyle ortaya çıkmıştır ancak eseri basıp yayınlayan aynı bakanlık sonraki dönemlerde eseri yasaklayıp toplatır ve eser 12 yıl boyunca Kültür Bakanlığı depolarında yasaklı şekilde bekletilir. 12 yılın sonunda başka bir bakan, eseri okuyup çok beğenince *Ekmek Parası* tekrar özgür günlerine kavuşur.

Dünya edebiyatında olduğu gibi Türk edebiyatında da özellikle toplumcu gerçekçi sanat anlayışına sahip birçok şair ve yazar, çalışan çocuklar konusunu eserlerinde işlemişlerdir. Bu konuda *Ekmek Parası*'na kadar yazılmış olan eserlerin hemen hepsinde öfke, umutsuzluk, hüznün, acıma gibi duygular hâkimdir ancak İzgü, *Ekmek Parası*'nda bu olumsuz duygu ve kavramları değil, tam tersine umut, neşe, dayanışma gibi olumlu duygu ve kavramları yansıtır.

Şair ve yazarlarımızın büyük bir çoğunluğu, çalışan çocukları ya da onların koşullarını anlattıkları yapıtları yetişkinler için yazmışlardır Oysa Muzaffer İzgü'nün *Ekmek Parası* romanı çocuklar ve gençler için yazılmıştır. Yazar, ekmek parası kazanmak uğruna çeşitli işlerde çalışan çocukların öykülerini, yine çocuklara ve gençlere anlatmaktadır. Bu da, gerek kurgu ve dil, gerekse kapak ve iç resimler, yazı büyüklükleri vb. özellikleri açısından kitabı farklı kılmaktadır (Cengiz, 2006, s. 61).

Romanda başkahraman ile başkahramanın abisinin adları *Zıkkımın Kökü*'ndekinden farklıdır. *Zıkkımın Kökü*'nde başkahramanın adı Muzo, abisinin adı Sefa iken, *Ekmek Parası*'nda başkahramanın adı Ali, abisinin adı Kemal'dir. Bu iki kahraman dışındaki kahramanların adları *Zıkkımın Kökü*'ndeki ile aynı bırakılmıştır. Eserde olay örgüsü, başkahraman Ali'nin bakış açısından anlatılır. Ali ve abisi Kemal, okumak ve yaşamak için

çalışmak zorunda olan çocuklardır. Romanda yer alan çocuklardan yoksul ve sağlıklı olanların mutlaka bir işte çalışıyor oldukları görülür.

Çalışan çocuklar sorununu gerçekçi bir bakış açısı ile ele alan eser, hem çocuk kitabı olduğundan hem de Muzaffer İzgü'nün üslubu gereği sorunu bağıra çağıra dile getirmek yerine sezdirme yoluyla dile getirir. Ayrıca eser, “çalışan çocuklar sorunun hangi ekonomik, toplumsal koşullardan kaynaklandığı, çocukları ruhsal ve fiziksel olarak nasıl etkilediği konularına da ışık tut[ar]” (Cengiz, 2006, s. 61).

Muzaffer İzgü, Adana'nın, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden hızla göç aldığı yıllarda kırsaldan kente göç eden ailelerin yaşadığı zorluklara tanıklık etmiştir. Bizzat kendisi de böyle bir ailenin çocuğu olan sanatçı, bu ailelerin çocuklarının da yoksulluktan nasıl etkilendiğini, hangi şartlarda büyüdüğünü gözlemleme imkânı bulmuştur. Bu gözlemler sonucu sanatçı, tıpkı *Zıkkımın Kökü*'nde olduğu gibi olayları kurmacadan fazla yararlanmadan anlatmış ve ortaya gerçekçi bir roman çıkarmıştır.

İzgü, katılmış olduğu çeşitli söyleşilerde, edebiyatı, vermek istediği iletileri yerine ulaştırabilmek için bir araç olarak kullandığını söyler ve sanatını topluma hizmet edecek şekilde icra eder. Bu sebeple *Ekmek Parası* adlı romanında, çocuklara ve gençlere bazı mesajlar verir. Bu mesajların belki de en önemlisi, hayatın her daim zor olduğu coğrafyamızda çocuklara ve gençlere verilen “güçlüklere direnmenin ve yaşama sevincini diri tutmanın çok erdemli bir davranış olduğu” iletisidir. Ali ve ailesinin yaşamlarında başlarına gelen olumsuzluklara rağmen umutlarını yitirmeden birbirlerine sevgi ve saygı duymaları, eseri okuyan küçük bireylere mutluluğun para ile değil aile ve arkadaşlık bağları ile de yakalanabildiğini anlatır. Yazar, arkadaşının bacağı kırılınca kendisi de çok yoksul olmasına rağmen cebindeki bütün parayı arkadaşına veren Ali'nin yaşadığı doyum hissini, Ali'ye hiçbir meblağın yaşatamayacağını sezdirir.

Muzaffer İzgü, aynı konuyu ele aldığı *Zıkkımın Kökü*'den farklı olarak *Ekmek Parası*'nda yaşadıkları yoksulluk nedeniyle çalışmak zorunda olan “çocukların gerçeğini, yaşam koşullarını anlatırken, okurlarının çocuk olduğunu da hiç unutmaz. Bu durum, romanın içerdiği değerlerden olay örgüsünün kurgulanışına ve anlatım diline kadar kendini duyumsatmaktadır” (Cengiz, 2006, s. 72). Sanatçı, anlattığı trajik olayların olumsuz etkilerini kırmak için gülmeceyi kullanır.

3.3. *Gecekondu* Romanında Yoksul Karakterler ve Toplumsal Eleştiriler

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye’de sanayileşmenin artması ve tarımda insan gücünün, yerini makine gücüne bırakması köylerden kentlere göç yaşanmasına sebep olur. Bu durum, köylerin nüfusunun azalmasına yol açarken özellikle sanayileşmenin merkezi haline gelen büyük şehirlerin nüfusu ise hızla artar. “Büyük kentler, genellikle kırsal kesimden iş aramaya gelen, hiç eğitimi olmayan, dolayısıyla sürekli bir işi ve geliri de bulunmayan yoksul kesimin istilasına uğrar” (Naymansoy, 2006, s. 425). Bu hızlı nüfus artışından dolayı, şehirler plansız büyür ve şehirlerin çeperlerinde gecekondu bölgeleri oluşur. Memleketlerinde sorunlar yaşadıkları için göç eden bu insanlar, göçtükleri yerlerde de sorunlarla karşı karşıya kalır. Bu yüzden gecekondu mahallelerinde yaşayan bu yoksul insanlar, kent merkezinde yaşayan varlıklı insanlara göre yaşamak için daha fazla zorluğa katlanmak ve mücadele vermek zorunda kalırlar. “*Gecekondu*, bir toplumsal oluşumu, içinden gelen bir üyesinin gözüyle anlatan bir romandır. Romanda, bütünüyle gecekondu hayatı, sorunları, bireyleri tüm ayrıntıları ile sergilenmektedir. Bu roman ülkemizin toplumsal tarihinin bir bölümünü, hiçbir tarih kitabının anlatmadığı derecede yansıtmaktadır” (Naymansoy, 2006, s. 426).

Akbaba gazetesi, o güne dek gülmece hikâyeleri yazan İzgü’den tefrika edilmek üzere bir roman yazmasını ister. Sanatçı bu isteğe “Yazarım, ama güldürmeyebilir.” diye cevap verir. İlk önce *Akbaba*’da tefrika edilen *Gecekondu* romanı, edebiyat çevrelerinin dikkatini çekince Remzi Kitabevi, sanatçıya eseri kitap olarak yayımlama teklifini sunar. Böylece *Gecekondu* Muzaffer İzgü’nün kitap olarak yayımlanan ilk romanı olur. Muzaffer İzgü, “Beni en çok duygulandıran, ilk kitabım *Gecekondu*’yu elime aldığım zaman oldu” (Uyguner, 2005, s. 9). diyerek olay hakkında duygularını dile getirir.

Esasında çok hüznü bir olay örgüsü olan eserde yer yer mizah öğelerine de rastlanabilir.

Gecekondu romanına eklenen birkaç küçük hikâyesi olmasa, yazarının mizahçı olduğundan kuşku duyarsınız. ‘*Gecekondu*’nun mizahla uzak yakın bir ilişkisi yoktur. Daha çok aynı bereketli toprağın yetiştirdiği bir başka usta yazarın, Orhan Kemal’in romanlarında sürdürdüğü gerçekçilikle eşdeğerdeki bir havadadır; kişilerini romanına aktarmada aynı gönülden insan sevgisi, aynı insancıl tutku kendini göstermektedir. Gezginici tatlıcı Selahattin’le eline bakan beş kişilik nüfusu, her yağmurda damı akan bir odalık gecekondu, sonra çevresi; kısıtlı çevrenin benzer hayatı yaşayan aynı kadın kişileri... Sonra gelecek için yine kısıtlı düşler kuran iki kişilik bir aşk (Uyguner, 2005, s. 69).

Muzaffer İzgü, Türkiye’de gecekondulaşmanın başlangıcına şahitlik etmiş ve bu hayatı yakından tanımış bir yazardır. Bu sebeple eser, gecekondu bölgelerinin erken dönem zorluklarını kentsel yoksulluk perspektifinden etkili bir şekilde ele alan güçlü bir çalışmadır.

Eser, Adana’ya iş bulmak umuduyla daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden göçüp gelen insanların yapmış oldukları derme çatma evlerle kurdukları Hürriyet Mahallesi’nin bir tasviriyle başlar.

Hürriyet Mahallesi’nin üzeri kara kara bulutlarla kaplıydı. Hafiften başlayan yağmur, biraz sonra şiddetini artırarak, gecekonduların çinko damlarını deli deli dövmeye başladı. Damların kirli sularını akıtan olukların pasları da karışınca kara koyu oluyordu suların rengi. (...) Uçuşan tozlar, kararan toprağa zamp gibi yapışınca cıvık cıvık oldu her yan.

Bakkal Gani’nin dükkânının saçağının önündeki donu yırtık çocuklar, kirli bacaklarını daha çok kirletebilmek için yağmur diner dinmez çamurların içine daldılar (İzgü, 1994a, s. 7).

Roman boyunca üzerine odaklanılmış bir ailenin üzerinden gecekondu toplumunun yaşam mücadelesi ve çevresiyle olan ilişkileri aktarılır. Bu aktarımı, gezgin tatlıcılık yapan ancak ailesinin karnını doyuracak kadar bile para kazanamayan Selahattin; Selahattin’in getirdiği para ile beş boğazı doyurmaya çalışan evin annesi Mediha; evlilik çağına gelmiş ve evlenince tüm sıkıntılarının biteceğinin hayalini kuran Sevim ve Sevim’in üç erkek kardeşi; Osman, Asaf ve Ayhan üstlenirler.

Bir gecekondu eşi, kızı ve üç oğluyla geçim sıkıntısı içinde yaşamaya çalışan bir babanın çaresizliğidir dramatik aksiyonu başlatan. Çekmiş oldukları sıkıntılara inat, espi yeteneğini kaybetmeyen bir baba, evlilik hayalleri kuran bir genç kız, hayatın zorluklarına, minik bedenleriyle direnmeye çalışan küçük çocuklar ve böyle bir ortamda analık vazifesini yapmaya çalışan bir ananın gecekondudaki yaşamları çerçevesinde olay örgüsü şekillenir (Çelikkaya, 2016, s. 38).

Eserdeki yaşam şartlarına göre üzerine odaklanılan ailenin ve bu ailenin çevresindeki diğer ailelerin uzun süreli mutluluğu yakalama şansları oldukça düşüktür; çünkü başlarını soktukları gecekondu devlet tarafından yıkılma tehdidi altındadır. Bu sebeple sürekli bir belirsizlik ve tedirginlik içinde varlıklarını sürdürürler. Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki en temel gereksinimleri temsil eden fiziksel ihtiyaçlar ve güvenlik ihtiyacı bile, bu insanlar için lüks sayılmaktadır. Elde ettikleri gelir yetersizdir, evleri güvenli bir sığınak olmaktan uzaktır, sağlık sorunlarıyla başa çıkabilmek için doktora ve ilaca ulaşma imkânları sınırlıdır. Devletle ilgili meselelerinde ise aşağılayıcı muamelelere maruz kalmaktadırlar. Bu insanları yaşadıkları ülkeye bağlayan tek şey, kimlik kartlarıdır. Bunun dışında, vatandaşlık bilinci ve bağlılık duygusu sağlayacak olumlu hiçbir unsur yoktur. Bu

sebeple kendilerini değersiz hisseden bu bireyler yaşadıkları ülkeye karşı da zamanla yabancılaşmaktadırlar.

Yan komşuları, oğulları Fikret'e Sevim'i istemeye geldiğinde Selahattin, kızının m r vvvetini göreceği için mutlu olması gerekirken üzüntüden gözyaşlarına hâkim olamaz;       on yedi yaşına gelmiş olan kızı ile dertsiz tasasız bir gün yaşayamamış, ona yeterince babalık yapamamıştır. Sevim ise babasının aksine mutludur;       halen gelecek günlerden umudu vardır. Babasına göre daha yüksek ve düzenli bir gelire sahip olan Fikret'le birlikte kendi gecekondularında daha rahat bir hayata sahip olabileceğini düşünür. İlerleyen günlerde kendi gecekondularını yaparken Sevim, Fikret'e bu duygularla yardım eder.

Sevim'in mutluluğu da eserdeki diğer insanların mutluluğu gibi uzun sürmez;       Adana'nın sellere neden olan meşhur yağmurlarından birinden sonra Selahattin ve gecekondudaki tüm aile fertleri iliklerine kadar ıslanır ve soğuk kış günü başlarına gelen bu talihsizlikten dolayı evin en k      oğlu Ayhan hastalanır. Oysa gecekondü mahallesinde hastalıktan çok korkulur;       insanların doktor ücretini karşılayacak ekonomik güçleri yoktur. O yüzden burada hastalanan kişi ölüm döşeğine düşmedikçe doktora götürülmez. Ayhan da ancak günlerce ateşler içinde yandıktan ve bilincini kaybetmeye başladıktan sonra doktora götürülür. Doktora vardıklarında, hastane personeli, onların giyimlerinden yoksul olduklarını anlar ve onları aşağılar. Parasız sağlık hizmetinden faydalanabilmeleri için fakirlik belgesi getirmelerini ister. Annenin yalvarmaları işe yaramayınca oğlunu kaybetmek üzere olan Selahattin, koşa koşa hastaneden mahallesine gelir ve muhtardan fakirlik belgesi alarak oğlunu doktora muayene ettirir. Selahattin, cebinde doktorun yazdığı reçetede ki ilaçları alacak parası olmadığı için, ekmek parasını kazandığı tatlı tepsisini satarak ilaçları alır ancak ilaçlar işe yaramaz ve Ayhan hayatını kaybeder. Ertesi sabah karısı Mediha ile birlikte Ayhan'ı defnedip mahalleye dönen Selahattin, belediye ekiplerinin gecekonduları yıkmak için mahalleye geldiğini görür. Zaten dünyası başına yıkılmış olan adam, eline bir kazma alarak kendi gecekondusunu kendisi yıkar. Kızı Sevim'i nişanlısı Fikret'e emanet ettikten sonra karısı ve iki oğluyla birlikte oradan uzaklaşır.

Muzaffer İzgü, *Zıkkımın Kökü* ve *Ekmek Parası* adlı eserlerde de yoksulluk temasını işlemiştir ve bu eserlerde ki kahramanlar hayata karşı hep olumlu yaklaşırlar ancak Gecekondü'da yer alan kahramanlar hayata karşı olumlu bir bakış açısına sahip değildir. Bu eserde ki kahramanlar, diğer iki esere kıyasla daha karamsar bir şekilde tasvir edilmiştir. Bu

eserde iyimserlik duygusunu bir kenara bırakarak, yaşanan acılara isyan eden bir Muzaffer İzgü portresi ortaya çıkmaktadır.

Gecekondu'da olay Türkiye'nin sosyal gerçekliğini ve gelir adaletsizliğini göstermesi bakımından önemlidir. Somut gerçekliğe uygun olarak kurgulanan bir tablo içinde çaresizce yaşamlarını sürdürmeye çalışan bir ailenin trajik yaşamı, o dönemin Türkiye gerçekleriyle birleştirilerek okura sunulur. Yazar genel hatlarıyla çizdiği gecekondu yaşamını, yaşanan sefaleti ve beklenen trajik sonu okuyucuya hissettirir ve (...) Ayhan'ın ölümü ile bu dramatik aksiyonu sonlandırır. (Çelikkaya, 2016, s. 39).

Ayhan'ın ölümüyle yazar, o yıllarda Türkiye'deki çocuk ölümlerinin fazlalığına da dikkat çekmiş olur. O yıllarda Türkiye'de bebek veya çocuk kaybetmeyen aile yok gibidir. Bu ölümlerin nedenleri olan bilinçsizlik, bakımsızlık ve doktora ulaşmanın zorluğu da yine eserde işlenen yan düşüncelerdendir.

Romanın mekânsal kurgusunda Adana açık ve geniş bir alanı, Hürriyet Mahallesi açık ama sınırlı bir alanı, gecekondu ise kapalı bir alanı temsil eder. Roman, daha ilk sayfasında olayın geçtiği mahallenin yoksulluğunu gözler önüne serer. İlk sayfalardaki yoksulluk tasviri abartılmış gibi dursa da ileriki sayfalarda verilen ayrıntılar bu kadar da olmaz denilen yoksulluğun aslında olabileceğini, hatta olay örgüsünün gerçek bir yaşam öyküsünden bile alınmış olabileceğini düşündürür. Eserin bu denli gerçekçi olabilmesinin en önemli nedeni yazarının yaşamış olduğu hayatın da farklı olmamasıdır. Zaten yazar, eserinde anlatmış olduğu ailenin de kendi yakınları olduğunu söyleyerek bu düşünceleri doğrular. “*Gecekondu* romanındaki Selahattin, eniştem, Mediha da ablamdır. Onları gözlemişim, onları yazmışım. Zaten doğup büyüdüğüm yer gecekondu. Öykülerimde ve romanlarımda görmediğim hiçbir şeyi yazmadım”(Naymansoy, 2006, s. 428). “Bu açıklamaların ışığında, roman anlatıcısının, ‘vaka dışı üçüncü şahıs’ gibi görünse de yazarın kendisi olduğu anlaşılmaktadır” (Naymansoy, 2006, s. 428).

Eserde Selahattin, yoksulluk konusunda isyan ederken o dönemde gerçekten Adana’da yaşamış olan zengin kişilerden söz eder. “Ben kendimi bildim bileli Allah dedim, o bir kere olsun Selahattin demedi. Dedi mi söyle?.. Varsa Hacı Ömer, varsa Zeynel Ağa... Bilmem ki onların yumurtaları çift mi?” (İzgü, 1994a, s. 17)⁵. Bu ayrıntılar, yazarın oldukça ileri bir gerçekçilik anlayışına sahip olduğunu göstermenin ötesinde, toplumcu gerçekçiliğin temel unsurlarını yansıtır. Yoksulluk karşısında isyan eden Selahattin’in ifadeleri, sınıfsal

⁵ Eserde adı geçen Hacı Ömer, bugün Türkiye'nin en büyük holdinglerinden biri olan Sabancı Holding'in kurucusu Hacı Ömer Sabancı; Zeynel Ağa ise o yıllarda Adana'nın önde gelen çiftçilerinden olan Zeynel Milli'dir.

eşitsizliklerin altını çizmekte ve zengin-yoksul karşıtlığını belirgin hale getirmektedir. Hacı Ömer ve Zeynel Ağa gibi gerçek hayatta tanınan zengin kişilere yapılan göndermeler, romanın toplumsal gerçekliği birebir yansıtmaya çalıştığını ortaya koyar. Bu karşıtlık, yalnızca bireysel bir serzeniş değil, aynı zamanda dönemin sosyoekonomik koşullarına yönelik eleştirel bir duruş olarak karşımıza çıkar.

Yazar, toplumcu gerçekçilik anlayışı doğrultusunda, sınıfsal çatışmaları karakterlerin yaşamları ve söylemleri üzerinden görünür kılarak, okuyucunun bu eşitsizliklere eleştirel bir gözle bakmasını sağlar. Bu bağlamda, Selahattin'in Tanrı'ya sitem eden sözleri, sadece kişisel bir çıkış değil, yoksulluk içindeki insanların kaderci yaklaşımlarını sorgulayan ve sorgulatan bir toplumsal mesaj içerir. Böylece, yazar, bireyin öyküsünü sınıf çatışmalarının yansıdığı bir çerçevede ele alarak edebiyatın ideolojik işlevine dikkat çeker.

İzgü, Stendhal gibi aynasını yol boyunca gezdirir ve gördüklerini yansıtırken, Plehanov'un savunduğu gibi de ait olduğu toplumsal çevrenin ideolojisini yansıtmıştır. Aynı zamanda Orhan Kemal'in dile getirdiği gerçeklik anlayışını benimsemiş ve eserini bu anlayış doğrultusunda kaleme almış gibi görünmektedir:

Gerçeklik, içinde yaşadığı topluma yer yer ayna tutmaktan ibaret değil ki! Asıl gerçekçilik, asıl yurtseverlik, içinde yaşadığı toplumun bozuk düzenini görmek, bozukluğun nereden geldiğine akıl erdirmek, sonra da bu bozuklukları ortadan kaldırmaya çalışmaktır (Naymansoy, 2006, s. 435).

Eserde yoksul insanların barınma sorununa dikkat çeken Muzaffer İzgü, Türkiye'de henüz yeni ortaya çıkmış olan gecekondu sorununu toplumcu gerçekçi bakış açısıyla dile getirerek somutlaştırmıştır. Ruhsatsız bina yapımına izin vermeyen resmi kurumlar, insanların bu sağlıksız yapılarda yaşamaması için zaman zaman bu yapıları yıkmaktadır; fakat bu uygulama da farklı sorunlara yol açmaktadır. O yıllarda yapılan planlamalarla çözülebilecek olan bu sorun karşısında planlama yapılmadığı ve yeterli önlem alınamadığı için günümüzde plansız kentleşmeden kaynaklanan sorunlar halen devam etmektedir.

Gecekondu romanındaki baba karakteri olan Selahattin, yoksulluğun getirdiği ağır psikolojik etkileri derinlemesine hisseder. Sürekli bir kaygı ve belirsizlik içinde yaşamaktan bıkmış olan Selahattin, hep parasız kalma, ailesini geçindirememek korkusu, ekonomik güvencesizlik ve yoksulluğun getirdiği aşağılanma duygusu içerisinde. Bu durum karakterin psikolojik dünyasını olumsuz etkiler. İzgü, Selahattin ve ona benzer karakterlerin iç dünyalarındaki çatışmaları, çaresizlik duygularını ve toplumsal baskılarla nasıl başa çıktıklarını ustalıkla betimleyerek okura Selahattin gibi insanların psikolojisini anlama fırsatı sunar.

Yoksulluk, İzgü'nün özellikle erkek karakterlerinde derin bir aşağılanma ve sosyal dışlanma duygusuna neden olur. Toplumun erkek bireylere yüklediği evin geçimini sağlama görevini yerine getiremeyen bu karakterler, yoksullukları nedeniyle toplum tarafından hor görülür ve dışlanır. *Gecekondu* romanındaki baba karakteri de ekonomik sıkıntılar nedeniyle çocuklarına ve eşine yeterince iyi bir yaşam sunamamanın getirdiği aşağılanma duygusunu sürekli hisseder. Bu durum, onun özgüvenini zedeler ve toplum içinde kendini değersiz hissetmesine yol açar.

Romanda Mediha, ailenin annesi olarak evin idaresini üstlenmiş, çocuklarına ve kocasına destek olmaya çalışan fedakâr bir kadındır. Yoksulluk içinde yaşamını sürdürürken evini ve ailesini ayakta tutmak için büyük bir çaba harcar. Mediha'nın karakteri, yoksulluğun getirdiği tüm zorluklara rağmen ailesine olan sevgisini ve bağlılığını kaybetmemesiyle öne çıkar. Evdeki sorumluluklarını yerine getirirken, çocuklarının geleceğini de düşünmek zorunda kalır. Mediha, ailenin en temel direğidir ve onun çabaları, ailenin hayatta kalmasını sağlar.

Sevim, ailenin genç kızı olarak evlenerek tüm sıkıntılarının sona ereceğini düşünür. Onun bu hayali, yoksul ailelerde sıkça rastlanan bir kaçış düşüncesine örnek oluşturur. Sevim'in karakteri, ekonomik sıkıntıların gençler üzerindeki etkisini ve daha iyi bir yaşam arzusunu yansıtır. Sevim, evlenme hayalleri kurarken, aynı zamanda ailesine destek olmaya çalışır ve bu ikilem, onun karakterinin derinliğini gösterir.

3.4. Yitik Çocuklar, Yoksul Hayatlar: *Sipa*, Dışlanmışların Dünyası

Her eserinde toplumsal bir yaraya parmak basmayı görev edinmiş olan Muzaffer İzgü'nün *Sipa* adlı eseri, toplumun kenarında kalan ve unutulmuş bir grup olan kimsesiz çocukların yaşadıklarını işler. *Sipa*, giderlerini Münevver Hanım isimli varlıklı ve çocuksuz bir kadının karşıladığı bir yetimhanede geçen hikâyeleri anlatır. Bu yetimhane, her ne kadar bir hayır kurumu gibi görünse de, içindeki yaşam her zaman için sevgi ve umutla dolu değildir. “Çocuk yuvası... Aile yuvası... Geç efendim geç!.. Neresi aile yuvası, neresi çocuk yuvası? Onlar gardiyan, biz mahkûm... Hem de suçsuz mahkûm...” (İzgü,1998, s. 5). Münevver Hanım, her ay yetimhaneyi ziyaret ederek, kurumun işleyişini denetler ve yetim çocuklara çeşitli hediyeler dağıtarak onlara geçici bir neşe kaynağı olmaya çalışır ancak bu kısa süreli mutluluk anları, çocukların günlük yaşadıkları sert gerçekliklerin yanında soluk kalır.

Eserin merkezinde, Sefa adında, bebekliğinden beri sevgiden yoksun şekilde ve ailesiz bir ortamda büyümüş bir çocuğun hikâyesi yer alır. Sefa, toplumun dışlanmış bir bireyi olarak, kendisine yakıştırılan "piç" etiketiyle mücadele ederken, aynı zamanda isminin ve yaşamının arasındaki çelişkiyle yüzleşir. Kendisine yanlışlıkla "Sefa" adı verildiğine inanır ve bu nedenle kendisine "Sıpa" adını daha uygun görür, bu da onun yaşadığı acıların ve dışlanmışlığın bir sembolü haline gelir.

Ha sahi, kim beni ilk kez Sefa diye çağırmıştır acaba? Önceleri adımın anlamını bilmiyordum. Kulağıma –si-fa-lı bir müzik ezgisi gibi geliyordu. (...) Çok sonraları öğrendim adımın anlamını... Öğrendiğim gün, kendi kendime isyan ettim;

-Ulan, dedim, sandalye sandalyeye benzediği için sandalye deniyor, kapı kapıya benzediği için kapı deniyor, ya ben? Ben Sefa'ya benziyor muyum? Hiç sefa süren, sefa içerisinde yüzen bir surat var mı bende? Yanlış, vallahi de yanlış, billahi de... Olsa olsa bunu yanlış yazmış, yanlış öğretmişlerdir. SıPA olacak, evet, tastamam sıpa...

Her gün dayak, haftada bir çuvalı hoşaf, ot yatak... Ancak bu, sıpalara layık görülür. Benim adım Sıpa... Var efendim, mutlaka bu işin içinde bir yanlışlık var... Sıpaynan, Sefa'yı karıştırmış bu sersem herifler (İzgü, 1998, s. 7).

Eserin merkezinde, babasının annesini terk etmesi sonrasında annesi tarafından "Zaten babasından ne gördüm ki, çocuğundan ne göreceğim?" (İzgü, 1998, s. 9) sözleriyle parkta terk edilen Sefa bulunmaktadır. Yetimhanede kalan toplam yüz on iki çocuk, aile sevgisinden yoksun bir şekilde büyümekte ve ne yazık ki, orada da bekledikleri şefkatli ortamı bulamamaktadırlar. Çocuklar yalnızca yetimhanenin koruyucusu Münevver Hanım'ın ziyaretleri sırasında sevgi ve ilgi görebilmekte, diğer zamanlarda ise yetimhane, onlar için sevgisiz ve ihmal dolu bir yer haline gelmektedir.

Yetimhanenin diğer sakinleri gibi Sefa da kendilerine iyi davranan tek insan olan Hemşire Sabahat'ın şefkatine sığınır; onun çocuklara anlayışla ve nazik yaklaşımı, çocukların sert dünyalarında nadir bulunan bir rahatlama kaynağıdır. Her hastalığa aspirin veren Sabahat, çocukların asıl ilacının sevgi olduğunun farkında olduğundan zaman zaman onlara anne şefkati göstermeye çalışır.

Sefa, yetimhanedeki deneyimlerine dayanarak, kendi adının yanlış yazılmış olabileceğini düşündüğü sırada bu konudan bahsetmek üzere müdür odasına gider. Kapıyı çaldığında kimse cevap vermez. Bunun üzerine anahtar deliğinden bakar ve içeride Müdür Recep Bey ile Hemşire Sabahat'ın özel anlarına şahit olur. Sefa birkaç gün sonra bu olayı Sabahat'a rüyasında görmüş gibi anlatır. Bu durum sayesinde Sefa ile Sabahat arasında özel bir bağ kurulur. Sabahat, her gün bir süreliğine Sefa'nın kendisine sarılmasına izin verir.

Yıllar içinde Sefa büyür ve yetimhanedeki zorlu yaşamı, onun bir yetişkin olarak daha fazla bağımsızlık aramasına yol açar. Hayatının tamamını yetimhanede geçirmiş olan Sefa, yetimhane dışındaki hayatın gecesini çok merak etmektedir. Bu sebeple Sabahat'tan geceyi dışarıda geçirebilmesi için Recep Bey'den izin almasını rica eder. Sabahat, onun bu isteğini yerine getirir ve Sefa o geceyi dışarıda geçirir. Bu olay, onun hayatının yeni bir bölümünün başlangıcıdır ancak aynı zamanda onun için yeni zorlukların da habercisidir. Dışarıda geçirdiği bu gece, Sefa'nın sokakta yaşamaya başlamasına ve yetimhaneye bir daha dönmemesine yol açar.

Sefa'nın hayat hikâyesi, bir parkta sakin bir gün geçirirken, ansızın hayatının bir kez daha alt üst olmasıyla devam eder. Tesadüfen karşılaştığı bir anne ve kızıyla yaşadığı anlaşmazlık sebebiyle haksız yere suçlanır. Bu olay sonucunda, yanlış anlaşılmanın kurbanı olarak, Sefa kendisini karakolun duvarları arasında bulur. Karakolda adını soran komiser adının Sıpa olduğunu söyler. Bundan sonra Sefa her sorana adının Sıpa olduğunu söyleyecektir. Onun bu sözleri karşısında, karakol komiseri, kendisi ile alay edildiğini düşünür. Anne ve kızın iftiralarına oradan geçen bir vatandaş da görmediği halde şahitlik yapınca Sefa, işlemediği suçu itiraf ettirilinceye kadar dövülür.

Ertesi gün, mahkemede adaletin terazisi Sefa'nın lehine işlemek yerine, onun daha da büyük bir yanlış anlaşılmaya uğramasına neden olur. Sefa, yazdığı bir şiir ile mahkemede duygularını ifade etmeye kalkınca, hâkim onun akıl sağlığının yerinde olmadığını düşünür ve sonuçta Sefa tımarhaneye gönderilir. Burada, gerçekte akıl hastası olmayan Sefa, izole edilmiş yaşamı ve alışılmışın dışındaki iletişim tarzı yüzünden, çevresindekiler tarafından yanlış anlaşılmaya devam eder ve deli damgası yer. Akıl hastanesinde geçen yıllar, onun üzerinde silinmez izler bırakır. Zamanla tedavi adı altında uygulanan elektrik şokları, onun hayatının gerçekliğini ve kimliğini bulanıklaştırır.

Yedi yıl sonra, Sefa, artık Sıpa olarak dış dünyaya adım atar ve yaşam mücadelesine devam eder ancak toplumun ona bakış açısı halen değişmemiştir; görünüşü ve davranışları nedeniyle sürekli olarak toplum tarafından dışlanır, alay konusu olur. Bir parktaki bankta bulunduğu geçici sığınak, onu yeniden otoritenin kollarına iter ve yine karakola düşer. Karakolda tanıdık bir yüz, ilk gözaltına alındığı karakolun komiseri, onu tanır ve Sıpa'yı, başkaları için bir sorun olmaktan çıkarmak adına, onu başka bir şehre gönderir.

Bu sürgün hayatı, Sıpa'yı yeni şehirlere, yeni yüzleşmelere sürükler. Her bir şehir, ona insan doğasının farklı bir yüzünü gösterir: alay, şüphe, dışlama. Tren istasyonlarının yük

vagonları, çöp kutularının artıkları, onun hayatta kalma mücadelesinin parçaları haline gelir. Her yeni başlangıç, kaçınılmaz bir sonla biter; Sıpa, toplumdan kaçışını sürdürürken, sonunda kendini denize kıyısı olan bir şehirde, bir halk plajının unutulmuş köşesinde bulur. Gündüzleri halüsinasyonlarında, geceleri rüyalarında Hemşire Sabahat'ın yüzünü arayan Sıpa, artık gerçeklikle hayalin iç içe geçtiği bir yaşam sürmektedir. Plajın yaz eğlenceleri sona erip kışın soğuk yüzü ortaya çıktığında, Sıpa, orada kendi iç dünyasının ve toplumun dışladığı bir figür olarak, yalnızlığın ve unutulmuşluğun simgesi haline gelir.

Bu acı dolu yolculuk, Sıpa'nın kendi benliğine, insanların acımasızlığına ve toplumun yüzleşmekten kaçındığı gerçeklere dair bir keşif halini alır. "Çocuk yaşında bile, yaşamının, var olmanın tadının hiçbir şeye benzemediğini sezmişim..." diyerek, hayata tutunma çabasını, acılarla dolu bir hayatın ortasında bile, bir umut ışığı olarak korur.

Muzaffer İzgü, Sefa'nın Sıpa'ya dönüşüm hikâyesiyle, toplumun marjinalleştirdiği bireylerin yaşadıklarına ışık tutar ve toplumun en savunmasız üyelerine yönelik topluma empati çağrısında bulunur.

Sefa'nın yoksulluk, dışlanma ve trajediyle dolu bir hayatı vardır ancak esprili bir dile ve çoğu zaman alaycı bir tutuma sahiptir. Bu mizahi yaklaşım, onun çaresiz durumlara rağmen direncini ve ruhunu korumasını sağlar. Mizah, ona moral verir ve yaşamla başa çıkabilmesini sağlar. Ayrıca Sefa, kendi durumuna ironik bir şekilde bakar ve yaşadığı zorluklara mizahi bir yorum getirir. O, annesi tarafından parka terk edilmesine bile mizahi bir şekilde yaklaşabilir. "Eh, ne de olsa anamız, babamızdan daha insaflıymış, kaldırıp ırmağa da atabilirdi" (İzgü,1998, s. 5).

Muzaffer İzgü eserde mizahı, romanın ağır temalarını hafifletmek ve toplumsal eleştiriye daha sindirilebilir bir hale getirmek için kullanır. Romanın karanlık ve ağır atmosferini kıran mizah, okuyucunun hikâyeye olan ilgisini canlı tutar ve karakterlerin, özellikle de Sefa'nın yaşamış olduğu trajedilere rağmen insanlık durumunun karmaşık yönlerini ortaya koyar.

İzgü, romanında mizahı aynı zamanda toplumsal eleştiri aracı olarak kullanır. Sefa'nın ve diğer karakterlerin yaşadıkları absürt ve çoğu zaman adaletsiz durumlar, mizahi bir dille ele alınarak okuyucuya aktarılır. *Sıpa* 'da mizah, aynı zamanda bir iyileştirme ve dayanıklılık aracı olarak işlev görür.

Eserde yoksulluk, ana karakter Sefa'nın (Sıpa) yaşam öyküsünü şekillendiren temel unsurlardan biri olarak işlenir. Örneğin; Sefa'nın annesi, muhtemelen yoksulluk ve çaresizlik

içinde, bir çocuğa bakmanın getireceği ekonomik ve sosyal yükün altından kalkamayacağını düşünür. Bu çaresizlik, onu, toplumun gözünde kabul edilemez bir eylem olan çocuğunu terk etme eylemine iter. Bu durum, yoksulluğun insanların en temel insani içgüdülerini ve ahlaki değerlerini nasıl sarsabileceğini gösterir.

Roman, yoksulluğun birey üzerindeki derin etkilerini, toplumsal dışlanmayı ve insan onurunun bu koşullar altında nasıl etkilendiğini anlatır. Yoksulluk, Sefa'nın hayatında sadece maddi bir eksiklik değil, aynı zamanda onun toplum içindeki yerini, insanlarla ilişkilerini ve kendine bakış açısını belirleyen bir etkidir. Yetimhane yaşamı, Sefa'nın erken yaşamında karşılaştığı yoksulluğun somut bir örneğidir. Bu ortam, yoksulluğun çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimi üzerindeki yıkıcı etkilerini gösterir. Sefa, yoksulluk içinde büyümenin getirdiği sevgi eksikliği, ihmal ve umutsuzluk gibi sorunlarla başa çıkmak zorunda kalır.

Yoksulluk içinde yaşamının getirdiği sosyal damgalama ve dışlanma, Sefa'nın toplumsal bağlar kurmasını ve insanlarla sağlıklı ilişkiler geliştirmesini engeller. Bu dışlanmışlık durumu, Sefa'nın toplum tarafından "piç" olarak damgalanmasına ve insanlar arasında gerçek bir bağ kurma şansının olmamasına yol açar. Yoksulluk, aynı zamanda onun insanlarla olan ilişkilerinde güvensizlik ve yabancılaşma duygularına neden olur.

Sefa'nın yaşam mücadelesi, roman boyunca yoksulluğun sürekli bir arka plan olarak varlığını sürdürmesiyle şekillenir. Yoksulluk, Sefa'nın hayatını temel ihtiyaçlarını karşılamak için sürekli bir arayış içinde geçirmesine neden olur ve bu durum, onun yaşam kalitesini ve insanlık onurunu derinden etkiler. Sefa'nın yaşam hikâyesi, toplumsal eşitsizliklerin, adaletsizliklerin ve yoksulluğun insan yaşamı üzerindeki yıkıcı etkilerini ortaya koyar.

Yoksulluğun yol açtığı ekonomik sıkıntılar, Sefa'nın hayatında sürekli bir kaygı kaynağıdır. Yetimhanede büyüyen Sefa, maddi yetersizlikler nedeniyle sürekli bir belirsizlik içinde yaşar. Gelecek kaygısı, onun umutlarını yitirmesine ve çaresizlik içinde kalmasına neden olur. Toplumun ona yüklediği "piç" etiketi ve ekonomik zorluklar, Sefa'nın kendine olan güvenini zedeler ve onun toplum içinde değersiz hissetmesine yol açar. Toplum tarafından sürekli aşağılanan ve dışlanan bir birey olarak yaşam mücadelesine devam eden Sefa, zorunlu olarak göç ettiği her yeni şehirde alaycı ve dışlayıcı davranışlarla karşılaşır. Bu durum onun umutsuzluğunu ve çaresizliğini daha da artırır.

Münevver Hanım, yetimhanenin maddi destekçisi olan varlıklı ve çocuksuz bir kadındır. Her ne kadar yetimhaneye maddi yardımda bulunarak çocukların yaşamlarını iyileştirmeye çalışsa da, ziyaretleri sırasında çocuklara vermiş olduğu mutluluk geçicidir. Münevver Hanım'ın karakteri, hayırseverliğin yüzeysel boyutunu ve toplumun yoksulluk sorunlarına karşı genellikle yetersiz kalan bireysel çabalarına örnek oluşturur. Onun yetimhanedeki çocukların günlük yaşamlarına olan etkisi sınırlıdır ve onların ihtiyaçlarını kalıcı olarak karşılamaktan uzaktır. Roman, yoksullukla mücadelenin yalnızca maddi destek sağlamakla değil, aynı zamanda toplumsal adaleti, eşitliği ve insan haklarını güçlendirmekle ilgili olduğunu vurgular.

Yetimhane müdürü Recep Bey, yetimhanenin yönetiminde otoriteyi temsil eden bir karakterdir. Recep Bey, yetimhanede kalan çocuklarla mesafeli bir ilişki kuran, onlara karşı ilgisiz ve soğuk bir tavır sergileyen biridir. Çocuklara karşı bir gardiyan gibi davranır ve onları, suçu olmayan mahkûmlar gibi görür. Roman boyunca Recep Bey'in çocuklarla arasında bir sevgi veya şefkat bağı kurmadığı görülür. Çocukların ihtiyaçlarına duyarsız kalır ve onları birey olarak değil, bir yük olarak görür. Onun soğuk ve ilgisiz tavırları, yetimhanedeki sevgisiz ortamın güçlenmesine neden olur. Bu durum, yetimhaneyi bir sevgi yuvası olmaktan çıkararak, bir tür hapisane atmosferine büründürür. Recep Bey'in bu tavrı, çocuklar üzerinde korku ve baskı yaratır; çocukların kendilerini değersiz hissetmelerine yol açar.

Çocuklara karşı son derece ilgisiz, katı ve soğuk olan Recep Bey, yetimhanenin maddi destekçisi olan Münevver Hanım'ın ziyaretlerinde farklı bir kişiliğe bürünür. Bu ziyaretler sırasında, yetimhaneyi iyi bir şekilde yönetiyor gibi görünmek için çaba gösterir ve çocuklara yönelik ilgisini artırır. Ancak, bu ilgi yüzeyseldir ve sadece Münevver Hanım'ın gözünde iyi bir izlenim bırakmak amacıyla yapılır. Bu ikiyüzlülük, toplumun içinde de var olan bu karakterlerin çıkarıcı yönünü vurgular.

Recep Bey'in sevgisiz ve baskıcı yönetim tarzı, çocukların duygusal gelişimlerini olumsuz etkiler. Çocuklar, yetimhane müdüründen korktuklarından kendilerini ifade etmekte zorlanırlar. Özellikle Sefa'nın, kendini "Sıpa" olarak görmesinin arka planında da bu olumsuz ortam vardır. Müdürün çocuklar üzerinde kurduğu bu baskı, toplum tarafından zaten dışlanmış olan bu çocukların daha da dışlanmış hissetmelerine yol açar.

Muzaffer İzgü, Recep Bey'in kişiliği aracılığıyla toplumsal eleştiriyi derinleştirmiş, Recep Bey'i koruma altında olması gereken çocuklara karşı duyarsız yaklaşımın temsilcisi

yapmıştır. Recep Bey'in karakteri, toplumun çocuklara ve kimsesizlere bakışındaki eksiklikleri yansıtır. Onun, yetimhaneyi bir cezaevine dönüştüren yönetim tarzı, toplumsal eleştiri açısından önemlidir. Bu karakter, Muzaffer İzgü'nün toplumun en savunmasız kesimlerine duyduğu empati ve koruma eksikliğini yansıtmak için kullandığı güçlü bir araçtır.

Hemşire Sabahat, yetimhanedeki çocuklara gerçek anlamda şefkat gösteren tek kişidir. Çocukların sert ve sevgisiz dünyasında nadir bulunan bir rahatlama kaynağıdır. Sabahat'ın anlayışlı ve nazik yaklaşımı, çocukların hayatında önemli bir etki bırakır. Sabahat'ın Sefa ile kurduğu özel bağ Sefa'nın hikâyesine şekil verir.

Sefa'nın annesi, onu bebekken bir parkta terk eden kadındır. Bu eylem, yoksulluğun ve çaresizliğin insanları ne kadar derinden etkileyebileceğini ve onların temel insani içgüdülerini nasıl sarsabileceğini gösterir. Annenin, Sefa'yı terk ederken söylediği "Zaten babasından ne gördüm ki çocuğundan ne göreceğim?" sözleri, çaresizliğin ve umutsuzluğun bir ifadesidir. Bu durum, annenin ekonomik ve sosyal baskılar altında verdiği zor bir kararı yansıtır.

3.5. Yoksulluk ve Umut Arasında Sıkışan Genç Bir Kadının Hikâyesi: *Dilber*

Dilber, yine Adana ve gecekondu hayatını merkeze alan bir yoksulluk romanıdır. Muzaffer İzgü; bu defa annesi, babası, kardeşi ve ninesi ile birlikte iki odadan oluşan bir gecekondu yoksullukla mücadele içinde yaşayan bir genç kızın, Dilber'in, hayatını anlatır. Toplumcu gerçekçi sanatçılar emek-sermaye ve ezen-ezilen çatışmasında çatışmasında daha çabuk ve daha olumsuz etkilenen bireyler olarak kadınlara özel bir ilgi gösterirler. Muzaffer İzgü de yaşadığı toplumu iyi gözlemleyen toplumcu gerçekçi bir sanatçı olarak *Dilber* romanında yoksul genç kadınların sorunlarını dile getirmeye çalışmıştır.

Kırsal hayatı, şehirlerin kenar mahallelerini, çalışma yerlerini anlatan toplumcu gerçekçi romanlarda özellikle kadın karakterlere yer verildiği görülür. Bu kadın karakterler aracılığıyla hem kadınlara dair hem de topluma ait sorunlar ortaya konur, çözümler gösterilmeye çalışılır. Burada şunu da belirtmek gerekir ki köyden kente göç ile birlikte bu sorunlar şehirlerin kenar ve fakir mahallelerine taşınır. Özellikle kadınların iş yaşamında daha fazla yer almalarıyla birlikte kırsaldaki kadınlar kadar fabrikada çalışan kadın karakterlere de toplumcu gerçekçi bakış açısıyla yer verilir (Durmuş, 2023, s. 28).

Eserde “olay örgüsü, birbirinden bağımsız gibi gözükse ancak temelde ekonomik göstergelerin şekillendirdiği ve daha rahat bir gelecek uğruna harcanan aile bireylerinin yaşamları üzerine kurgulanır” (Çelikkaya, 2016, s. 60).

Eserde odaklanılan ailenin yaşadığı ev, Muzaffer İzgü’nün yoksulluğu ele aldığı diğer romanlarında da yer alan, üstü çinko, duvarları ahşaptan yapılmış olan derme çatma bir gecekondudur. Gecekondunun unsuru İzgü’nün diğer yoksulluk temalı romanlarında olduğu gibi bu romanında da önemli bir rolü üstlenir. Adeta kahramanların yaşadığı olayların, başlarına gelen belaların sebebi “gecekondudur”. Eserlerde kahramanların verdiği kararları gecekondunun toplumunda oluşan alt kültür belirler. “Dilber’de de her karakterin hayal dünyasının, yaşamının, dünya görüşünün oluşmasının ardında, içinde yaşadığı toplumun izleri görülmektedir. Roman Dilber’in babası Arif Onbaşı, ninesi Rabia, annesi Fidan, kardeşi Rifat ve Dilber’in yaşamlarından kesitler sunmakta ve toplumun insan yaşamı üzerindeki büyük etkisini gözler önüne sermektedir” (Özhan, 2006, s. 318).

Toplumcu gerçekçi roman anlayışında toplumun farklı sınıflarından ama en çok alt sınıftan kadınlara yan karakter ve başkarakter olarak yer verilmiştir. Romanlarda karakterlerin özellikleri, olaylar ve durumlar determinist bir bakış açısıyla ortaya konmuştur. Amaç, sorunların ve kişilerin üzerinden çözümler sunmak veya bunların üzerine düşündürmektir. Eğitimsizlik, işçi sorunları, köy sorunları, toplum ve aile yapısındaki bozukluklar, olumsuz kişilik özellikleri ele alınan başlıca meselelerdir (Durmuş, 2023, s. 202).

Eserin başkahramanı Dilber, ekonomik sıkıntıların gölgesinde büyüyen ve kendi yaşam yolunu çizmeye çalışan genç bir kızdır. Dilber, daha iyi bir gelecek hayaliyle dolu genç bir kadın olarak, aile içi ve toplumsal baskılara meydan okur. Kendi kimliğini ve bağımsızlığını arayan Dilber’in hikâyesi, romanın merkezinde yer alır. Sürekli olarak oğlan çocuğunun gerisinde tutulmak istenmesine rağmen o, bir yolunu bularak kozasından dışarı çıkar. Babası ve kardeşine göre daha gerçekçi bir kişiliğe sahip olan Dilber, arzu ettiği hayata kavuşmak için elini taşın altına koymaktan çekinmez. Bir işe girip kendi parasını kazanmak ve kendi geleceğini inşa etmek isteyen Dilber’in bu arzusu, başta aile bireyleri tarafından desteklenmese de, Dilber’in azmi ve kararlılığı sonucunda ailesinin onun çalışmasına karşı olan tutumu değişir. Bu değişimde ailenin ekonomik olarak biraz daha rahatlayacak olmasının rolü büyüktür. İlk başta namus kavramını öne sürerek Dilber’in çalışmasına karşı çıkan Rabia Nine ve kardeşi Rifat, Dilber’in kazanacağı paradan kendilerinin de faydalanacaklarını anlayınca namus endişesini bir kenara bırakırlar. Rabia Nine ve Rifat’ın namus kavramına bakışındaki bu değişim, toplumun genç kadınlara yönelik tutumlarına dair eleştirel bir bakış sunar.

Çalışmaya ve kendi ayakları üzerinde durmaya başlayan Dilber, çevresinin takdiri ile kendi güzelliğinin farkına varmaya başlar. Artık sokakta kendisinden daha emin adımlarla yürüyen genç kız, serserilerin dikkatlerini de hemen üzerinde toplamaya başlar. Bu sırada iş yerinin sahibi Şevket'in, eşi ile arası açıktır ve Dilber'in güzelliği Şevket'in bu mutsuz günlerinde gönlünün çelinmesine neden olur. Hayatında ilk kez başarılı bir erkekten iltifat alan Dilber de bu ilgiye karşılık verince ortaya bir yasak aşk ilişkisi çıkar. Bir süre sonra patronu Şevket'ten hamile kalan genç kız, ailesine haber vermeden Şevket'in tuttuğu başka bir gecekonduya taşınarak kendi ailesini kurmuş olduğunu düşünür ancak bu mutluluk fazla sürmez. Tüm servetini kayınbabasının yardımlarıyla kazanabilmiş olan Şevket, karısını boşarsa servetinin tamamını kaybedebileceğini bildiğinden Dilber ile evlenmeyi sürekli olarak erteler. Sonunda Şevket'in kendisini oyaladığını anlayan Dilber, kucığında çocuğuyla baba evine geri döner.

Bu sırada Rifat da ailesi ve toplum tarafından hoş karşılanmayan bir evlilik yapar. Bir gece kulübünde solist olarak çalışan Kamuran adında bir kadınla aşk yaşayan Rifat, bunu çevresine karşı bir statü sembolü olarak kullanır. Kendisinden yaşça epey büyük olan Kamuran'dan bir de çocuğu olan Rifat, yaşadıkları bir tartışma sonucu Kamuran'ın onu terk etmesinden sonra o da kardeşi Dilber gibi kucığında çocuğuyla baba evine döner. Bu dönüş, baba evinde herhangi bir itiraz olmaksızın kabul edilir. Böylece evin annesi Fidan'ın hayali olan kızının iyi bir kocaya varması, oğlunun da düzgün bir iş bulup kendi düzenini kurması durumu gerçekleşmez. Eser bu yönüyle, toplumun yoksul kesimlerinin günlük yaşam savaşlarını, Dilber'in yaşam öyküsü üzerinden anlatarak, toplumsal yapı içerisinde bireysel direnç ve mücadeleyi vurgular.

Dilber, yoksul bir genç kızın hayatta kalma savaşını, bir ailenin gözünden anlatır. Romanın sonu, umut ve hayal kırıklığı arasındaki ince çizgiyi, aile bağlarının ve köklerinin önemini altını çizer. Ayrıca bireylerin toplum içindeki yerini ve toplumsal değer yargılarının birey üzerindeki etkisini sorgular.

Dilber romanında, yoksulluk, aile içi ilişkilerin ve dinamiklerin temel belirleyicisi olarak işlenir. Dilber'in ailesi, ekonomik sıkıntılar nedeniyle sürekli bir mücadele içindedir. Bu durum, aile üyeleri arasında çatışmalara, anlaşmazlıklara ve farklı hayal kırıklıklarına yol açar. Yoksulluk, ailenin seçimlerini, önceliklerini ve birbirleriyle olan ilişkilerini şekillendirir. Romanın karakterleri, daha iyi bir yaşam arzusuyla kişisel hayaller kurarlar

ancak, yoksulluk bu hayallerin gerçekleşmesini engeller ya da erteletir. Bu hayaller, yoksulluğun baskısı altında genelde gerçekleşmez veya değişime uğrar.

Ailenin babası, sabah çok erken saatlerden itibaren gece çok geç saatlere kadar bir kıraathanede ayakçılık yapan Arif Onbaşı'dır. Yaptığı işin düşük gelirli bir iş olması, Arif Onbaşı'nın yoksulluktan kurtulmanın imkânsız olduğuna kendisini inandırmasına neden olur. Muzaffer İzgü'nün yoksul karakterlerinin birçoğunda görülen hayalci kişilikten kendisi de nasibini alan Arif Onbaşı, arkadaşı Kel Hayri ile birlikte, bir gün büyük bir define bularak yoksulluktan kurtulmanın ve şimdiye kadar onu itip kakanların yanında büyük bir itibara kavuşmanın hayalini kurar ancak, daha iyi bir yaşam arzusunun getirdiği bu uğraş ve kapıldığı hayaller, Ocakçı Mustafa tarafından tembellik, evde ise annesi Rabia Nine tarafından yeteneksizlik olarak nitelendirilir. Arif Onbaşı'nın sürekli başarısızlıkla sonuçlanmasına rağmen, umudunu kaybetmeden define aramaya devam etmesi yoksul insanın kasvetli varoluşundan kaçışını ve hayalini kurduğu yaşama erişme şansı ile yaşama tutunuşuna örnek oluşturur.

Fidan, İzgü'nün yoksulluk temalı romanlarındaki anne tipine uygun şekilde, eşinin getirdiği az bir parayla aileyi doyurabilmek için çabalayan, tek hayali kızının iyi bir kocaya varması, oğlunun da düzgün bir iş bulması olan yoksul ve fedakâr anne tipidir. Roman boyunca ailesini bir arada tutmaya çalışır. Aile bireyleri arasındaki çatışmaları yatıştırmaya, evin huzurunu korumaya çalışır ve çocuklarını iyi insanlar olarak yetiştirmek ister. İlgisiz değildir ancak yoksulluğu yeterli ilgiyi göstermesine de engel olur. O, fedakârlık ve ailevi değerlere bağlılık gibi erdemlerin temsilcisi olarak eserde yer alır. Kendisinin umutları ve hayalleri, yoksulluğun baskısı altında ezilmiştir; fakat çocukları için daha iyi bir gelecek hayal etmeye devam eder.

Rabia Nine, eşini kaybedince yoksulluktan dolayı iki odacık gecekonduda oğlu ve oğlunun ailesiyle birlikte yaşamaya çalışan, evin dar olması nedeniyle kendine özel bir alanı olmayan ve bu yüzden de ailenin diğer fertleriyle sürekli çatışma içinde olan bir karakterdir. Yoksulluk içinde yaşayan, geçmişin değerlerine bağlı ancak mevcut yaşam koşullarından dolayı sürekli huzursuz ve memnuniyetsiz bir kişilik olarak çizilir. Rabia Nine, roman boyunca aile dinamikleri içinde önemli bir rol oynar ve çeşitli temaların işlenmesine yardımcı olur. Değişen toplumsal yapıyı kabullenmekte zorlanır. Mevcut yoksulluk durumu, onun genellikle eleştirel ve hoşnutsuz bir tutum sergilemesine neden olur. Rabia Nine, oğlu ve torunlarıyla sık sık çatışma halindedir. Oğlunun yaptığı davranışları ve aldığı kararları

eleştirir, onu geçmişteki kocasıyla kıyaslar. Bu kıyaslamalar, genellikle oğlunu küçümseyici ve yetersiz gösterici niteliktedir. Aynı zamanda, torunlarıyla olan ilişkilerinde de geleneksel beklentileri ve katı tutumu nedeniyle sürekli bir gerilim unsuru oluşturur. Rabia Nine'nin tutumları, yoksulluğun ve toplumsal değişimin aile üzerindeki etkilerini vurgular.

Rifat, Dilber'in kardeşidir ve yoksulluğun getirdiği çaresizlikle mücadele eden bir diğer erkek karakterdir. Rifat, sinemalarda gördüğü ünlülerin hayatlarından etkilenerek bir gün ünlü bir sanatçı olma hayalini kurar ancak bu hayali gerçekleştirmek için yeterli çabayı göstermez ve sadece film şirketlerine mektup göndermekle yetinir. Onun hayatının kurtuluşu da babası gibi şansa kalmıştır. Bu hayaller, onun yoksulluk içindeki gerçek yaşamından bir kaçış yolu sunar ancak aynı zamanda gerçekçi olmayan beklentilere ve hayal kırıklıklarına yol açar. Rifat'ın bu hayalleri, yoksulluk içinde büyüyen gençlerin daha iyi bir yaşama olan özlemini ve bu hayallerin çoğu zaman nasıl gerçek dışı kaldığını yansıtır. Rifat'ın yaptığı evlilik de toplumsal baskı ve sosyal dışlanma ile şekillenir. Bir gece kulübünde solist olarak çalışan Kamuran ile evlenen Rifat, bu evliliği çevresine karşı bir statü sembolü olarak kullanır ancak Kamuran'ın onu terk etmesi ve Rifat'ın kucağında çocuğuyla baba evine dönmesi, onun toplum tarafından dışlanmasına ve hor görülmesine neden olur.

3.6. Küçük Memurun Büyük Çıkmazı: İlyas Efendi'nin Dramatik Mücadelesi

İlyas Efendi romanı, Muzaffer İzgü'nün küçük memurların hayatına odaklandığı romanıdır. Olay örgüsü Adana'da geçen romanda, devletin bir kurumu olan nüfus dairesi üzerinden memur hayatı, devlet kurumlarının yapısı ve işleyişi, buralarda yaşanan sosyal ve ekonomik sorunlar masaya yatırılır.

Romanda genç yaşta hem annesini hem de babasını kaybeden başkahraman İlyas Efendi, askerden gelince kendisi de eski bir memur olan babasının öğüdünü vasiyet olarak kabul eder ve kendisi de mutlaka memur olmak ister; çünkü o yaşa dek babasının nasihatleriyle büyümüş, memurluğu saygınlık, dürüstlük ve güvence olarak içselleştirmiştir. “Ben memurdum, babam da memurdu. Senin avukat, doktor veya zengin bir tüccar olmana olanak yok. Memur olacağın belli” (İzgü, 2005b, s. 9).

Memur olma süreci, sistem içerisindeki torpil ve adaletsizlikleri de beraberinde getirir. İlyas, babasının eski bir tanıdığı olan Kerim Efendi'den memur olmak için yardım ister; fakat

Kerim Efendi, memurluk hakkında olumsuz görüşlere sahiptir ve onu kendi işletmelerinden birine yerleştirmeyi teklif eder.

“İş ha.. Ne işler yaparsın sen?”

“Biraz okul hayatım var efendim. Dedem nüfus memuruymuş, biliyorsunuz, babam da öyle. “Şayet ben de nüfus memuru olursam dede mesleği devam edecek diyordum...”

“Demek nüfus memurluğu?..”

“Evet efendim”

“Gel istersen seni benim inşaata bekçi yapayım.” (İzgü, 2005b, s. 16).

Kerim Efendi’nin bu teklifini reddeden İlyas, nüfus memuru olabilmek için ısrarcı olur. Onun bu isteğini yerine getireceğini belirten Kerim Efendi’nin söylediği söz ise Osmanlı’dan Cumhuriyet’e devlet memurluğunun makûs talihini açıklar vaziyettedir. “Devlet memuru oldun muydu, eşeğin kuyruğu gibi, ne uzar ne kısalırsın” (İzgü, 2005b, s. 16). Devlet memuriyetine girişi İlyas için "efendilik" yolunda ilk adımdır. İlyas Efendi, böylece kendi kaderini de tayin etmiş olur.

İlk günlerde babasından miras kalan işe saygı duygusuyla, görevini büyük bir ciddiyetle yerine getiren İlyas Efendi, gereğinden fazla çalıştığı için dairesindeki diğer memurlar tarafından içten içe yerilir. Bu yüzden diğer memurlar İlyas Efendi’yi işten soğutmaya çalışırlar. Bir süre buna direnen ve işini büyük bir şevkle yapmaya devam eden İlyas Efendi, buna ancak beş ay dayanabilir ve beş ayın sonunda artık o da diğer memurlar gibi işini savsaklamaya başlar.

Dairedeki memur arkadaşları ilk yıllarda İlyas Efendi’ye evlenmemesi gerektiği konusunda sürekli öğütler verirler; çünkü onlara göre devlet memuru maaşıyla evlenmek demek, kendi sefaletine başkalarını da ortak etmek demektir. Bunlara yalnızca Dehri Efendi katılmaz. Eşini bir süre önce kaybetmiş olan Dehri Efendi, insanın mutlaka bir eşi olması gerektiğini düşünür. Hayatında sırtını dayayabileceği kimsesi olmayan İlyas Efendi ise derin bir yalnızlık hissetmekte ve evlenmek istemektedir. Zamanla evliliğin aslında kötü bir şey olmadığına kendisini inandıran İlyas Efendi böyle bir süreç yaşamaktayken yalnızca erkek memurların bulunduğu daireye kadın bir memur atanır. İlyas Efendi, yaşı ve medeni durumu en uygun erkek memur olarak Remziye Hanım adındaki bu memura zamanla âşık olur ve onunla konuşmak ister. İlyas Efendi’nin kendisine olan ilgisinin bir süredir farkında olan Remziye Hanım, dairede yalnız kaldıkları bir anda onun kendisine beslediği saf aşkın ödülü olarak onu öper. Sevdigi kadının kendisine olan davranışı nedeniyle aşk sarhoşu haline gelen İlyas Efendi, ertesi gün Remziye Hanım işe gelmeyince utandığından işe gelmediğini

düşünür ama sonrasında Remziye Hanım'ın istifa ettiği gerçeğini öğrenir. Kurduğu mutlu gelecek hayalleri, Remziye Hanım'ın kendisini terk etmesiyle yıkılan İlyas Efendi, bu durumdan uzun süre kurtulamaz. Onun bu durumuna üzülen ve daha önce evlenmemesi yönünde ısrar eden iş arkadaşları bu kez İlyas Efendi'nin ancak bir kadınla evlenirse Remziye Hanım'ı unutabileceğini düşünürler ve ona bir eş bulmanın peşine düşerler. Bu amaçla, Süleyman Bey ve Yakup Bey'in eşleri, İlyas Efendi için uygun bir eş adayı bulmaya çalışırlar ancak İlyas Efendi evleneceği kişiyi bir macera sonucu kendisi bulur.

Bakımsızlıktan hasta düştüğü bir sırada hastanede yatan İlyas Efendi, taburcu olduktan sonra hastanede tanıştığı Kamil adında alkol bağımlısı bir adamın evine ziyarete gider. İlyas Efendi, adamın akşam yemeğine kalması yönündeki ısrarlarına dayanamayıp akşamı bu adamın evinde geçirir. Yemekte biraz fazla kaçırdıkları şarabın etkisi ile İlyas Efendi ve adamın büyük kızı arasında bir yakınlık meydana gelir. Kızın annesi bu yakınlığı fark etmesine rağmen buna göz yumar. Yemekten sonra kız, İlyas Efendi'yi kapıya geçirirken ertesi gün mesai bitiminde fabrikanın önünde buluşmak üzere sözleşirler. İkinci buluşmada, İlyas Efendi'nin evinde yenen yemeğin ardından yaşanan özel anlar, ikilinin birlikte olmalarına yol açar. İlyas Efendi, bu hızlı gelişmeleri birbirlerine olan yoğun sevgilerine yorar ancak yazar, kızın aslında daha önce hamile kaldığını ve bu durumu örtbas etmek amacıyla aceleyle evlenme planı yaptığını okuyucuya hissettirir.

Kısa süre sonra arkadaşlarının da yardımıyla dünya evine giren İlyas Efendi'nin bu evlilikten birkaç çocuğu olur. Eşi çalışmayan ve tek maaşla evini geçindirmeye çalışan bu küçük memur, mutluluğu yakaladığını düşünür ancak bu durum uzun sürmez. Zamanla kayınbabasını kaybeden ve bu sebeple kayınvalidesi ile baldızını yanına almak zorunda kalan İlyas Efendi, baldızının evlenmesiyle maddi olarak rahata kavuştuğunu düşünürken baldızının kısa süre sonra eşinden ayrılması ve çocuklarıyla birlikte İlyas Efendi'ye sığınması onun omuzlarına daha ağır bir yük binmesine sebep olur

Yirmi beş yıllık devlet memurluğunun ardından, üzerine yüklenen ağır sorumluluklarla mücadele eden İlyas Efendi, bir hastalığa yakalanır ve bu yüzden malulen emekliye ayrılır. Bu sürecin ardından kısa bir süre sonra da vefat eder.

“İzgü'nün eserlerinde yer alan toplumsal sınıflar arasında memurlar önemli bir yere sahiptir. Yazar, sistemin çarkları arasında ezilen bir grup olarak gördüğü memurları eserlerine sıkça konu etmiştir” (Yetim, 2006, s. 214). Toplumcu gerçekçi yazarlar, toplumdaki sınıfsal çatışmaları ve sınıf bilincini karakterler aracılığıyla aktarır. Bu bağlamda, kahramanlar

çoğunlukla işçi, köylü ya da küçük memurlar gibi emekçi sınıflardan seçilir ve onların ekonomik mücadeleleri ön planda tutulur. Özellikle küçük memur karakterleri, toplumdaki ekonomik ve sosyal çelişkileri ortaya koymak için kullanılır. *İlyas Efendi* romanı, İlyas Efendi özelinde onun çevresindeki diğer memurların da hikâyelerine ışık tutar. Bu memurlar da İlyas Efendi gibi küçük umutlarla, günlük yaşamların sıradanlığı içinde bir yol bulmaya çalışan, benzer zorluklarla yüzleşen kişilerdir. Roman, bu karakterlerin yaşam mücadelelerini, hayal kırıklıklarını ve toplumsal ilişkilerini, mizahi bir dille anlatır. Romanda, İlyas'ın memurluğa büyük ideallerle başlaması, zamanla bu ideallerden uzaklaşması ve sıradanlaşması işlenir.

Romanda ayrıca, memurluk müessesesinin ve sistemin eleştirisi yapılır. Memurluğa idealist bir devlet memuru olma düşüncesiyle başlayan ancak zaman içinde sisteme uyum sağlamaya çalışan İlyas, karakter değişimine uğrar ve yaşam mücadelesi içinde idealizmden uzaklaşarak sıradanlaşır. İlyas Efendi'nin trajik sonuyla biten romanda toplumsal çarpıklıklar, bürokrasi ve memur hayatının zorlukları eleştirel bir gözle irdelenir.

Evlilik meselesi, romanda işlenen konular arasında oldukça önemli bir konumda yer almaktadır. Eserde evlilik olayına bakıldığında, evlilik kurumunun bireylerin hayatlarında önemli bir yer tutan, başlangıçta onlara büyük bir mutluluk ve umut veren; fakat bu mutluluğun yerini zamanla sürekli şikâyet ve hoşnutsuzlukların aldığı görülür. Roman kahramanları evliliği sadece başlangıçtaki bir heves veya toplumsal bir beklentiden ibaret olarak görür; daha derin ve karmaşık boyutlarını çoğu zaman göz ardı ederler.

Romanda, evliliğin getirdiği değişikliklerin, zamanla bireylerin beklentileri ve gerçekler arasındaki farklılıklarla nasıl bir çatışma yarattığı detaylı bir şekilde ele alınır.

Romandaki erkek karakterler, bu 'hayat ortaklığı'nı, çetin yaşam koşulları, yoksulluk, parasızlık gibi sorunların arasında bir külfet, insanın sırtında taşıdığı bir kambur olarak görmektedirler. Onlar için eşleri, dar gelirlerine ortak olan 'kaşık düşmanları'dır. Hem bu kaşık düşmanları bir kişi olarak kalmaz, doğurdukları çocuklarla, kocalarının sırtına onlarca yük daha eklerler (Yetim, 2006, s. 216).

Toplumcu gerçekçilik, evlilik ve aile yapısını ekonomik ilişkiler bağlamında ele alır. "*İlyas Efendi*"de evlilik, mutluluk getirmekten ziyade ekonomik yüklerin arttığı ve bireylerin hayal kırıklıkları yaşadığı bir kurum olarak sunulur. Eserde İlyas Efendi'nin yoksulluktan kurtulma umuduyla memurluğa başlaması ve evliliğin getirdiği ek sorumluluklarla başa çıkma çabası, toplumcu gerçekçi romanlarda sıkça görülen bir çatışmadır. Bu bağlamda,

İlyas Efendi'nin yaşadığı zorluklar, bireyin toplumsal düzende hapsediği ekonomik kısıkları ve toplumun birey üzerindeki baskısını yansıtır.

“Muzaffer İzgü *İlyas Efendi* romanı ile o dönemde toplumun içerisinde bulunduğı sosyo-ekonomik koşulları ve gözlemlediğı toplumsal sorunları gözler önüne serer” (Yetim, 2006, s. 215). *İlyas Efendi* romanında yoksulluk, İlyas Efendi'nin yaşam mücadelesi ve devlet memuru olma serüveni üzerinden işlenir. İlyas, babasının "memur ol" tavsiyesiyle, yoksulluktan bir nebze olsun kurtulmayı umut eder. Babası İlyas'a memurluğun güvence olduğı ancak acı çekilerek sürdürülebilecek bir meslek olduğunu ifade eder. . Babasının "Devlet memuru demek, acından ölmek demektir ama bir bakıma da acından öle öle yaşamak demektir. Hepten ölmektense, acından öle öle yaşamak daha iyidir evladım" (İzgü, 2005b, s. 10). sözleri, memurluğun hem bir çıkış yolu hem de yeni bir yoksulluk biçimi olduğunu gösterir.

Memurluk müessesesinin zamanla getirdiğı monotonluk ve hayal kırıklıkları, İlyas Efendi'nin idealizmden ve hayallerinden uzaklaşmasına neden olur. Eserde yoksulluğun ve ekonomik zorlukların birey üzerindeki etkileri, ideallerden nasıl uzaklaşıldığı ve toplumsal değerlerin İlyas Efendi özelinde idealist memuru nasıl değiştirdiğı görülür.

Beş yıl değil, beş ay akort edivermişti İlyas Efendi'yi... Ne babası kalmıştı usunda, ne de anası... Yaşama kavgasına düşmüştü İlyas Efendi... O da çok çalışmanın aptallık olduğına inanmıştı. Aldığı paraya bakmış, istenen işe bakmış, terazinin bozulmaması için o da dalga geçmeye başlamıştı... (İzgü, 2005b, s. 111).

Eserde İlyas Efendi karakteriyle, küçük devlet memurlarının ortak kaderi dile getirilir. Memurluk müessesesine yönelik eleştiriler, yoksulluğun sadece maddi bir durum olmadığını, aynı zamanda bireyin ruh halini ve toplumsal değerlerini de etkilediğini gösterir. Askerden dönüşünde babasının tavsiyelerine uygun olarak memuriyeti seçen İlyas'ın yaşamı ile yazar, idealist bir devlet memurunun ekonomik zorluklar ve bürokratik çarklar arasında nasıl sıradanlaştığını ve ideallerinden uzaklaştığını gösterir.

İlyas'ın karakteri, geçim derdi ve sisteme uyum sağlamak zorunda kalmasıyla değişir. İlyas, yaşam mücadelesine düşünce bireysel bir çöküş yaşar ve "çalışmanın aptallık olduğına" inanarak ideallerinden uzaklaşır.

Eserde yoksulluk, İlyas Efendi'nin sosyal ilişkilerini de belirler. Sosyal statü eksikliği, yoksul karakterlerin toplum içinde kendilerini ifade etmelerini zorlaştırır. Örneğin; İlyas Efendi romanında İlyas, yoksulluğı nedeniyle toplumda itibar kazanamaz ve bu durum onun sosyal ilişkilerini olumsuz etkiler. Kendisini değersiz hisseden İlyas, aynı iş yerinde çalışan

Remziye Hanım'a aşkını ilan edemez ve uzun bir süre aşk acısı içinde yaşamaya devam eder. Nitekim cesaretini toplayıp aşkını ilan etmesi, Remziye Hanım'ın işten istifa etmesiyle sonuçlanır.

İlyas'ın yoksulluğu, ailesi içinde de sosyal statüsünü olumsuz etkiler. Kayınvalidesi ve baldızıyla birlikte yaşamak zorunda kalan İlyas, evde ekonomik olarak yeterli katkıyı sağlayamadığı için aile içinde saygı görmekte zorlanır. Eşine ve çocuklarına daha iyi bir yaşam sunamamanın getirdiği aşağılanma duygusu, İlyas'ın hayatındaki psikolojik baskıyı artırır. Toplum, ekonomik başarıyı bireylerin değer ölçütü olarak gördüğü için, İlyas'ın yoksulluğu onun kişisel kimliğini ve toplumsal itibarını olumsuz etkiler. İlyas, ekonomik olarak yetersiz olduğu için toplumda kendini ifade etmekte zorlanır ve bu durum, onun sosyal çevresinde kabul görmesini engeller. İlyas'ın yaşadığı bu sosyal dışlanma, onun toplumdan izole olmasına ve içsel çatışmalarının derinleşmesine yol açar.

İlyas Efendi romanında kadın karakterler, romanın ana temalarını ve toplumsal eleştirilerini derinleştiren unsurlar olarak öne çıkar. Bu karakterler, romanın ana kahramanı İlyas Efendi'nin yaşamına ve toplumsal koşulların yansımalarına katkıda bulunur, bunlar romanın genel yapısını ve mesajını daha iyi anlamamıza yardımcı olur.

Remziye Hanım, İlyas Efendi'nin çalıştığı nüfus dairesine atanan tek kadın memurdur. Romanın ilerleyen bölümlerinde İlyas Efendi, Remziye Hanım'a âşık olur ve ona karşı beslediği duygular, İlyas'ın kişisel dünyasında önemli bir yer tutar. Remziye Hanım, İlyas'ın aşkına karşılık verir ve ona olan ilgisini fiziksel bir temasla gösterir ancak Remziye Hanım ertesi gün daireden istifa ederek İlyas'ın kurduğu tüm mutlu gelecek hayallerinin yıkılmasına sebep olur. Remziye Hanım karakteri, romanın temalarından biri olan toplumsal beklentiler ve kişisel arzular arasındaki çatışmayı ve kadınların iş hayatındaki konumlarını ve karşılaştıkları zorlukları yansıtır. Onun dairededeki varlığı, erkek egemen bir ortamda kadın olmanın getirdiği zorlukları ve toplumsal normlarla yüzleşmesini simgeler.

İlyas Efendi, hastanede tanıştığı Kamil'in büyük kızıyla evlenir. Bu evlilik, İlyas Efendi'nin hayatındaki önemli bir dönüm noktasıdır. Evlenmeden önce nispeten daha iyi koşullarda yaşayan İlyas, evlendikten sonra ekonomik zorluklar ve toplumsal beklentilerle başa çıkmaya çalışır. İlyas'ın eşi, başlangıçta İlyas'a mutluluk ve umut getirir ancak zamanla ekonomik sıkıntılar ve aile içi sorumluluklar nedeniyle mutluluk yerini şikâyet ve hoşnutsuzluklara bırakır.

İlyas Efendi'nin kayınvalidesi ve baldızı, romanın ilerleyen bölümlerinde İlyas'ın evine taşınır. Kayınvalidesi, kocasını kaybettikten sonra İlyas'ın evinde yaşamaya başlar ve İlyas'ın ekonomik yükünü artırır. Baldızı ise kısa bir süre sonra eşinden ayrılır ve çocuklarıyla birlikte İlyas'ın evine sığınır. İlyas'ın kayınvalidesi ve baldızı, onun omuzlarına binen ekstra yüklerdir ve onun yaşam mücadelesini daha da zorlaştırır. Bu durum, İlyas'ın memuriyet hayatının ve evlilik kurumunun getirdiği zorlukları ve bireyin bu zorluklar karşısında nasıl değiştiğini vurgular.

Roman boyunca, İlyas Efendi'nin etrafındaki diğer kadın karakterler de toplumsal ve ekonomik koşulların etkilerini yansıtır. İlyas'ın iş arkadaşlarının eşleri, onun evlenmesine yardımcı olmaya çalışarak toplumsal beklentileri yerine getirmeye çalışırlar. Bu karakterler, toplumsal normlar ve beklentilerin bireyler üzerindeki baskısını ve kadınların bu normlarla nasıl başa çıktıklarını gösterir.

3.7. İki Öküz Bir Hayat: Yoksulluğun Pençesindeki Halo Dayı'nın Hikâyesi

Muzaffer İzgü'nün *Halo Dayı* ve *İki Öküz* adlı romanı, Türkiye'nin doğusunda yaşayan ve geçimini küçük bir tarlayı ekip biçerek ve birkaç küçükbaş hayvan besleyerek sağlayan 63 yaşındaki Halo Dayı'nın hikâyesini anlatır. Halo Dayı, yaşamının neredeyse tamamını köyünde geçirmiş, sade, mütevazı ve heyecandan uzak bir yaşam sürdüren yaşlı bir insandır.

Halo Dayı ve diğer köylüler, tarlalarını sürmek için köyde öküzleri bulunan birkaç kişiye bağımlıdırlar. Öküz sahipleri bu durumu bir statü üstünlüğü haline getirirler ve bazen köylülerin kendilerine olan bağımlılıklarını hatırlatmak için onların işlerini ağırdan alırlar, hatta bazen kendilerini kızdıran birinin tarlasını sürmemek için havadan sudan bahaneler uydururlar. Halo Dayı da diğer köylüler gibi bu durumdan rahatsızdır.

Köy yerinde yoksul olmamanın tanıdık simgeleri, öküz, davar sahibi olmak ve bir miktar tarla sahibi olup, ondan üretim yapıp kendi kendine yetebilmektir. Köylü, bunlara sahip değilse yoksuldur, toplum içinde önemli bir yere sahip değildir. Bu yüzden, onda gönül de yiğitlik de yok sayılır. Kısacası yoksul, adamdan sayılmaz (İşler, 2021, s. 244).

Halo Dayı, bu nedenle hep iki öküz almanın hayalini kurar; çünkü Halo Dayı'ya göre iki öküzü olsa köyde şimdiye kadar görmediği bir saygınlık kazanacaktır.

İki guvvatlı öküz, biri kara, biri boz... Kalın boyunlu, uzun sırtlı, dik kuyruklu. Şöyle sabana yüklenince, dağ deviren, kök söken, kem yürekleri büken. İşte öyle iki öküz. Salacan Bedoş'un tarlasına, salacan İrmazan'ın tarlasına, salacan İriza'nın tarlasına... Sona güzün, alacan çuvalı, varacan tarlaya, bizim gara oğlanla boz oğlanın hakkı

diyecen, dolduracan çuvalları buğdayınan, getirecen eve... Lan be, herkeşler bi şeye düş gurar, terezi darta, direm goyar, o aşşağı bu yukarı, dalar da dalar. İşte ben de buna dalıyorum. İki dene öküz... Amma zarplı öküz (İzgü, 1994b, s. 9)...

Halo Dayı, bu hayalini oğlu İdris askerden dönene kadar zor da olsa erteler. Planlarına göre, İdris askerden döndükten sonra İstanbul'a gidecek, orada çalışıp para kazanacak ve biriktirdiği para ile babasına iki öküz alacaktır ancak İdris askerden dönüp ona bu planı açıklayınca, Halo Dayı, İdris'ten beklenmedik tepkiler alır. İdris, askerlik sonrası evlenmeyi ve yavuklusu Mihrican'a kavuşmayı planlamaktadır. Bu sebeple Halo Dayı'nın tüm ısrarlarına rağmen, İstanbul'a gitmeyi reddeder.

Bu durum üzerine, Halo Dayı, İstanbul'a gidip öküz parasını kendisi kazanmaya karar verir. Kararına karısı İmamgızı başta olmak üzere tüm köylüler karşı çıkar, bazıları ise alay eder ancak bu durum, Halo Dayı'nın azmini kırmak yerine onu daha da hırslandırır. Halo Dayı, bir sabah erken saatlerde İstanbul'a gitmek üzere yola çıkar. Babası ile yavuklusu arasında kalan İdris, sonunda babasını yalnız bırakamaz, onun arkasından yetişir ve o da babasının İstanbul yolculuğuna katılır.

Köyden az bir para ile yola çıkan baba oğul, yolculuğu daha az maliyetle tamamlamak için kamyon kasalarında yolculuk yapar. Halo Dayı yol boyunca satın alacağı öküzlerin hayalini kurar. Askerlik haricinde köyden çıkmamış olan İdris'in yolda gördüğü kadınlardan dolayı başı döner. Yolda birçok kez araç değiştirmek zorunda kalan Halo Dayı ve İdris, maceralı bir yolculuğun sonunda İstanbul'a varmayı başarır.

Halo Dayı, okuma yazma bilmekten başka bir tahsili olmayan ama hayat tecrübesi bulunan bir insandır. Karşılaştığı sorunları bilgisi ile olmasa da tecrübesi ile bir şekilde çözebilmektedir. İdris ise okuma yazma dahi bilmemesinin yanında hayat tecrübesine de sahip değildir. Üstelik diğer insanlara göre zihinsel olarak da yetersizdir. Bunun yanında çoğu genç erkek gibi İdris de karşı cinse ilgi duymakta, bir kadınla yakınlaşmak istemektedir ancak bu saf delikanlı, insanlarla konuşmasını dahi doğru düzgün beceremez. Bu yüzden bir kadınla iletişim kurmak İdris için hayalden ibarettir. İş arkadaşlarından birisi İdris'e geneleve gitmesini önerir ancak genelevde İdris'in saflığından yararlanan bir dolandırıcı, onun cebindeki bütün parayı alır.

İdris bir gün Aksaray civarında dolaşırken asker arkadaşı Murtaza ile karşılaşır. Murtaza, askerlik günlerinde İdris'e aşk maceraları anlatarak İdris'in hayranlığını kazanmış birisidir. İdris, derdini Murtaza'ya açınca Murtaza, onu kendi baldızı ile evlendirmeyi teklif eder.

Murtaza bu yolla kendi evinde kalan dul baldızı ve çocuklarından kurtulmayı hedeflemektedir. Teklifi pek de düşünmeden kabul eden İdris, babasından habersiz olarak Murtaza'nın baldızı ile dünya evine girer.

İdris için ilk birkaç ay güzel geçen günler, eşinin İdris'in bulaşıkçılıktan kazandığı parayı beğenmemesi üzerine kötü geçmeye başlar ve sonunda eşi İdris'i para bulamadığı için evden kovar. Bu sırada oğlunun kendisini terk edişinin şokunu üzerinden henüz atmış olan Halo Dayı tek başına mücadelesine devam etmektedir. Halo Dayı, iş hayatında kendisini kazıklamaya çalışanlara göz açtırmaz ama o, darbeyi en yakınından yani oğlundan yer. Kendisinden habersiz evlendiği ve bir daha yanında uğramadığı için oğlundan uzun süre haber alamayan Halo Dayı, bir gün ansızın İdris'i karşısında görünce sevinçten havalara uçar ancak İdris'in planları farklıdır. İdris, kısa süre sonra babasının parasını da habersizce alarak yine eşinin yanına döner.

Öküz alma hayaliyle biriktirdiği tüm parayı oğluna kaptıran Halo Dayı, pes etmek yerine para biriktirmeye sıfırdan başlar. O, iki elinde iki öküzle köyüne girmenin hayalini bir an olsun unutamaz. Bu hayal, Halo Dayı'ya yaşama sevinci ve çalışma hırsı veren yegâne güçtür. Bu güçle yeniden işe koyulan Halo Dayı, bir gün hiç beklemediği bir anda karısı İmamgızı, kızı Zalha, torunları, İdris ve İdris'in eşini karşısında görür. Zalha'nın eşinin öldüğünü duyan İdris, köye dönüp tüm ailesini toplayıp İstanbul'a getirmiştir. Babasıyla son görüştüğü tarihten beri karısıyla da arasını düzelten İdris, aile yaşamında tekrar mutluluğa kavuşmuştur. O zamana kadar izbe yerlerde kalan Halo Dayı, ailesi için gecekondu mahallelerinin birinde bir gecekondu kiralarak nispeten daha düzgün şartlarda yaşamaya başlar. Bu gelişmelere ek olarak İdris, bir arkadaşı ile Zalha'nın arasını yaparak evlenmelerini sağlar.

Ailesinden aldığı güçle iki öküz için gerekli olan parayı toparlayabilen Halo Dayı, İdris'i ve Zalha'yı İstanbul'da bırakarak, karısı İmamgızı ile beraber memleketine döner. Uzun ve zorlu bir maceranın sonunda kasabada bulunan hayvan pazarından hayallerindeki gibi iki öküz alan Halo Dayı, bunu başarabilmiş olmanın gururu ile köyüne girer ancak ona başaramazsın diyen, onunla alay eden kişilerin öldüklerini öğrenir. Halo Dayı, tüm olumsuzluklara rağmen hayaline kavuşmuş ama bunun gururunu onu küçümseyen kişilere karşı yaşayamamıştır. Roman, Halo Dayı'nın bu hüznü ile sona erer.

Muzaffer İzgü'nün *Halo Dayı ve İki Öküz* adlı eseri köyden büyük şehre, İstanbul'a göç eden bir ailenin zorluklarını, kültürel çatışmaları ve toplumsal değişimleri mizahi bir dille ele alır.

Roman, aile bağlarının önemi, geleneksel yaşam tarzının modern hayat karşısındaki duruşu, bireyin kendi kimliğini ve değerlerini koruma çabası ve yoksulluk gibi temaları işler. Ayrıca kentleşmenin birey üzerindeki etkileri, kültürel değerlerin korunması ve modern yaşamın getirdiği değişimlerin bireysel ve toplumsal düzeyde yarattığı zorlukları ele alınır. İzgü, Halo Dayı ve İdris'in hikâyesi üzerinden, toplumsal değişimin bireyler üzerindeki etkilerini, kültürel farklılıkların yol açtığı zorlukları ve kırsal ile kentsel yaşam arasındaki uçurumu anlatır. Roman, toplumsal eleştiriyi mizah yoluyla yaparak okuyucuya hem düşündürücü hem de eğlenceli bir okuma deneyimi sunar.

Kültürsüz ama yozlaşmamış değer yargılarına sahip, kadere inanan, kötü amaçlar taşımayan, yerine göre öfkeli ve sevimli bir insandır Halo Dayı. Ekonomik yapının düzensizliğini bilemez. Başlangıçta olumlu olan değer yargıları, işçi olarak çalışmaya başladığı zaman değişmeye başlar. Bir yere gelince 'Eyi ama biz niye ağa değilik?.' diye sorar kendi kendine. Her şeye korkuyla kuşkuyla bakan bir yabancısıdır İstanbul'da. Olayların onu bir değişimin içine soktuğu gözden kaçmaz (Uyguner, 2005, s. 98).

Halo Dayı'nın hayatı boyunca arzu ettiği, kendisine refah ve mutluluk getireceğine inandığı iki öküzü satın alabilme hayali, bu maceranın merkezinde yer alır ancak İstanbul, onları sımsıkı kavrayan ekonomik ve sosyal zorluklarla karşılar. Bu yeni dünyada bir yandan yerlerini bulmaya çalışırken, bir yandan da köyden şehre göçün zorluklarıyla yüzleşirler.

Toplumcu gerçekçi edebiyatın temelinde, sınıfsal farklılıklar ve yoksulluk eleştirisi yer alır. Halo Dayı karakteri, geçimini tarlasını ekip biçerek ve birkaç hayvan besleyerek sağlamaya çalışan bir köylüdür. Ancak köyde bile tarlasını sürebilmek için başka birinin öküzüne bağımlı olması, onun sosyal ve ekonomik anlamda ne kadar zor durumda olduğunu gösterir. İki öküz sahibi olma isteği, yalnızca ekonomik bir güç değil, köyde kendisine saygınlık kazandıracak bir statü sembolüdür. Bu durum, toplumcu gerçekçi bakış açısıyla ekonomik eşitsizliğin birey üzerindeki psikolojik etkilerini yansıtır.

Baba oğulun kente uyum sağlama süreçlerini, kırsal hayattan gelen insanların şehirdeki yaşam mücadelelerini ve toplumsal uyum sorunlarını detaylı bir şekilde ortaya koyan eser, Muzaffer İzgü'nün topluma dair derin gözlemlerini, insan doğasını ve toplumsal değişimi ele aldığı önemli bir eser olarak edebiyat dünyasındaki yerini alır. Karakterlerin yaşadıkları maceralar, zorluklar ve karşılaştıkları manevi sınavlar, okuyucuyu etkileyen, zaman zaman gülümseten, zaman zaman hüznendiren sahnelerle doludur.

Muzaffer Uyguner'e göre eserdeki olaylar abartılarak gerçekçilikten uzaklaştırılmıştır. Halo Dayı gibi 63 yaşındaki yaşlı bir insanın, üstelik yetersiz beslenmesine ve uygunsuz koşullarda barınmasına rağmen gençlere taş çıkarırcasına çalışabilmesi ve bu yolla amacına

ulaşabilmesi toplumsal gerçeklere uygun değildir; çünkü Uyguner’e göre kapitalist düzen kişinin nesnel tutkularına işçilik yaparak ulaşabilmesine olanak vermez. Burjuvazi, işçinin emeğini sömürürken, ona ancak asgari yaşama olanakları tanır ve işçiyi daha iyi yaşama koşullarından uzak tutar. Bu sebeple “Halo Dayı, öküzleri almasaydı, köye dönmeyerek İstanbul’da kalsaydı, roman mutsuz bir sonuçla biterdi ama gerçeklere daha bağlı kalınırdı” (Uyguner, 2005, s. 98-99).

Toplumcu gerçekçi bakış açısıyla kaleme alınmış olan romanda Türk toplumundaki ekonomiye dayalı toplumsal sınıflar, Halo Dayı ile İdris’in İstanbul yolculuğu sırasında ortaya konulur. Giyimi kuşamı düzgün, paralı yolcular aracın ön kısmında bulunan kapalı bölümde seyahat ederlerken, daha kötü giyimli olan yoksul insanlar, aracın arka kısmında hayvanlarla birlikte üstelik rzgrdan da nasiplerini ala ala yolculuk ederler. Hayvan pisliklerinin içinde yolculuk etmek ekonomik durumu nasıl olursa olsun hiçbir insanın onuruna yakışmayan bir durumdur. Bununla birlikte daha konforlu olan n kısmın pahalı, daha konforsuz olan arka kısmın ucuz olması bir nebze anlaşılabilir bir durumdur; fakat araba çamura saplandığında ve çamurdan kurtulmak için taş getirmek gerektiğinde n kısımdaki yolcular hiçbir şey yapmazlarken taş getirme işini arka kısımdaki yoksul yolcuların yapması sınıfsal farkları ortaya koyan i acıtıcı bir örnektir. İşin ilginç yanı kimsenin bu düzene ses çıkarmaması, herkesin bu düzeni kabullenmiş olmasıdır.

Köyden büyük şehre göç eden Halo Dayı ve İdris’in hikâyesi ile yazar, toplumcu gerçekçi edebiyatta sıkça işlenen kent-köy çatışmasını ve köylülerin büyük şehirde yaşadığı uyum sorunlarını ortaya koyar. Halo Dayı’nın İstanbul’da bir iş bulmak için karşılaştığı küçümseyici davranışlar, kentteki sınıfsal önyargıları ve köylülerin şehirde ikinci sınıf vatandaş olarak görülmesini dile getirir. Büyük şehrin ekonomik cazibesi ile yoksulluktan kurtulmak isteyen köylü bu g sürecinde -Halo Dayı ve İdris gibi- şehirde yoksulluğun daha farklı biçimiyle karşılaşır.

Eserde toplumcu gerçekçi edebiyatın önemli unsurlarından biri olan devlet bürokrasisi eleştirisi, Halo Dayı’nın ve diğer köylülerin devlet kurumlarından uzak durma isteğinde kendini gösterir. Romanda müdür figürü, köylüler tarafından korkulan ve uzak durulmak istenen bir otorite simgesidir. Burada yazar, yoksul halkın devletin soğuk ve erişilemez yüzüyle olan ilişkisini eleştirir. Halo Dayı’nın gözünde mdrlar ve devlet daireleri, korku ve güvensizlik yaratan unsurlar olarak ortaya çıkar. O sebeple vatandaş, aşağılanmamak için herhangi bir müdürle muhatap dahi olmak istemez.

- En iyisi siz işçi bulma kurumuna gitsenize...
- Gurum? Ne hal bir yerdir ora
- Devletindir, iş bulur size...
- Başında müdürü de var mı?
- Var tabii...
- Yok oğul, öyle müdürlü yerlere gdemek biz, korkarık (İzgü, 1994b, s. 110).

Devletin diğr bir temsilcisi de jandarma kumandanıdır. Jandarma kumandanı köylü ve yoksulun gözünde istediğı köylüyü sorguya çekme, nezarete atma, hatta bir güzel dövme hakkına sahiptir. Bu sebeple kasabadaki en güzel evlerden biri onun olmalıdır. Hatta Halo Dayı, İstanbul yolculuğı sırasında Ankara'ya vardığında onlarca güzel ev görür ve bu kadar fazla sayıda güzel evin olmasını Ankara gibi büyük bir şehirde çok sayıda jandarma kumandanının olmasına bağlar.

Muzaffer İzgü, *Halo Dayı ve İki Öküz* ile sadece bir göç hikâyesini değil, aynı zamanda Anadolu insanının büyük kentlere olan umut dolu bakışını, bu umudun karşılaştığı gerçekleri ve insanın var olma mücadelesini mizahi bir dille anlatır. Yoksulluk, Halo Dayı'nın yaşamında önemli bir yer tutar; öküz alabilme hayaliyle İstanbul'a gidiş, bu ekonomik sıkıntının bir sonucudur. Öküz sahibi olma arzusu, Halo Dayı için sadece ekonomik bir kazanım değil, aynı zamanda köydeki sosyal statüsünü ve saygınlığını yükseltme arzusudur.

İstanbul'a varışlarıyla başlayan süreç, Halo Dayı ve İdris için yoksulluğun şehirdeki yüzüyle karşılaşmalarına neden olur. Şehirde, Halo Dayı'nın hayat tecrübesi ve bilgeliğı, zorlu ekonomik koşullar ve şehir yaşamının karmaşası karşısında bazen yetersiz kalır. İnşaatla çalışırken yedikleri sade öğünler ve zeytin tanelerini tek lokmada değil iki lokmada yemeleri, yoksulluğun nasıl bir olgu olduğunu ve insanın nasıl küçük şeylerle yetinmek zorunda kaldığını gösterir. Halo Dayı'nın yemeğini yerken ekmeğinin bitmesinden dolayı artan iki zeytin tanesini ekmeksiz yemeye kıyamayarak gazete kâğıdına sarıp cebine koyması ve bu sırada söylediğı sözler Anadolu halkının yoksulluk karşısında takındığı tavrı gözler önüne serer. “- Biz, dedi, esgerlikde bu iki zeytin denesiynen bir günü savuştururduk!” (İzgü, 1994b, s. 148).

Eserde, inşaatta çalışan işçiler için yemek, sadece karınlarını doyurmak anlamına gelir. Öğle molası geldiğinde, işçiler hızla en yakın bakkala giderler. Oradan aldıkları bir somun ekmek ve yanında sekiz on adet zeytin ile öğünlerini oluştururlar. Her bir zeytini iki ısırışta yerler ki, yemekleri çabucak bitmesin. Tamamen doymak için de üstüne bardak bardak su içerler.

İşçiler, karınlarını doyurmanın verdiği memnuniyetle Allah'a şükrederek (!) yemeklerini sonlandırırılar

Halo Dayı ve İki Öküz romanında cehalet de değinilen önemli konulardandır. İdris'in okuma yazma bilmemesi ve sayıların çoğunu tanıyamaması, toplumcu gerçekçi edebiyatın eğitimsizlik eleştirisiyle paralellik taşır. Bu durum, yoksulluğun sadece ekonomik boyutta değil, aynı zamanda eğitime erişim eksikliğinde de köylülerin mağduriyetini yansıtır. Bu durum, İdris'in şehirdeki fırsatlardan yararlanma kapasitesini sınırlar. Romanda Anadolu köylüsünün cahilliğine göndermeler yapılarak devlet sistemi eleştirilir. Halo Dayı yaşı geçkin olmasına rağmen okumayı ve toplama çıkarmayı bilir ancak İdris'in cahilliği hoş görülemeyecek derecededir.

Hiç yanıt vermedi İdris. O, benzin pompasına bakıyordu. Pompanın üzerinde dönen rakamlar, hani şu askerlikte bol bol kulağını çektirip, dayağını yediği, ama bir türlü şu beştir, şu ikidir diye öğrenemediği rakamlar. Ama salınacağına yakın, birden ona dek olan sayıları öğrenmişti. Sonra on biri biliyordu, iki bir yan yana, sonra yüzü biliyordu, bir bir, bir de iki sıfır yan yana (İzgü, 1994b, s. 97)...

Halo Dayı'nın öküzler için biriktirdiği parayı, oğlu İdris'in plansız eylemleri sonucunda kaybetmesi, yoksulluğun sadece maddi birikimle değil, aynı zamanda aile içi ilişkiler ve kararlarla da yakından ilişkili olduğunu ortaya koyar. İdris'in kısa süreli mutluluğu ve sonrasında yaşadığı hayal kırıklığı, yoksulluğun bireysel hatalar ve yanlış tercihlerle daha da derinleşebileceğini gösterir.

Muzaffer İzgü'nün *Halo Dayı ve İki Öküz* adlı romanı, modern Türkiye'nin sosyal ve ekonomik çelişkilerini, köyden şehre göçün getirdiği zorlukları ve bireyin bu süreçteki yerini mizahi bir dille ele alırken, aynı zamanda toplumun derinliklerine işleyen ciddi sorunları da gözler önüne serer. Roman, sadece bir göç hikâyesi değil, aynı zamanda bireyin toplum içindeki mücadelesini, kültürel çatışmaları ve yoksulluğun çok boyutlu yapısını anlatan bir eserdir. Romanda karakterler, romanın temaları olan yoksulluk, göç, aile bağları ve toplumsal değişimlerin anlaşılmasında önemli rol oynarlar.

Halo Dayı, ekonomik sıkıntılar içinde boğuşmasına rağmen, asla pes etmeyen, isteğine ulaşabilmek ve ailesine bakmak için elinden geleni yapan bir karakterdir. Onun çalışkanlığı ve mücadelecisi ruhu, yoksulluğun getirdiği zorluklarla nasıl başa çıktığını gösterir ancak yoksulluk nedeniyle Halo Dayı, toplum içinde saygı görmez. Yaptığı iş ve sahip olduğu ekonomik durum, toplumun ona üstten bakmasına ve hor görmesine neden olur. Bu durum, onun sosyal ilişkilerini olumsuz etkiler ve toplum içinde kendini ifade etmekte zorlanır. Halo

Dayı, bu baskılar karşısında zaman zaman umutsuzluğa kapılsa da, genel olarak güçlü durmaya çalışır.

İdris, romanda babası ile birlikte çalışan ve onunla birlikte yoksullukla mücadele eden bir karakterdir. Halo Dayı ile İdris arasındaki ilişki, yoksulluğun getirdiği zorluklarla şekillenir. Baba, oğluna hem ekonomik hem de manevi anlamda destek olmaya çalışır. İdris ise babasının mücadelesine ortak olmak için yola çıktıysa da büyükşehrin büyüüne kapılarak babasına destek olmak yerine sürekli ona zorluklar çıkarır; çünkü İdris, babasına göre daha gençtir ve istekleri de daha farklıdır. Üstelik babasının hayat tecrübesi İdris'te yoktur. Yoksullukla mücadele ederken zaman zaman yanlış yola sürüklenir ancak İdris, babasının öğütleri ve mücadelesinden ilham alarak, tekrar doğru yolu bulur.

İmamgızı, Halo Dayı'nın karısıdır ve geleneksel Anadolu kadını özelliklerini taşır. Sabırlı, fedakâr ve ailesine bağlıdır. İmamgızı, kocasının İstanbul'a gitme kararına başlangıçta karşı çıksa da sonunda onun bu kararına saygı gösterir. Kocası ve oğlunun yokluğunda köyde yaşam mücadelesini sürdürür ve aile birliğini korumak için çaba sarf eder. İmamgızı, geleneksel değerlerle modern hayatın zorlukları arasında sıkışmış bir karakterdir ve bu durum, onun psikolojik ve duygusal dünyasında çatışmalara yol açar.

Mihrican, İdris'in askerlik sonrası evlenmeyi planladığı genç kadındır. İdris'in İstanbul'a gitme planlarına karşı çıkar ve onunla evlenip köyde kalmak istemektedir. Mihrican, geleneksel Anadolu kadını rollerine sıkı sıkıya bağlıdır. Köydeyken Mihrican'la evlenmek için can atan İdris, İstanbul'da geçirdiği süre boyunca Mihrican'ı unutur ve modern giyimli kadınlardan hoşlanmaya başlar.

Zalha, Halo Dayı'nın kızıdır ve eşinin ölümünden sonra çocuklarıyla birlikte İstanbul'a gelir. Zalha'nın hayatı, bir kadının hem bir anne hem de dul bir kadın olarak karşılaştığı zorlukları ve toplumsal baskıları yansıtır. Kardeşi İdris'in desteğiyle yeniden evlenir ve yeni bir başlangıç yapar.

Murtaza'nın baldızı, İdris'in evlendiği kadındır. Bu evlilik, Murtaza'nın baldızından kurtulma planının bir parçasıdır. Bu kadın karakter, toplumun kadınlara karşı olumsuz tutumlarını yansıtır. İdris'in kazandığı parayı beğenmemesi ve onu evden kovması, kadının ekonomik güvensizlik ve beklentilerle nasıl başa çıkmak zorunda kaldığını gösterir.

3.8. Toplumsal Normların İki Yüzü: *İt Adası*

İt Adası, Muzaffer İzgü'nün kaleminden, köy yaşamının gerçeklerini mizahi bir dille ele alan bir eserdir. Roman, Çukurova bölgesindeki kurgusal bir köyde geçer ve başkahraman Mehdi'nin gözünden toplumsal yapıyı eleştirir.

Olay örgüsü, Mehdi'nin annesinin babası ile samanlıkta yaşadıkları özel bir an sonucu hamile kalması ve bunun köydeki namus algısına etkileriyle başlar. Mehdi'nin annesi Gülizar, başına gelenleri annesi ve babası ile paylaşınca Gülizar'ın babası tüfeği kapıp kendini öldürmek ister; çünkü bu namus lekesi ile artık köylünün yüzüne bakamayacaktır ancak sonradan aklına bir fikir gelir. Kızının namusunu kirleten Bayram'ın Gülizar'la tekrar yatmasını sağlayacak, bu sırada ihtiyar heyeti ile baskın yapacaktır. Bu durumda Bayram, Gülizar'la yattığını inkâr edemeyip onunla evlenmeyi kabul edecek, böylece hem kızının hem de kendisinin namusu kurtulacaktır. İşte başkahraman Mehdi, böyle bir olay sonucu dünyaya gelecektir.

Mehdi, diğer köylüleri gibi hayatın acımasız koşulları içinde yaşam mücadelesi veren bir köylüdür. Yedi erkek kardeşi vardır. Ailesi toplumdaki cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kız çocuklarının olmayışına sevinir; çünkü ailesine, özellikle de babasına göre erkek çocuğu evlendirmek için masrafa gerek yoktur. Çocukları da kendisine çektilerse evlenmek için bir entrika çevirip düğün dernek yapmadan eve bir gelin getirebileceklerdir.

Romanda köylünün din anlayışı da Molla denilen, köylünün dini duygularını istismar eden sahte din adamları vasıtasıyla eleştirilir. Mutlak bir surette âlim kabul edilen bu adamlar, köyden köye gezerek güya insanların hastalıklarına şifa dağıtır, çocuğu olmayan kadınların hamile kalmasını sağlarlar, zenginlik duaları yaparlar. İşte bu mollalardan biri Mehdi henüz çocukken köye gelir. Mollanın gördüğü saygı neticesinde Mehdi, büyüyünce Molla olmaya karar verir. Sonraki günlerde Molla'nın nasıl sahtekâr birisi olduğuna duvardaki bir delikten gözetleyerek şahit olan Mehdi, köylülerin saf olduklarını daha o yaşta anlar. Yine de içindeki dini eğitim alma isteği nedeni ile köyün imamı olan Arap İmam'dan uzun yıllar boyunca dini eğitim alır. Bu eğitimler sırasında herhangi bir meslek öğrenemez. Genç bir delikanlı olduğunda Arap İmam'ın da saf köylüleri kandıran bir sahtekâr olduğunu görünce Mehdi, köydeki yaşamı ve dini sorgulamaya başlar. Bu sırada kardeşinin evlenmesi ve abisine de ısrarlı bir şekilde evliliği tavsiye etmesi, Mehdi'nin köyün hafif meşrep kadınlarından Necmiye ile tanışmasına ve onunla bir ilişkiye başlamasına neden olur. Mehdi, toplumun

dışladığı ve sefalet içindeki bu kadınla ani bir evlilik kararı alır ve birlikte daha iyi bir yaşam umuduyla köyden Adana'ya kaçarlar.

Adana'da hayatın daha büyük zorlukları ile karşılaşan Mehdi ve Necmiye, mecburi göçün acılarını ve toplumsal dışlanmayı yaşarlar. Mehdi iş bulamayınca suça yönelir, Necmiye ise hayatını sürdürebilmek için fuhuş yapmaya başlar. Bu durum, Mehdi'nin içsel çatışmalarını ve topluma olan kızgınlığını artırır. Adana, umutlarının kırıldığı ve yaşam mücadelesinin daha da zorlaştığı bir yer haline gelir.

Mehdi, hayatının kontrolünü yeniden kazanmaya çalışırken, tesadüfen İt Adası'na ulaşır ve burada, toplumdan dışlanmış diğer insanlarla tanışır. İt Adası'nda esrar içmeye de alışan Mehdi, uyuşturucu yoluyla gerçeklikten kaçış arar. Kışın gelişiyle Mehdi ve burada yaşayan diğer İt Adası sakinleri, kışı geçirmek için yine Seyhan Nehri üzerinde kurulu olan küçük bir barajın kuytu köşelerine taşınırlar. Kısa süre sonra ani bir polis baskını ile uyuşturucu kullanırken yakalanan bu üç kişiden diğer ikisi daha uzun süre hapis cezası alırken, Mehdi üzerinden uyuşturucu çıkmadığı için altı ay hapisle kurtulur. Hapisten çıktıktan sonra Necmiye'yi arayan Mehdi, onu genelevde bulur. Necmiye'yi oradan kurtarmak için onula konuşmaya gider ama Necmiye, Mehdi'yi tanımazlıktan gelir. Necmiye'nin kendi yolunu çoktan seçmiş olduğunu anlayan Mehdi, düş kırıklığı içinde oradan ayrılır.

İt Adası, Mehdi'nin hayatındaki kritik dönemeçler üzerinden, toplumsal cahillik, yoksulluk ve hayatta kalma mücadelesini ele alan; bireyin ve toplumun karanlık yüzünü mizahi bir dille yansıtırken, aynı zamanda derin toplumsal sorunları da sorgulayan bir kara mizah örneğidir. “Romanda köylünün saflığını, cehaletini ve onun karşısında karşıt bir güç olarak ortaya çıkan, art niyetli sahte din adamları ve politikacıların sergiledikleri çıkar odaklı ilişkileri mukayese etme imkânı buluruz” (Çelikkaya, 2016, s. 28).

Köydeki yaşam, ekonomik durumun bireylerin sosyal statüsünü nasıl belirlediğini ve toplum içindeki güç dinamiklerini nasıl şekillendirdiğini gösterir. Yoksulluk, *İt Adası* 'nda eğitime erişim ve eğitimin kalitesi üzerinde de büyük bir etkiye sahiptir. Köydeki gençlerin eğitim olanaklarının sınırlı olması, onların cehalet içinde kalmalarına ve toplumsal olarak daha dezavantajlı bir duruma düşmelerine neden olur. Yoksulluk ve cahillik, köylülerin politikacılar ve sahte din adamları gibi figürler tarafından kolayca aldatılmasına neden olur. Milletvekili Behlül Bey'in köylüye nutuk çekerken sarf ettiği sözler bu güdümler ve aldatmanın en somut göstergesidir.

Siz [oy] verin, gerisine zerre kadar garişmayın. Biz bileceğimizi yaparız... Fakat reyinizi bize vermezseniz, biz muhalefet partisi olarak kalırız...

Köylü, muhalefet sözünün anlamını bilmediği için, bu sözü -Muhammed- olarak anladı. Sevinçle:

- Allahümmeselliala seyidine Muhammed diye bağıldılar. Demek Muhammed'in partisi kurulacak ha...

O zaman Behlül Bey:

- Muhammed partisi ya, dedi. Müminlerin hepsi bu partinin bayrağı altında toplanacak.

Köylünün biri sordu:

- Yeşil mi olacak bu partinin bayrağı?

- Yeşil olacak hemşehrilerim, yeşil...

O zaman köylü coştı:

- Bu partide din yok, iman yok. Buğdanın güleği gaça çıktı. Allah biliyor da ona göre yapıyor... Daha bakalım, biz böyleyken neler edecek?

- Olanlar bize oluyor...

- İnekler bile naznan duznan doğuruyor.

- Tavıklar gunnamaz oldu...

Bu konuşmalar olurken, Behlül beyin gözleri sevinçle parlıyordu. Besmele çekip sigarasını ateşledikten sonra:

- Hemşehrilerim, dedi. Derdinizin çok büyük olduğunu biliyorum. Allah da biliyor. İşte bu seçimlerde reyinizi bize verirseniz, işleriniz olacak, yüzünüz gülecek...

Köylü sanki bir elektrik telinin ucuna bağlıymış gibi hep bir ağızdan:

- Verecez, diye bağırıldı (İzgü,1995a, s. 54-55).

Eserde din adamlarının kurnazlığı ve köylünün saflığı da toplumun sosyal ve dini yapısına yönelik eleştirel bir bakış sunar. İzgü, din adamlarını, kişisel çıkarları için köylülerin dini inançlarını ve cehaletini istismar eden figürler olarak tasvir eder. Bu da bir dizi sosyal ve ahlaki sorunu ortaya çıkarır. Roman boyunca din adamları, kendi çıkarları için dini bir araç olarak kullanırlar. Bu kahramanlar, köylülerin dini duygularını ve cehaletini sömürerek kendi güçlerini ve zenginliklerini artırma peşindedirler. Örneğin, köyü ziyaret eden mollalar, hastalıkları iyileştireceklerini veya insanlara zenginlik getirecek dualar yapacaklarını iddia ederek, köylülerin saygısını ve takdirini kazanırlar. Saf ve cahil olarak tasvir edilen köylü ise dini bilgidен yoksundur, bu sebeple sahte din adamlarının otoritesini sorgulamadan kabul ederler. Bu durum, köylülerin dini liderlere olan körü körüne inancının tehlikelerini ve cehaletin bireyler üzerindeki etkisini vurgular. Yazar, dini otoritenin kötüye kullanılmasının ve köylülerin bu otoriteye körü körüne itaat etmesinin potansiyel tehlikelerine dikkat çeker.

İt Adası'nda yoksulluk teması, eserin merkezinde yer alır ve çok boyutlu bir şekilde ele alınır. İzgü, yoksulluğu ele aldığı her romanında olduğu gibi *İt Adası*'nda da yoksulluğu

çok boyutlu bir bakış açısıyla ele alarak; yoksulluğun ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik yönlerini ortaya koyar. Bu çerçevede, romanda yoksulluğun karakterlerin yaşamları üzerindeki etkisi, toplumsal ilişkileri, bireysel tercihleri ve ahlaki değerleri nasıl şekillendirdiğine dair çıkarımlar yapılır. Eserde yoksulluk, sadece maddi bir eksiklik değil, aynı zamanda insanın onurunu, bireysel kimliğini ve toplumsal yerini etkileyen bir olgu olarak tasvir edilir.

Roman boyunca, ekonomik sıkıntılar karakterlerin ahlaki kararlarını etkiler. Özellikle Mehdi ve Necmiye'nin Adana'ya taşındıktan sonra karşılaştıkları zorluklar, onları toplumsal normlardan sapmaya zorlar. Ayrıca Seyhan nehrinin içinde bulunan ve toplumdan dışlanmış insanlar tarafından sığınak olarak kullanılan İt Adası, yoksulluğun bireyleri toplumdan nasıl dışladığını ve izole ettiğini simgeler. Adanın sakinleri, yoksulluk ve toplumsal dışlanmanın somut bir göstergesidir. Yoksulluk içinde yaşayan insanlar, toplumun beklentileri ve kendi gerçeklikleri arasında sıkışıp kalır.

İt Adası'nda namus anlayışına, toplumsal normlara ve cinsiyet rollerine sert bir eleştiri getirilir. Roman, namusun bireylerin yaşamları üzerindeki ağır yükünü ve bu kavramın köylülerin düşünce ve davranışları üzerinde nasıl baskın bir etkiye sahip olduğunu inceler. Romanda namus kavramının toplumsal algı ve dışarıdan görünüme dayalı olduğu görülür. Gülizar'ın babası, kızının "namusunun kirlendiği" düşüncesiyle intihar etmeyi düşünür ancak sonra bunun yerine bir plan yapar. Bu da namus kavramının aslında topluma göre şekillendiğini, toplumun haberinin olmaması durumunda namus kavramının göz ardı edildiğini gösterir. Yazar, böylelikle namusun nesnel bir gerçeklikten ziyade, toplumun inşa ettiği bir kavram olduğunu ifade eder.

İt Adası'nda Adana, sadece fiziksel bir arka plan olmanın ötesinde, karakterlerin yaşam deneyimlerini, sosyal ilişkilerini ve kişisel gelişimlerini etkileyen bir unsurdur. Yazar, Adana'da mekânları kullanarak toplumsal sorunları, karakter gelişimini ve bireyin toplumla olan karmaşık ilişkisini inceler. Bu şekilde, mekân romanın genel anlam ve temalarıyla iç içe geçmiş bir öge haline gelmiştir.

Mutluluğu yakalayabilmek için seçilen Adana, sefaletin en somut haliyle yaşandığı, insanların yokluk ve çaresizlik nedeniyle iç içe yaşamak zorunda kaldıkları bir odadan hareketle resmedilir. Mekândan hareketle toplumsal yapı sorgulanır, zorunlu göçle yurtlarını terk eden insanların içine düşmüş oldukları durum dikkatlere sunulur (Çelikkaya, 2016, s. 54).

Roman boyunca mekânlar, karakterlerin kimliklerini ve yaşam hikâyelerini şekillendirmede önemli bir rol oynar. Köy, Adana ve İt Adası, kahramanların kim olduklarını, toplum içindeki yerlerini ve yaşamlarının hangi yönde ilerleyeceğini belirleyen faktörlerdir.

İt Adası romanının başkahramanı Mehdi, köy yaşamının zorluklarıyla başa çıkmaya çalışan bir figürdür. Annesinin köydeki namus algısı nedeniyle yaşadığı travmatik olayın bir sonucu olarak doğması, Mehdi'nin hayatında derin izler bırakır ve onun toplumsal yapıyı sorgulayan bir karakter olmasına yol açar. Mehdi, köyde dini eğitim alarak büyür ve bu süreçte sahte din adamlarının ve köy imamının sahtekârlıklarını gözlemler. Bu gözlemler, onun dini ve toplumsal yapıya karşı eleştirel bir bakış geliştirmesine neden olur.

Adana'da, yoksulluk ve toplumsal dışlanma Mehdi'yi suça iterken, Necmiye de fuhuş yapmaya başlar. Mehdi'nin Adana'daki hayatı, yoksulluğun ve toplumsal baskının bireyleri nasıl köşeye sıkıştırdığını ve ahlaki ikilemlerle karşı karşıya bıraktığını gösterir. Mehdi'nin Adana'da İt Adası'na sığınması, toplumun dışladığı bireylerin yaşam mücadelesini ve uyuşturucu bağımlılığı yoluyla gerçeklikten kaçış arayışını irdeler. Mehdi'nin burada geçirdiği dönem, onun içsel çatışmalarını ve topluma olan kızgınlığını derinleştirir. Hapisten çıktıktan sonra Necmiye'yi kurtarma girişimi, Mehdi'nin çaresizliğini ve umutsuzluğunu gösterir.

Necmiye'nin Adana'da fuhuş yapmaya başlaması, yoksulluk ve çaresizlik içindeki kadınların nasıl zor seçimler yapmak zorunda kaldığını gösterir. Ayrıca Necmiye'nin yaşamı, toplumsal normlardan sapmanın ve hayatta kalma mücadelesinin acı sonuçlarını yansıtır.

Necmiye'nin köydeki hafif meşrep kadınlardan biri olarak tanımlanması ve toplum tarafından dışlanması, kadınların toplumsal statüsünün ne kadar kırılgan olduğunu gösterir. Necmiye, toplumun ahlaki normlarına uymadığı için damgalanır ve dışlanır. Mehdi ile olan ilişkisi, onun da insan olarak değerli olduğunu ve kendi yaşamını kontrol etme hakkına sahip olduğunu gösterir; fakat Necmiye yoksulluk nedeniyle bu fırsatı değerlendiremez.

Gülizar, Mehdi'nin annesi olarak romanın başında önemli bir rol oynar. Gülizar'ın babası tarafından "namus" gerekçesiyle planlanan entrika, onun yaşamındaki trajediyi ve köydeki kadınların namus baskısı altında nasıl ezildiğini gösterir. Gülizar'ın yaşadıkları, toplumun kadınlar üzerindeki baskısını ve namus kavramının kadınların hayatını nasıl kontrol ettiğini ortaya koyar. Gülizar'ın hamileliği, sadece onun değil, tüm ailesinin onuru ve saygınlığı

üzerinde bir leke olarak görülür. Bu durum, kadınların bireysel kimliklerinden ziyade ailelerinin ve toplumlarının onurunu temsil etmek zorunda olduklarını ortaya koyar.

Bayram, *İt Adası* romanında Gülizar'ın namusunu kirleten adamdır ve köydeki namus algısının önemli bir figürüdür. Onun Gülizar ile olan ilişkisi, köydeki namus anlayışının ve toplumsal baskının nasıl işlediğini gösterir. Bayram, Gülizar'la evlenmek zorunda bırakılır ve bu durum, toplumsal normların bireyler üzerindeki baskısını gözler önüne serer.

Gülizar'ın babası, namus kavramının köydeki en güçlü temsilcilerinden biridir. Kızının başına gelenler karşısında intiharı düşünecek kadar namusuna düşkündür ancak daha sonra bir plan yaparak kızının ve kendi namusunu kurtarmaya çalışır. Bu karakter, namus algısının köydeki erkekler üzerinde nasıl bir baskı oluşturduğunu ve onların davranışlarını nasıl şekillendirdiğini gösterir.

Molla ve Arap İmam, köydeki dini saflığı istismar eden sahte din adamlarıdır. Molla, köyden köye gezerek insanların dini duygularını sömürürken, Arap İmam da köydeki dini eğitim yoluyla köylüleri kandırır. Bu karakterler, köydeki din anlayışının nasıl manipüle edildiğini ve sahte din adamlarının toplumsal yapıyı nasıl etkilediğini anlatır.

Behlül Bey, köylüleri manipüle eden bir politikacıdır. Onun köylülere verdiği nutuklar ve sahte vaatler, köylülerin politik bilincinin ne kadar zayıf olduğunu ve politikacıların bu durumu nasıl kötüye kullandığını gösterir. Behlül Bey, köydeki cehaletin ve politik manipülasyonun en somut örneklerinden biridir.

3.9. Kara Pamuk'ta Rayifo ve Yakınlarının Var olma Mücadelesi

Çocukların sosyal ve ekonomik zorluklarla nasıl yüzleşebileceğini gösteren bir eser olan *Kara Pamuk*, Muzaffer İzgü'nün toplumcu gerçekçi bakış açısıyla yazmış olduğu bir çocuk kitabıdır. Çocuk edebiyatında toplumcu gerçekçi bakış açısının kullanılması bakımından Türk edebiyatında türünün nadir örneklerinden olan eserde, İzgü, çocukların gözünden sınıf farklılıklarını, adaletsizlikleri ve dayanışmanın önemini işler.

Roman, kahramanların yaşadığı zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma yollarını gerçekçi bir şekilde ele alarak çocuk okuyuculara hayatın zor yönlerini göstermeyi hedefler. İzgü, anlatımıyla konuları çocukların anlayabileceği şekilde basitleştirirken, onların empati yeteneklerini ve sosyal bilincini geliştirmeyi amaçlar.

Eserin başkahramanı, Türkiye'nin doğusunda, çevresiyle pek bağlantısı olmayan bir köyde, annesi ve kız kardeşiyle yaşayan Rayifo adlı bir çocuktur. Babasını yakın zamanda kaybeden Rayifo, babasının ve yakınlarının telkinleriyle "evin erkeği" olma görevini üstlenir. Henüz on bir yaşında olan Rayifo, bu durumun büyük bir sorumluluk olduğunu anlar ve bunun yükünü hisseder.

Yattık. Upuzun yattık. Bi ağrımış ki kollarım, bi ağrımış ki parmaklarım. Amma hiç şikâyet yok, ben bu evin eriyim. Anam sorsa da şikâyet yok.

- Belin ağrıdı mı gurban Rayifo?

- Yok ana...

Oysaki babam sağ olacaktı, anam böyle dediğinde,

- Koptu, derdim (İzgü, 1995b, s. 44).

Rayifo ve ailesinin yaşamını sürdürdüğü köy, yalnızca on bir hane barındıran, oldukça yoksul bir yerdir. Bu köyün sakinleri, geçmişte farklı bir köyde yaşarken, aralarından bazıları köyün ağasıyla anlaşmazlığa düşünce ağa, o kişileri ve ailelerini köyden kovar. Kovulan bu insanlar, başka bir seçenek bulamayınca, ne tarlası ne de merası olan şimdiki köylerini kurarlar. Yoksulluk içindeki bu yerleşim yeri, sakinlerine öylesine zorlu bir hayat sunar ki, köyün yaşlıları dışında herkes, yaz aylarında geçimlerini sağlamak amacıyla Çukurova'ya pamuk toplayıp para kazanmaya gider.

Eserdeki olayların çoğu, köylülerin daha iyi bir hayat arayışı içinde, sadece birkaç parça eşya ile pamuk işçiliği yapmaya geldikleri Çukurova'da geçer. Bu insanlar, umutlarını yüklenip geldikleri Çukurova'da, beklediklerinden farklı olarak bir dizi zorlukla karşı karşıya kalırlar. Öncelikle, eserdeki olayın geçtiği zamanda mevsim itibarıyla Çukurova'nın en sıcak günleri yaşanmaktadır. Yüksek nemli havada, üstelik kavurucu güneşin altında, tarlalarda çalışmak zorunda kalan köylüler için günler oldukça zor geçer. Geceleri ise, basit malzemelerle kurdukları geçici çadırlarında, sürekli olarak sivrisineklerin saldırılarına maruz kalırlar. Bu durum, sıtma hastalığının yaygınlaşmasına sebep olur ve birçok kişi bu hastalıkla mücadele etmek zorunda kalır. Tedavi için erişebildikleri tek çare, ağanın insafına kalarak temin ettikleri "kinin" adlı ilaçtır ancak bu ilaç, herkese ulaşmadığı ve hastalığın önlenmesinde yeterli olmadığı için, köylüler hem zorlu çalışma koşulları hem de sağlık sorunlarıyla mücadele etmek zorunda kalırlar. Çukurova'da geçirdikleri süre boyunca, karşılaştıkları bu zorluklar, onların dayanıklılıklarını ve hayatta kalma arzularını sınar.

Çukurova'nın açık arazisinde, basitçe kurulmuş çadırlar, sığınak olarak yeterince koruma sağlamaz. Bu nedenle, arazi üzerinde yaşayan çeşitli yabani hayvanlar da sıkça bu çadırlara

uğrar. Bir gece, bu tehlikelerden biri gerçekleşir ve Rayifo'nun küçük kız kardeşi Miyeser, bir yılan tarafından sokulur. Rayifo, annesi ve amcası Refo, zamanla yarışarak Miyeser'i Adana'daki bir hastaneye götürmek için çabalarlar. Uzun ve zorlu bir yolculuktan sonra onu hastaneye yetiştirebilirler ve Miyeser'in hayatta kalmasını sağlarlar.

Bu süreçte, Refo'nun aklına bir sonraki gün pamuk tarlasında çalışamayacakları, dolayısıyla para kazanamayacakları gelir. Yeğenin ölümüyle yaşam arasında gidip geldiği bu anda bile parayı düşünmek, Refo'yu derinden üzer. Yoksulluğun ve hayatta kalma mücadelesinin ne kadar ağır olduğunu gösteren bu anlar, Refo'nun içsel çatışmalarını daha da derinleştirir. Yolculuk esnasında, Refo isyan etmek ister; fakat köyün kısıtlı eğitim olanakları sebebiyle edindiği sınırlı kelime hazinesi, duygularını ifade etmekte yetersiz kalır. Bu durum, onun içinde biriken öfke ve çaresizliği daha da belirginleştirir. “Refo Emmim kızdı, bağırdı: - Ulan bu hal mı be, bu ne haldir be, niye böyle be?” (İzgü, 1995b, s. 49).

Miyeser'i kurtarmak isteyen aile üyelerinin çabalarına karşın ağanın ve adamlarının duyarsızlığı güçlü konumda olan insanların, daha savunmasız durumda olanlara karşı takındıkları tutumu gözler önüne serer. Ağanın ve onun adamlarının, Miyeser gibi acil yardıma muhtaç bir çocuğa kayıtsız kalması, sosyal ve ekonomik hiyerarşideki çarpıklıkları açıkça ortaya koyar. Ekonomik gücün, insani değerlerden baskın çıkması, toplumun belirli kesimlerindeki empati eksikliğini vurgular.

Ağanın evinin kapısını çaldık. Ağanın evinde bol ışık. Biri indi aşağı. Anam uğuladı:

-Gardaşım, çağayı yılan sokmuştur. Öliy gidiy...

-Ölmez gitmez. Durun hele!

Durduk. Anam aldı kucağına Miyeser'i. Miyeser sanki hamur.

Adam geldi:

- Ağa der ki yardımınız mı yılanın soktuğu yeri, emdiniz mi?

Refo Emmim yanıtladı:

- Heye yaptık gardaş.

- E ölese bişe olmaz.

Anam çğrındı:

- Çağa öliy, çağa gidiy. Çağa ufak. Çağa kuş gibi. Yılan zehirli...

- Adam ellerini iki yana kaldırdı (İzgü, 1995b, s. 52).

(...)

Tarlaya vardığımızda öğle olmuştu, ama Miyeser gözlerini açmıştı. Toplandılar başımıza, altın dişli bağırdı:

- İşbaşına, nolmuş ki, bir çocuğu yılan sokmuş..

Yılanın soktuğu kendi kızı değil ki, benim bacım (İzgü, 1995b, s. 55).

Eserde, ağa ile köylüler arasındaki çatışma, ana tema olarak işlenir. Genel olarak köylüler ağanın gücünü kabullenmiş olsalar da Rayifo'nun babası ve amcası gibi kimi insanlar ağanın otoritesini ve zenginliğini sorgularlar.

Dedelerimiz hep bu Zako Ağa'ya dua ederler:

- Tanrı razı gele Zako Ağa'dan, o olmasa nerde yurt bulurduk, diye.

Amma babam dua etmezdi, kızardı da ağalara,

- Nerden mülklenmişler onca malı, derdi (İzgü, 1995b, s. 13).

Ağa, olayların merkezinde doğrudan yer almasa da, adamlarını kullanarak köylülere zulüm yapmaktan çekinmez. İş başlangıcında köylülerle anlaşılan ücrete sadık kalmayarak daha azını ödeyen ağa, Refo ve diğer köylülerle çıkan bir anlaşmazlık sonrasında daha da öfkelenir. Bu olaydan sonra, ağanın adamları köylülerin üzerinde daha da fazla baskı kurarlar. Çalıştıkları tarlalardan onları uzaklaştırmak amacıyla zulümlerini giderek artırır.

Köylüler, haklarını aramak için çaba gösterdiklerinde ise karşılarında jandarmayı bulurlar. Jandarma, onlara haksızlığa uğradıysa haklarını mahkemede aramaları gerektiğini söyler ancak köylülerin mahkemede adalet bulacaklarına dair umutları yoktur. Köylülerin yaşadıkları bu süreç ve karşılaştığı hukuki ve sosyal engeller, onların çaresizliğini daha da artırır ve güçlüler ile güçsüzler arasındaki makası daha da açar.

Eserde, köylülerin yaşadığı adaletsizlikler, onların günlerce süren emeklerinin karşılığının haksız yere elinden alınması ve fiziksel şiddete maruz kalmaları gibi hayal kırıklıklarıyla doruğa ulaşır. Roman, köylülerin sürekli mücadelesine ve gösterdikleri dayanıklılığa rağmen, ağa ve onun adamlarının baskıları altında ezilmişliklerini, hak arayışlarının nasıl bastırıldığını ve sonuçta haksızlığa uğramalarının trajedisini vurgulayarak son bulur. Bu son, toplumsal adaletsizliklerin ve güç dengesizliklerinin acı bir yansıması olarak, okuyucuya derin bir etki bırakır. Ağa ve onun adamlarının köylüler üzerindeki ekonomik ve sosyal baskısı, yoksulluğun sadece ekonomik bir sorun olmadığını, aynı zamanda güç ilişkileri ve sosyal hiyerarşiyle de yakından ilişkili olduğunu gösterir.

Romanda yoksulluğun insan yaşamı üzerindeki olumsuz etkileri çocuk gözünden anlatılır. Yoksulluk sebebiyle insanlar yaşadıkları yeri terk etmek ve zorunlu olarak göç etmek zorunda kalırlar. Bu durum, yoksulluğun insanları zor tercihlere sürükleyebileceğini ve yaşam biçimlerini nasıl şekillendirebileceğini gösterir.

Eserde yoksulluğun farklı boyutları da ele alınır. Özellikle köylülerin sağlık ve eğitim hizmetlerinden mahrum bırakılması, onların yaşam koşullarını daha da zorlaştırmaktadır. Örneğin, Rayifo'nun annesi, oğlunu bir taşın dibinde, kızını ise bir ahırda doğurmak zorunda kalmıştır. Gebelik süreci boyunca herhangi bir sağlık hizmetinden faydalanamamış olması, o dönemin Türkiye'sinde özellikle kırsal bölgelerde sağlık hizmetlerine erişimin ne denli yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu eksiklik, yüksek sakat doğum oranlarına ve çocuk ölümlerine yol açarak toplumun en savunmasız kesimlerini olumsuz etkilemiştir. Aynı şekilde Rayifo'nun babasının gece ansızın rahatsızlanması ve sabaha karşı vefat etmesi de yine sağlık hizmetlerine ulaşmakta yaşanan güçlük neticesinde meydana gelmiştir. Eğitim hizmetlerinin yetersizliği de yine Rayifo'nun ağzından dile getirilen sorunlardan biridir. “Köyümüzün okulu da yoktur, öğretmeni de yoktur. Çok çok iki yılda bir, iyi giyinmiş efendiler katır üstünde gelirler köyümüze. Bir de jandarmalar gelir” (İzgu, 1995b, s. 12).

Çocuk edebiyatında toplumcu gerçekçi bir bakış açısıyla yazılmış olan bu eser, hem çocukların hem de yetişkinlerin, yaşadığımız dünyada mevcut sosyo-ekonomik yapıları ve insan ilişkilerini sorgulamalarını sağlar. Ayrıca eser, bireyin toplumdaki yerini ve toplumsal sorunlara karşı bireysel ve kolektif tepkilerin önemini vurgulayarak, okuyucularını daha adil ve empatik bir toplum için düşünmeye teşvik eder.

Umutsuzluk ve çaresizlik, *Kara Pamuk*'taki karakterlerin psikolojik dünyalarında önemli bir yer tutar. Romanda yoksulluğun ve toplumsal adaletsizliklerin çocuk gözünden anlatıldığı bir hikâye yer alır. Romanın başkahramanı olan Rayifo, on bir yaşında bir çocuk olarak babasının ölümünden sonra evin geçimini sağlama sorumluluğunu üstlenir. Bu süreçte Rayifo, ailesinin yaşadığı zorlukları ve kendi çaresizliğini derinden hisseder. Küçük yaşına rağmen, ailesine destek olma çabası ve karşılaştığı zorluklar, onun psikolojik dünyasında derin izler bırakır.

Rayifo'nun amcası Refo da umutsuzluk ve çaresizlik içinde mücadele eden bir karakterdir. Pamuk tarlasında çalışırken yaşadıkları zorluklar ve ağanın baskısı, Refo'nun umutsuzluğunu artırır. Bir gece Rayifo'nun küçük kız kardeşi Miyeser'i hastaneye yetiştirmeye çalışırken, bir yandan yeğeninin hayatı için endişelenirken diğer yandan ertesi gün pamuk tarlasında çalışamayacakları için para kazanamayacaklarını düşünmek zorunda kalması, Refo'nun psikolojik olarak ne kadar zor bir durumda olduğunu ve umutsuzluğun onun üzerindeki etkisini açıkça gösterir.

Kara Pamuk'ta Rayifo'nun annesi, kocasının ölümünden sonra büyük bir mücadele vermektedir. Hem fiziksel hem de duygusal açıdan büyük bir dayanıklılık gösteren bu karakter, toplumun dayattığı kadın rollerini yerine getirmekte zorlanırken, aynı zamanda çocuklarını koruma ve geçimlerini sağlama görevini de üstlenir. Bu durum, onun güçlü bir karaktere sahip olduğunu ve ailesi için fedakârlık yapmaktan çekinmediğini gösterir. Ayrıca, Çukurova'da karşılaştıkları sağlık sorunları ve kötü çalışma koşulları karşısında da büyük bir metanet sergiler. Yılan sokması olayı sırasında, kızını hastaneye yetiştirme çabası ve ağanın adamlarına karşı gösterdiği sabır, onun annelik içgüdülerini ve mücadele gücünü yansıtır.

Rayifo'nun kız kardeşi Miyeser, romandaki önemli kahramanlardandır. Henüz çocuk yaşta olan Miyeser, ailenin yaşadığı zorlukları ve yoksulluğu doğrudan deneyimleyen bir karakterdir. Çukurova'da pamuk toplama sürecinde, yılan tarafından sokulması, köylülerin zorlu yaşam şartlarını ve karşılaştıkları tehlikeleri somut bir şekilde ortaya koyar. Miyeser'in yılan sokması sonucu yaşadığı sağlık sorunu, köylülerin sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı güçlükleri ve sosyal adaletsizlikleri vurgular.

Sonuç olarak *Kara Pamuk*'ta yoksulluk, karakterlerin yaşamlarını şekillendiren merkezi bir temadır. Yoksulluk, bu karakterlerin psikolojik, sosyal ve ekonomik dünyalarını derinden etkilerken, onların kişilik gelişiminde de önemli bir rol oynar. Bu kapsamda, İzgü'nün eserlerinde yoksulluğun karakterler üzerindeki etkileri, edebiyatın toplumsal gerçeklikleri yansıtırma gücünü ve insan yaşamının derinliklerine inme yeteneğini gözler önüne serer.

SONUÇ

Bu tez çalışması, Muzaffer İzgü'nün romanlarında yoksulluk temasını ve bu temanın roman karakterleri üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Çalışma boyunca, İzgü'nün eserlerinde yoksulluk sadece ekonomik boyutuyla değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve psikolojik boyutlarıyla da irdelenmiş; yoksulluğun bireylerin yaşamlarına nasıl nüfuz ettiği, karakterlerin gelişimini nasıl şekillendirdiği ve toplumsal dinamikleri nasıl etkilediği incelenmiştir.

İzgü'nün eserlerinde yoksulluk, sadece bir arka plan öğesi değil, romanların temel yapı taşlarından biridir. Karakterlerin yaşamlarını, kararlarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini şekillendiren bu tema, aynı zamanda yazarın eserlerinin toplumsal ve edebi değerini de artırır. İzgü, yoksulluğu ve onun bireyler üzerindeki etkilerini incelerken, okuyucularına derin bir empati duygusu aşılar ve onları toplumsal sorunlara karşı duyarlı hale getirir. Bu nedenle, yazarın yoksulluk teması üzerindeki çalışmaları, sadece edebiyat dünyası için değil, toplumsal bilinç açısından da büyük bir öneme sahiptir.

İzgü'nün yoksulluk temasını ele aldığı romanlarındaki karakterler, yoksulluğun getirdiği zorluklarla başa çıkmaya çalışırken, aynı zamanda kendi iç dünyalarıyla ve çevrelerindeki toplumla da mücadele ederler. Yoksulluğun neden olduğu çaresizlik, hayal kırıklığı ve umutsuzluk gibi duygular, karakterlerin iç dünyasında derin izler bırakır ve bu duygular karakterlerin davranışlarına, kararlarına ve ilişkilerine yansır.

Muzaffer İzgü'nün romanları, yoksulluğu yalnızca ekonomik bir sıkıntı olarak değil, aynı zamanda toplumsal dışlanma, fırsat eşitsizliği ve psikolojik çöküntü gibi çeşitli yönleriyle ele alır. İzgü, eserlerinde yoksulluğun karakterler üzerindeki etkilerini ustalıkla işler. Yazar, yoksul karakterlerin iç dünyalarını, toplumsal koşullarla başa çıkma mücadelelerini ve bu süreçte yaşadıkları dönüşümleri detaylı bir şekilde ortaya koyar. Bu durum, okuyucuların yoksulluğun çok boyutlu etkilerini derinlemesine anlamalarına olanak tanır.

Muzaffer İzgü; *Zıkkımın Kökü*, *Ekmek parası*, *Gecekondu*, *Sıpa*, *Dilber*, *İlyas Efendi*, *Halo Dayı* ve *İki Öküz*, *İt Adası* ve *Kara Pamuk* gibi yoksulluk temalı romanlarında, yoksul

karakterlerin günlük yaşamlarındaki zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma yöntemlerini titizlikle ele almıştır. İzgü'nün karakterleri, toplumun dışladığı bireyler olarak, hem ekonomik hem de sosyal alanlarda büyük mücadeleler verirler. Bu romanlarda, yoksulluk karakterlerin hayatının her alanına nüfuz eder. Yoksulluğun yarattığı çaresizlik ve umutsuzluk, zaman zaman karakterlerin ruhsal çöküntüler yaşamalarına neden olur ancak bu durum, aynı zamanda onların direniş gücünün ve yaşam mücadelelerinin anlam kazanmasına vesiledir. İzgü, teze konu olan eserlerinde, karakterlerinin bu zorlu koşullar altında nasıl güçlendiklerini ve içsel dönüşümler yaşadıklarını anlatır.

Yoksul karakterlerin yaşadığı travmalar, onların kişilik gelişimlerini ve toplumsal rollerini etkiler. Bu karakterler, yoksullukla başa çıkarken, bir yandan da kendi kimliklerini ve hayat amaçlarını yeniden tanımlarlar. Yoksulluk, bireylerin özgüvenini ve onurunu zedeler, hayata bakış açılarını karartır ve onları içsel bir mücadeleye sürükler.

Yoksul karakterlerin yaşadığı psikolojik çöküntü, çoğu zaman onları toplumsal normlara uyum sağlamakta zorlanan bireyler haline getirir. Bununla birlikte, İzgü'nün eserlerinde yoksulluk, sadece bir bireysel trajedi olarak değil, aynı zamanda toplumun genel yapısındaki adaletsizliklerin ve eşitsizliklerin bir sonucu olarak da ele alınır. Bu sayede, okuyucular, yoksulluğun bireyler üzerindeki etkilerini anlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal yapıdaki sorunları da daha geniş bir perspektiften görme imkânı bulurlar.

İzgü'nün romanlarında yoksulluk, bireylerin toplumsal ilişkilerini çoğu zaman olumsuz etkiler; çünkü yoksulluk, bireyler arasındaki güç dengelerini değiştirir, sosyal statüleri belirler. Yoksul karakterler, toplumun alt kesimlerinde yer alırken, sosyal statülerinin düşük olması nedeniyle çoğu zaman dışlanma ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalırlar. Yoksul bireyler, genellikle toplumun daha güçlü ve daha zengin kesimleri tarafından ezilir ve hor görülürler. Bu durum, onların kendilerine olan güvenlerini sarsar ve sosyal hayatta daha az aktif olmalarına yol açar. Böylece yoksul karakterlerin toplumsal hiyerarşideki yerlerinin, onların günlük yaşamlarını, ilişkilerini ve geleceğe dair umutlarını derinden etkilediği görülür. Bu karakterlerin toplumsal ilişkilerinde yaşadıkları güçlükler, onların hem kişisel hem de kolektif kimliklerini şekillendirir. İzgü, yoksul karakterlerin toplum içindeki yerlerini ve bu yerin onlara getirdiği yeni zorlukları ustalıkla betimler. Bu durum, okuyuculara yoksulluğun toplumsal boyutlarını ve yoksul bireylerin sosyal hayatta karşılaştıkları engelleri anlamaları için fırsat sunar.

İzgü'nün eserlerinde, yoksulluk sebebiyle karakterlerin karşı karşıya kaldığı ötekileştirilme, onların toplumsal ilişkilerini zedeler ve sosyal entegrasyonlarını zorlaştırır. Yoksul bireyler, toplumda kabul görmek ve saygı görmek için iş bulma ve toplumsal statü edinme gibi alanlarda sürekli fazladan çaba sarf etmek zorunda kalır. Toplumsal kabul görmenin bir yolu olarak algıladıkları bu çabalar, onları yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel ve duygusal anlamda da yıpratır. Bu çabayı gösteremeyen, gösterse bile çeşitli sebeplerle başarılı olamayan karakterler ise zamanla toplumsal normlara uyum sağlayamaz hale gelir. Söz konusu sorun, kimi zaman onların ahlaki normların dışına çıkmalarına, toplumsal değerlerle çatışmalarına neden olurken; kimi zaman ise suça sürüklenmeleriyle sonuçlanır. Karakterlerin yaşadıkları zorluklar, onların yalnızca ekonomik düzlemde değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel düzlemde de marjinalleşmelerine yol açar.

Muzaffer İzgü'nün romanlarındaki yoksul karakterler, yoksulluğun getirdiği acı ve zorluklarla mücadele ederken, sadece bu olumsuz duygularla tanımlanmazlar. İzgü, bu karakterlerin dayanıklılığını, umutlarını ve dirençlerini ustalıklı işler; onları tek boyutlu acı çeken figürler olarak değil; çok yönlü ve karmaşık insani özelliklere sahip bireyler olarak sunar. Bu karakterler, içlerinde taşıdıkları umut ve direnç sayesinde, hayatın zorluklarına karşı koyar ve toplumsal baskılara rağmen ayakta kalmayı başarırlar. Yoksul karakterler, hayatın getirdiği zorluklar karşısında yılmayan, umutlarını kaybetmeyen ve birbirlerine tutunarak ayakta kalan bireyler olarak resmedilir. İzgü'nün eserlerinde, yoksulluğun bir araya getirdiği bu topluluklar, aynı zamanda bireylerin kendi içsel güçlerini keşfetmelerine de olanak tanır. Yoksulluk, bu karakterlerin hayatlarını şekillendiren temel bir unsur olsa da, onların asıl tanımlayıcı özelliği, bu duruma karşı gösterdikleri direnç, umut ve dayanışmadır. Karakterler, zorluklarla başa çıkarken, sadece hayata tutunmakla kalmaz, aynı zamanda kendi insani değerlerini ve onurlarını koruma mücadelesi verirler. Bu mücadelenin getirdiği dayanışma, onların toplum içinde daha güçlü bireyler olarak var olmalarını sağlar.

Eserlerde yoksulluğun çok boyutlu etkisi, bireylerin sadece toplumsal kabul ve saygı arayışını değil, aynı zamanda insan onurunu koruma mücadelesini de ortaya koyar. Bu mücadelenin zorluğu, bazen karakterlerin umutlarını yitirmelerine, bazen de içinde bulundukları çaresizlikten dolayı topluma karşı bir tür isyan geliştirmelerine sebep olur. İzgü'nün karakterleri, çoğunlukla bu acımasız toplumsal yapıya karşı verdikleri kişisel savaşa başarısız olsalar da, bu durum onların insani yönlerinin ve toplumsal gerçekliklerin daha derinlemesine anlaşılmasına hizmet eder. Eserlerde, bu karakterlerin toplumda kabul

görmek için verdikleri mücadeleler, insanın onurunu koruma çabasıyla birleştğinde, bu mücadelenin kutsal bir mücadele olduğu algısı ortaya çıkar.

Muzaffer İzgü, eserlerinde toplumcu gerçekçi bir yaklaşımı benimseyerek, yoksulluk temasını yalnızca bireysel bir deneyim olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir olgu olarak ele alır. Bu yaklaşım, İzgü'nün eserlerinde yoksulluğun temelinde yatan toplumsal adaletsizlikleri, ekonomik eşitsizlikleri ve sosyal sorunları incelemesine olanak tanır. İzgü, toplumun alt katmanlarında yaşayan bireylerin hayatlarını, onların mücadelelerini ve karşılaştıkları zorlukları resmederken, bu bireylerin yoksulluğa sürüklenmesinde etkili olan toplumsal etmenleri de gözler önüne serer.

İzgü'nün toplumcu gerçekçi yaklaşımı, onun eserlerini basit bireysel hikâyelerin ötesine taşır ve geniş bir toplumsal eleştiri alanı yaratır. İzgü, yoksulluğun bir kader olmadığını, aksine belirli toplumsal, ekonomik ve politik yapılar tarafından şekillendirilen bir durum olduğunu gösterir. İzgü'nün karakterleri, genellikle yapısal eşitsizliklerin ve sistematik adaletsizliklerin kurbanlarıdır ve bu durum, onların hayatlarını olumsuz yönde etkiler. Ona göre eserlerinde detaylı bir şekilde ele aldığı toplumsal eşitsizlik ve adaletsizlikler, toplumun alt sınıflarında yaşayan bireylerin eğitim, sağlık, barınma ve iş gibi temel haklardan yoksun kalmasına neden olurken, aynı zamanda toplumsal çatışmaların ve sınıf farklılıklarının derinleşmesine yol açar. Bu karakterler, toplumsal sistemin çarkları arasında ezilirken, İzgü, bu ezilmenin kökenlerini ele alarak okuyucularını toplumsal sorunlar üzerinde düşünmeye sevk eder.

İzgü, yoksullukla mücadele eden bireylerin hikâyeleri aracılığıyla, toplumsal yapıdaki derin çatlakları ve bu çatlakların bireylerin yaşamları üzerindeki yıkıcı etkilerini eleştirir. Yazar, toplumsal bir hastalık olarak gördüğü bu sorunların kökenlerine inerek, toplumsal düzendeki bozukluğun giderilmesine katkıda bulunmayı amaçlar. İzgü'nün toplumcu gerçekçi yaklaşımı, onun eserlerini salt edebi birer anlatı olmaktan çıkarır ve onları aynı zamanda sosyal birer belge haline getirir. Bu bağlamda, Muzaffer İzgü'nün eserleri, sadece bireylerin yaşadığı acılar ve zorluklar üzerinden değil, aynı zamanda bu acıların ardındaki toplumsal nedenler üzerinden de okunmalıdır.

İzgü'nün romanlarında yoksulluk, bireylerin sosyal ağlarını da etkiler. Yoksul karakterler, çoğu zaman kendi sosyal sınıflarındaki diğer bireylerle dayanışma içinde olur ve bu dayanışma, onların hayatta kalma stratejilerinin bir parçası haline gelir. Yazarın söyleminde, yoksulluk, bireyleri sadece ayrıştıran ve marjinalleştiren bir güç değil, aynı zamanda onları

birleştiren, ortak bir mücadele alanı yaratan bir durum olarak da karşımıza çıkar. Yoksul mahallelerde yaşayan bu karakterler, dayanışmanın ve birlikte hareket etmenin gücünü keşfederler. Bu ortak yaşam deneyimi, onların birbirlerine olan bağlılıklarını güçlendirir ve bu sayede zor koşullar altında bile bir arada kalabilmelerini sağlar. İzgü, bu dayanışma ağlarının nasıl kurulduğunu ve işlediğini detaylı bir şekilde ele alarak, yoksulluğun toplumsal dinamikler üzerindeki etkisini gözler önüne serer. Karakterlerin yoksullukla başa çıkma stratejileri, onların birbirlerine olan desteği ve birlikte mücadele etme çabaları, toplumsal dayanışmanın önemini ortaya koyar. Böylece İzgü, yoksulluğun insanların hayatlarında birtakım olumlu sonuçlara da yol açabildiğini göstermiş olur. Bu yönüyle, Muzaffer İzgü'nün romanları, toplumsal bir mesele olan yoksulluk sorunun üstesinden gelmenin yollarının kolektif dayanışmada yattığını gözler önüne serer.

Muzaffer İzgü, edebiyat dünyasında yoksulluk temasını işlerken mizahi bir üslup kullanmayı tercih eden nadir yazarlardan biridir. Onun eserlerinde mizah, yüzeyde yalnızca bir güldürü unsuru olarak görünse de, derinlerde toplumsal eleştirinin ve insanlık hallerinin bir aynası olarak karşımıza çıkar. İzgü, mizahın gücünü, yoksulluğun acımasız gerçeklerini daha yumuşak bir şekilde sunarak okuyucusuna ulaştırır. Bu sayede, bireyler arasındaki sınıf farklarını, adaletsizlikleri ve sosyal eşitsizlikleri mizah örtüsü altında işler.

İzgü'nün mizahi üslubu, okuyucunun yoksulluk gibi ağır bir temayı daha rahat bir şekilde kabul etmesine olanak tanır. Bu yaklaşım, hem okuyucunun ilgisini canlı tutar hem de acımasız gerçeklerle yüzleşmeyi kolaylaştırır. Mizah, karakterlerin yaşadığı sıkıntıları daha katlanılabilir hale getirirken, aynı zamanda okuyucunun bu sıkıntıları daha derin bir şekilde anlamasını sağlar. İzgü'nün karakterleri, bu mizahi anlatım sayesinde, birer trajedi figürü olmaktan çıkıp, toplumun her kesiminden insanın empati kurabileceği figürler haline gelir. Bununla birlikte, İzgü'nün mizahi üslubu sadece yoksulluğun değil, aynı zamanda toplumsal düzenin ve bireylerin davranışlarının da bir eleştirisi niteliğindedir. Bu eleştiri, bazen karakterlerin absürt durumlara düşmeleriyle, bazen de gündelik hayatta karşılaşılan zorlukların ironik bir şekilde yansıtılmasıyla ortaya çıkar. Mizah, bu bağlamda bir kaçış değil, aksine okuyucuyu düşünmeye sevk eden, toplumsal meseleleri irdelemeye teşvik eden güçlü bir araç olarak kullanılır.

İzgü'nün mizahi üslubu, yoksulluk gibi ağır bir temayı işlerken bile eserlerine özgün bir dinamizm kazandırır. Bu üslup, okuyucuyu hem güldürür hem de düşündürür; toplumsal adaletsizliklere ve eşitsizliklere karşı bir farkındalık yaratır. Mizah, yoksulluğun zorluğunu

hafifletmez; aksine, onun absürtlüğü, insanların bu zorluklar karşısında geliştirdiği direnci ve hayatta kalma mücadelesini daha belirgin hale getirir. Yazar, karakterlerini yaratırken bu mücadeleyi merkeze alır ve yoksulluğun bireylerin hayatını nasıl şekillendirdiğini detaylı bir şekilde ortaya koyar.

Sonuç olarak Muzaffer İzgü'nün romanlarında yoksulluk teması, edebi derinlik ve toplumsal eleştirinin güçlü bir bileşimi olarak karşımıza çıkar. Yazar, yoksulluğu yalnızca bir maddi yoksunluk hali olarak değil, aynı zamanda bireylerin ruhsal dünyalarını, toplumsal statülerini ve kültürel kimliklerini şekillendiren karmaşık bir olgu olarak ele alır. Romanlarında, yoksulluğun insanları nasıl köşeye sıkıştırdığını, onları çaresizlik ve umutsuzluk duygularıyla nasıl boğduğunu derinlemesine analiz eder. Bu analiz, yazarın toplumcu gerçekçi yaklaşımının bir yansıması olarak, gerçek hayatın acımasız yönlerini gözler önüne serer.

Bu tezde yapılan incelemeler, Muzaffer İzgü'nün yoksulluk temasını işlerken oluşturduğu söylemi ayrıntılı bir şekilde ortaya koymuş, yazarın eserlerinin toplumcu gerçekçi edebiyat kuramı perspektifinden bakıldığında neler anlattığını belirlemiş ve yoksulluk temasının yoksulluk temasının roman karakterlerinin gelişimi üzerindeki derin etkisine mercek tutmuştur. İzgü'nün yoksulluk temasını nasıl işlediği, karakterlerin ekonomik ve sosyal sıkıntılarla mücadelesi üzerinden toplumsal eleştirilerde bulunma şekli onun edebi üslubunun ve toplumla kurduğu bağın bir yansımasıdır ancak, İzgü'nün edebi mirasının tam anlamıyla kavranabilmesi için yazarın eserlerindeki diğer toplumsal temaların da kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. İzgü'nün eserlerinde sıkça yer verdiği adaletsizlik, sınıf farklılıkları, eğitim eksiklikleri ve bireyin toplumla çatışması gibi diğer önemli temalar, onun toplumsal duyarlılığını ve bu duyarlılığın edebi eserlerine nasıl yansıdığını anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir.

Bunun yanı sıra, İzgü'nün eserlerinin farklı sosyoekonomik bağlamlarda nasıl algılandığı ve yorumlandığı üzerine yapılacak derinlemesine araştırmalar, yazarın toplumsal eleştirilerinin sadece yerel değil, evrensel bir geçerliliğe sahip olup olmadığını da ortaya koyacaktır. İzgü'nün toplumsal eleştirilerinin günümüz dünyasında hala geçerli olup olmadığını değerlendirmek, yazarın eserlerinin çağdaş okuyucular tarafından nasıl algılandığını ve yorumlandığını da anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu tür geniş çaplı araştırmalar, Muzaffer İzgü'nün edebi mirasının yalnızca Türkiye edebiyatı içinde değil, dünya edebiyatı

bağlamında da daha iyi anlaşılmasını sağlayacak ve onun eserlerinin kalıcılığını perçinleyecektir.

KAYNAKÇA

- Alver, A. (2014). Türk edebiyatında 1940'lı yıllarda yazılan bazı toplumcu gerçekçi romanların emek-sermaye bağlamında analizi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* (33), 129–152.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2891912>
- Baltacı, V. (2024, 8 Şubat). Muzaffer İzgü; Onbeş Milyon Birinci. *Adana'ya Güç Verenler*.
<https://www.adanayagucverenler.com/Eser/muzaffer-izgu/24>
- Binyazar, A. (2017). Halk damarının canlı dili. A. Gültekin içinde, *Muzaffer İzgü ile gülümsemek* (s. 211–217). Bilgi Yayınevi.
- Bülbül, İ. (2012). İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye'de sosyal hayata olumsuz yansımaları. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*(9), 1–51.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9877>
- Cengiz, G. (2006). Çalışan çocuklar konusunun edebiyata yansımalarının bir örneği olarak Muzaffer İzgü'nün *Ekmek Parası* romanı. A. Gültekin içinde, “*Küçük Dev Adam*” *Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu* (s. 60–74). Bilgi Yayınevi.
- Çalışkan, İ. (2006). Muzaffer İzgü'nün *Zıkkımın Kökü* adlı romanındaki iletilerin irdelenmesi. A. Gültekin içinde, “*Küçük Dev Adam*” *Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu* (s. 243–250). Bilgi Yayınevi.
- Çelikkaya, Ş. (2016). *Muzaffer İzgü'nün hayatı, sanatı ve romancılığı* (Tez No. 446005) [Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetinkaya, H. (1991). *Çağının tanığı üç yazar*. Çağdaş Yayınları.
- Değirmenci, S. (2023). İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye ekonomisi: Politikalar, yaklaşımlar ve sonuçlar. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 181–204. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3338951>
- Dereli, T. (2017). Arkadaşım, dostum, ağabeyim Muzaffer İzgü. A. Gültekin içinde, *Muzaffer İzgü ile gülümsemek* (s. 46–66). Bilgi Yayınevi.
- Durmuş, R. (2023). *Toplumcu gerçekçi romanlarda kadın* (Tez No. 810289) [Doktora tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Eroğlu, E. (2008). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının mizah unsurları yönüyle incelenmesi* (Tez No. 216928) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Gültekin, A. & Kösteloğlu, Z. (2017). "Küçük Dev Adam": Muzaffer İzgü. A. Gültekin içinde, *Muzaffer İzgü ile gülümsemek* (s. 228–235). Bilgi Yayınevi.
- Gündüz, O. (2020). Cumhuriyet dönemi Türk romanı. R. Korkmaz (Ed.), *Yeni Türk edebiyatı el kitabı* (s. 399–544). Grafiker Yayınları.
- İçözü, N. (2017). Fuarlardaki güleç arkadaşım: Küçük Dev Adam. A. Gültekin içinde, *Muzaffer İzgü ile gülümsemek* (s. 182–184). Bilgi Yayınevi.
- İncesu, K. (2024, 30 Ağustos). "...doğdum, okudum, düşler kurdum, yazdım". *Birgün*. <https://www.birgun.net/haber/dogdum-okudum-dusler-kurdum-yazdim-178036>
- İncesu, K. (2017). Hiçbir zaman umutsuz olmadım. A. Gültekin içinde, *Muzaffer İzgü ile gülümsemek* (s. 436–464). Bilgi Yayınevi.
- İşler, İ. (2021). *Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi roman (1930-1960)* (Tez No. 668075) [Doktora tezi, Fırat Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- İşyar, N. (2009). Çocuk romanlarımızda yoksulluk teması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 165–188. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/153361>
- İzgü, M. (1994a). *Gecekondu*. Bilgi Yayınevi.
- İzgü, M. (1994b). *Halo Dayı ve iki öküz*. Bilgi Yayınevi.
- İzgü, M. (1995a). *İt Adası*. Bilgi Yayınevi.
- İzgü, M. (1995b). *Kara Pamuk*. Bilgi Yayınevi.
- İzgü, M. (1996). *Dilber*. Bilgi Yayınevi.
- İzgü, M. (1998). *Sıpa*. Bilgi Yayınevi.
- İzgü, M. (2000). *Zıkkımın Kökü*. Bilgi Yayınevi.
- İzgü, M. (2005a). *Ekmek Parası*. Bilgi Yayınevi.
- İzgü, M. (2005b). *İlyas Efendi*. Bilgi Yayınevi.
- Korkmaz, R., & Özcan, T. (2020). Cumhuriyet dönemi Türk şiiri. R. Korkmaz (Ed.), *Yeni Türk edebiyatı el kitabı (1839–2000)* (s. 237–327). Grafiker Yayınları.
- Mazman, Ö. (2002). *Muzaffer İzgü'nün roman ve öykülerinde Adana* (Tez No. 125324) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Mercan, Ö. (2018). *Muzaffer İzgü öykülerindeki söylem biçiminin yabancı dil olarak Türkçe öğretimine uygunluğu* (Tez No. 504324) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Moran, B. (2021). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İletişim.
- Muslu, A. Z. (2017). Anılar ekseninde Muzaffer İzgü. A. Gültekin içinde, *Muzaffer İzgü ile gülümsemek* (s. 21–32). Bilgi Yayınevi.
- Naymansoy, G. (2006). "Gecekondu" romanında birey-mekan ilişkisi. A. Gültekin içinde, *"Küçük Dev Adam" Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu* (s. 425–436). Bilgi Yayınevi.
- Özhan, I. (2006). Muzaffer İzgü'nün *Dilber* romanındaki kahramanların ardında yatan toplumsal gerçeklik ve dünya edebiyatlarından örneklerle kadın imgesine karşılaştırmalı bir bakış. A. Gültekin içinde, *"Küçük Dev Adam" Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu* (s. 315–329). Bilgi Yayınevi.
- Özyalçiner, A. (2017). Toplumcu gerçekçi bir gülmececi. A. Gültekin içinde, *Muzaffer İzgü ile gülümsemek* (s. 218–222). Bilgi Yayınevi.
- Savaş, V. (2017). Muzaffer İzgü'yü anlamaya doğru. A. Gültekin içinde, *Muzaffer İzgü ile gülümsemek* (s. 200–208). Bilgi Yayınevi.
- Sivri, M. (2017). Muzaffer İzgü'nün *Zikkımın Kökü* adlı romanı ile Memduh Ün'ün aynı adlı film uyarlamasında göstergelerarasılık ve medyalararasılık. A. Gültekin içinde, *Muzaffer İzgü ile gülümsemek* (s. 288–315). Bilgi Yayınevi.
- Uluer, G. (2022). *Muzaffer İzgü'nün hikâyelerinde sosyal meseleler* (Tez No. 721501) [Yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Uyguner, M. (2005). *Muzaffer İzgü: Yaşamı, sanatı, yapıtlarından seçmeler*. Bilgi Yayınevi.
- Yener, M. (2009). Türk çocuk yazınının en ünlü anneannesi Hikmet Hanım. E. Ercan içinde, *Gülümseyen usta Muzaffer İzgü*. Tüyap.
- Yetim, A. (2006). Muzaffer İzgü'nün *İlyas Efendi* adlı romanında Türk erkeğinin kadına ve evliliğe yaklaşımına eleştirel bir bakış. A. Gültekin içinde, *"Küçük Dev Adam" Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu* (s. 212–222). Bilgi Yayınevi.
- Yurdakul, Y. (2024, 24 Mart). Hangi anlatıya sığar ki Muzaffer İzgü! *İzgazete*. <https://www.izgazete.net/hangi-anlatiya-sigar-ki-muzaffer-izgu>
- Yurttaş, H. (2009). Muzaffer İzgü: Ben bando mızıkayla doğdum. E. Ercan (Ed.), *Gülümseyen usta Muzaffer İzgü* (s. 11–29). Tüyap.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı:		EVET
Kapak		
1	Tez başlığı, tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapakta ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, abstract, giriş, sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 7 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

İmza:

Danışman Adı Soyadı: Doç. Dr. Gamze SOMUNCUOĞLU ÖZOT